

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT 1/80

Udgivet af Kommunistisk Arbejderparti

Arbejderbevægelsen
Bibliotek og Arkiv

kunst og kultur

Dette nummers indhold

Kulturpolitik. Indledning, bl.a. om socialdemokratisk kulturpolitik og de kulturelle modtendenser.

Rids over musiklivet i Danmark. Situationen i musiklivet idag — produktion og distribution af plader — forholdet mellem musikbranchen og de små grupper.

Hvad må der gøres? Nødvendigheden af organisering indenfor alle dele af musiklivet.

Den kriseramte idræt. Bl.a. om forholdet mellem eliteidræt og masseidræt.

Kunst, kultur og organisering. Samtale med tre veteraner fra Socialistisk Kulturfront. Ill. med grafik af Ole Morten Nygård.

Socialistisk Kulturfront idag. Erfaringer fra forsøg på at forbinde kulturkamp og klassekamp.

Kunst og kamp. Rundbordssamtale om kunst i forbindelse med arbejds- og boligkampe.

Beboerhuse som kulturfaktor. Om Christianshavns Beboerhus.

Har du tænkt på hvem der skal overtage vort samfund? Indlæg om ungdommen idag af en der var ung i 60'erne.

Arbejderungdommens interesser. Kommentar fra Kommunistisk Arbejderungdom.

De nye fortællere. Om »skurvognsfortællinger«.

Forlaget OKTOBER

Pris 15,00 kr.

ISSN. 0105-1903

Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv

3260896325

Udsnit af Ernst Josephsons maleri fra 1882 »Spanske smede«. Hænger på Nasjonalgalleriet i Oslo.

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT 1/80

Kulturpolitik	side	2
Rids over musiklivet i Danmark	side	6
Hvad må der gøres?		
— Organisering af musiklivet	side	10
Den kriseramte idræt	side	13
Kunst kultur og organisering	side	18
Socialistisk Kulturfront i dag	side	23
Kunst og kamp. Rundbordssamtale	side	28
Beboerhuse som kulturfaktor. Interview	side	32
Har du tænkt på hvem der skal overtage vort samfund	side	37
Arbejderungdommens interesser. Kommentar fra Kommunistisk Arbejderungdom	side	41
De nye fortællere	side	42

**Arbejderbevægelsens
Bibliotek og Arkiv**

Redigeres af et udvalg. Ansv. redaktør Frederik Dehl-
holm.
Redaktionen afsluttet 15.1.1980.
Løssalgspris kr. 15,-. Abonnementspris kr. 105,- for 8
numre.
Forlaget OKTOBER, Studiestræde 24, 1455 Kbh. K.
ISSN 0105 - 1903
Tryk Socialistisk Dagblad
Forsideillustration Per Kleiva.

Indledning

Kulturpolitik

Dette nummer af Kommunistisk Tidsskrift handler om kultur og om kulturpolitik. Nogle af artiklerne er blevet til i efteråret 1979, men vi mener stadig de har gyldighed og værdi. Vi vil gennem eksempler give et billede af hvad „det kulturelle” blandt andet omfatter i praksis. Det er med udgangspunkt i de erfaringer der gores på så mange af kulturlivets områder som muligt at partiets politiske linje kan lægges, og i den forbindelse skal dette nummer ses som et led i

den første fase.

Det valg af eksempler om emner vi har foretaget kunne have været anderledes. Vi kunne, og burde måske, have beskæftiget os med f.eks. radio/TV og den statsligt/kommunale kulturpolitik, dvs. den borgerlige kulturpolitik i arbejdstøjet, men vi må indrømme, at vi stadig har en detaljeret og dokumenteret fremstilling af borgerskabets væsentligste kulturpolitiske instrument til gode.

Kulturpolitikens indhold

Når man taler om kultur, løber man ofte ind i det problem at man ikke er enige i hvad ordet dækker. Vi vil indskrænke os til at sige, at dette nummer er kommet til verden på baggrund af den opfattelse at kultur har noget med oplevelses- og samværsformer at gøre.

Ud fra en sådan opfattelse af ordet er der ikke noget mærkeligt i, at der i et samfund som er splittet i klasser, eksisterer forskellige oplevelses- og samværsformer, som er knyttet til disse klassers økonomiske og politiske interesser.

Den kulturpolitiske kamp drejer sig derfor om i bred forstand at organisere oplevelses- og samværsformer med et indhold, der er i overensstemmelse med arbejderklassens interieur. Ingen dele af den revolutionære politik kan ses isoleret, og det gælder også den kulturpolitiske. Det betyder, at også den kulturpolitiske kamps indhold i sidste instans er spørgsmålet om magten i samfundet, og det kommunistiske partis kulturpolitik må derfor have som grundlag, at det uanset niveau drejer sig om at indgive tillid til at denne kamp kan føres og vindes.

Det kulturpolitiske felt

Men hvordan beskriver man det brede felt som er kulturen, hvordan kæmper man egentlig kulturpolitisk?

I almindelighed skelner man

mellem den kunstneriske kultur og „alt det andet”. Dvs. mellem den form for kultur, hvor man, i det væsentlige, er tilskuer til, lytter til eller læser af forskellige produkter, og så den form for kultur hvor man er deltager, hvad enten man nu dyrker sport eller deltager i et arrangement i et forsamlingshus.

Som det vil fremgå bare af indholdsfortegnelsen til nummeret har vi lagt vægten på denne „aktive” side af det kulturelle.

Det har vi gjort, fordi vi vil styrke opfattelsen af at kultur

ikke bare er et vedhæng til dagliglivet, noget specielt „åndeligt” som man dyrker når man overskud, men at det er det mønster som det samlede hverdagsliv udgør. En anden grund er at denne del af kulturpolitikken har været noget af et forsømt område for KAP og for den øvrige del af venstrefløjen. At der i dette nummer ikke står noget om teater og film betyder ikke at vi anser dette for uvigtigt, eller at det er områder hvor vi ikke har noget at byde på. Tværtimod - vi er faktisk i stand til at sige en hel del fornuftigt

I dette nummer af Kommunistisk Tidsskrift har vi valgt, at lægge hovedvægten på de kulturaktiviteter folk kan deltage i.

her, men ligeså mange fornuftige ting der er sagt på disse områder ligeså få overvejelser er der gjort over hvordan man i det daglige liv forsvare og udvider de rammer, økonomiske som politiske, der er bestemmende for hvordan f.eks. arbejderklassens fritid er organiseret.

De kulturpolitiske brændpunkter

Netop disse rammer er i og med den kraftige centralisering i styringen af og kontrollen med det kulturelle liv rykket i centrum for de kulturpolitiske modsætninger mellem arbejderklasse og borgerskab.

Næsten alle kulturelle aktiviteter er økonomisk afhængige af staten eller kommunen, og det er først og fremmest gennem disse organer at borgerskabet fører kulturpolitisk. En Erhard Jacobsen vil ikke (endnu) begynde at gribe ind over for en revolutionær roman, udkommet på forlaget Oktober. Men han vil kunne gribe ind over for at der bliver lavet en udsendelse i radioen med dens forfatter, og en kommunalbestyrelse kan gribe ind ved at forhindre det lokale bibliotek i at anskaffe bogen og i at arrangere et møde med forfatteren.

Og netop fra biblioteksområdet har vi hentet et dugfrisk eksempel på, at den sorte garde opmærksomt følger udviklingen.

Et organ som hedder Bibliotekskommissionen har afgivet en betænkning, hvori det blandt andet hedder:

„For at sikre alsidigheden i informationsformidlingen bør lokale grupper have samme adgang som de offentlige myndigheder til at fremlægge deres synspunkter på offentlige spørgsmål f.eks. i form af alternative lokalplaner, mangfoldiggjorte indlæg i samfundsdebatten o.l. og til at bekendtgøre møder, arrangementer m.v. ved opslag i biblioteket.”

Uanset hvad „Bibliotekskommissionen” i øvrigt måtte stå for, må man sympatisere med disse tanker.

I Berlingske Tidende fra d. 18/11-79 får kommissionens tanker følgende ord med på vejen af Ove Sundberg, som er en slags altnulig-kommentator på avisen:

Erhard Jacobsens felttog mod ytringsfrihed og forskellige kulturelle aktiviteter har allerede sat sig spor. Det har f.eks. indenfor Danmarks Radio medført selvrensens og dårligt arbejdsklima.

„ALLE VENSTREORIENTEREDE og enhver tænkelig form for pressionsgrupper bør juble højt over de muligheder, de får, hvis Bibliotekskommissionens synspunkter gennemføres. I endnu større omfang skal alternativerne bakked op - også økonomisk. Mere end hidtil skal samfundet finansiere sin egen undergang.”

„Helt bevidst er man over en bred front på vej til at gøre bibliotekerne til et kulturelt bistandskontor med akkurat de samme muligheder for misbrug, som man møder i det sociale. Men på det

kulturelle område vil sigtet være endnu bredere.”

„... men kommissionen ved ligeså godt som alle andre, at hvis partier vil, så kan de opbygge alle tænkelige sidebevægelser og give dem en gang kulturel fernis og på den måde føre dem ind i bibliotekerne og til de offentligt betalte informationskanaler. Gad vide, hvordan neutralitet, som man afviser eksisterer i dagens samfund, mon så kan findes?

Det, man vil nå frem til, er, at bibliotekerne skal være aktivitets-huse, projekthuse og informations-

centraler for alle mulige og umulige strømninger. De skal kort sagt politiseres. Det vil næppe være klogt."

Det er sandsynligt at Bibliotekskommissionen ikke er noget at samle på, og det er også muligt at disse citerede formuleringer er indgået i en handel, og det er endelig muligt at formuleringerne er tænkt som noget man tager frem ved festlige lejligheder, mens virkeligheden er en ganske anden. Bibliotekskommissionen har givetvis ikke haft noget radikalt i tankerne med denne formulering i sin betænkning - men det er interessant at Sundberg spænder hanen på sin revolver når blot han ser/hører ordene:

"Aktivitetshuse, projekthuse og informationscentraler" -- gisp! Og hvad der er endnu mere væsentligt er at der i kommissionens betænkning ikke står et ord om hvad man konkret tænker sig der skal foregå. Der tales kun om at åbne op for muligheder som godtfolk kan bruge.

At der i Sundbergs politiske hoved sættes lighedstegn mellem "aktivitetshuse. . .etc." og "venstreorientering" er på den ene side næsten for opmuntrende, men på den anden side viser det hvor hårdt og politisk centralt det er at komme igennem med krav om at

Med den nye teaterlov er Socialdemokratiet godt på vej til at kvæle de små progressive teatre.

Billedet: Teaterbutikken på Godthåbsvej.

der skal eksistere rammer der ikke indholdsmæssigt er styret af en central statslig eller kommunal hånd.

Socialdemokratiet

Denne angst for kulturelle aktiviteter der ikke er styret forfra og bagfra er et udtryk for den statslige kulturpolitik, der har været ført med Socialdemokratiet som motor.

Men socialdemokratiske kulturpolitiske formuleringer vil være af en anden type end Sundbergs. Lige siden partiet for snart 50 år siden opgav tanken om en selvstændig arbejderkultur, har dets politik på dette område været en "folkeliggørelse" af den borgerlige kunst og kultur. Det har altså først og fremmest været en formidlingspolitik, og inden for de rammer har partiet såmænd været eksperimenterende nok, ofte med det resultat, at den arbejderklasse som skulle have trukket den borgerlige kunst ned over hovedet, reagerede med afvisning så fik reaktionerne netop sådanne forvredne, reaktionære udtryk sådan som det skete i midten af 60'erne i forbindelse med loven om statens kunstfond. Den bevægelse mod den borgerlige avantgardekunst, der opstod fik navnet "rindalismen" efter dens leder - Rindal". Inden for denne formidlingsramme har partiet kunnet opretholde et vist progressivt image, men i det øjeblik "modtagerne" reagerer som andet end modtagere, så reagerer socialdemokratiske politikere principielt på samme måde som Sundberg ovenfor, selv om man næppe ville kunne få dem til at erklære sig enig i hans betragtninger.

Imidlertid er det vigtigt at slå

Der er flere eksempler på at socialdemokratiske kommuner har lukket steder, hvor aktiviteterne gik ud over de fastslåede normer. Det var f.eks. tilfældet da man jævned et aktivt børnehøj i Værløse med jorden.

fast, at Socialdemokratiet på en lang række kulturpolitiske områder har tegnet udviklingen i mange år - uden videre modstand. „Gør gode tider bedre“ hed det på en socialdemokratisk valgplakat fra 1960. Og på den tid lancerede det meget omtalte og siden næsten glemte begreb „velfærdssamfundet“, et begreb der fik og stadig har kulturpolitisk betydning. Kriteriet for velfærd var forbrug, et forbrug bag hvilket der fra Socialdemokratiets side lå forestillingen om at arbejderklassen skulle „integreres“ i samfundet, skulle kunne tillade sig det samme som „alle andre“. Udvidelsen af forbrugstilbud kom på det kulturelle område til at betyde udvidet adgang for arbejderklassen til at tilegne sig den borgerlige kultur. Arbejdere der levede og opfattede sig som tilfredse forbrugere, arbejdere der overlod det politiske til institutioner og eksperter blev Socialdemokratiets vision. Fritid og forbrug blev næsten synonyme, og det medførte under disse samfundsmæssige betingelser en stadig større isolation og passivisering. I denne sammenhæng blev fjernsynsskigge-riet som dominerende fritidsbeskæftigelse uhyggeligt logisk - et stykke vellykket socialdemokratisk kulturpolitik.

Privatiseringen og passiviseringen er stadig en del af kulturpolitikens hovedproblem, og det er her en progressiv kulturpolitik må sætte ind. Og det gælder i øvrigt også når man taler om den kunstneriske kultur. Oplevelsen af god kunst kan skærpe sansen for perspektivet i detaljen og omvendt, den kan stimulere fantasien og den kan i det hele taget fremme en oplevelse af verden som noget der lader sig bevæge.

Modtendenser

Den økonomiske krises skærpelse af klasseudsættelserne gør sig naturligvis også gældende inden for det kulturelle, dels i form af økonomiske nedskæringer og dels som tendenser til begrænsning af ytringsfriheden inden for de „offentlige“ financerede kulturelle institutioner.

Sådanne overgreb er i vidt om-

Kvindebevægelsen er udtryk for kulturelle og kunstneriske aktiviteter på mange felter.

Billedet er fra Grevinde Danners Stiftelse.

fang reaktioner - reaktioner på bevægelse og pres fra neden. Specielt inden for de sidste to-tre år har en lang række forskellige „kultur“-bevægelser set dagens lys. Inden for kunsten kan man blot pege på den øgede bevidsthed omkring kunstnerens placering i klassekampen. Såvel inden for litteratur, teater og film, som inden for musikken, diskuteres og udvikles der stadig nye former, og vi ser en tendens til at stadig flere tager udgangspunkt i arbejderklassens interesser. Inden for de mere „folkelige“ bevægelser gælder det også. Vi skal ikke her forsøge at lave nogen gennemgang, men vil som eksempel på *spændvidden* i disse modtendenser nævne kvindebevægelsen.

Umiddelbart har denne intet med kulturkamp at gøre, men ved en nærmere betragtning indeholder den væsentlige kulturelle aspekter. Kvindebevægelsen er også et opgor mod traditionelle samværsformer. Den tager således udgangspunkt i det konkrete daglige liv, i relationerne mellem mand og kvinde, mellem forældre og børn og i det hele taget i den måde hvorpå familien er opbygget og fungerer. Hertil kommer at det vel nok er umuligt at forestille sig en kvindebevægelse uden dens mange kunstneriske udtryk: kvindeplader, kvindedigte, kvindefestivaler, kvindeteatre osv. osv.

Billedet er som sagt broget, og hermed er vi tilbage hvor vi startede kronikken: mangfoldigheden. Det er i praksis svært at skelne præcist mellem de forskellige dele af kulturkampen - og derved kulturbegrebet. Mange ting, som umiddelbart ikke har noget med kultur at gøre, viser sig alligevel at ha' det. Dette brogede billede afspejler sig også i det valg af emner vi har gjort i nummeret, hvor hver enkelt artikel er eksempel på nogle af de kulturpolitiske modtendenser.

KAP og kulturpolitik

Skal vi endelig som en afslutning forsøge at placere KAP i forhold til kulturen (eller hvad man skal kalde det) er kodeordet også broget. Vi har - og har haft - en yderst broget indsats på dette område. Vigtigst er det nok, at vi ikke, som vi allerede robede i starten, har en kulturpolitik. Partiet har endnu ikke fort en samlet og systematiseret diskussion om emnet, og vi har haft en overordentlig spredt kulturpolitisk praksis - en praksis der først og fremmest har ligget på det kunstneriske område. Grundene er oplagte, og der er ingen grund til utilbørlig selvpiskning, for hvor skal man starte? Hvad skal prioriteres? osv. - Vi vil ikke forsøge at fremkomme med et definitivt bud, men kort nojes med at trække tre vigtige ting frem, som efter vor op-

Tema:

NORDSAT

Det er vigtigt, at forholde sig til den statslige kulturpolitik. Hvad skal man f.eks. mene om planer om en fælles nordisk TV-sættelit.

fattelse bør indgå.

For det første har vi i dette nr. lavet en prioritering der peger i en retning. Det vil kaldte den „aktive del“ af kulturbegrebet. Altså det brede lokale arbejde, som det foregår i de forskellige bevægelser. Vi skal ikke droppe det arbejde, vi har inden for de forskellige dele af kunsten. Men vi skal nok fremover søge at prioritere de andre områder.

For det andet er det et oplagt og presserende problem for partiet at få bare nogenlunde hold om den statslige kulturpolitik. Altså den der lovgives om på tinge og praktiseres i et væld af statslige organer. Hvad mener vi om TV2? Om Nordsat? Hvad ved vi om radiorådet? Hvordan forholder vi os til de forskellige stats- og kommunale tilskudsordninger? - For bare at nævne nogle eksempler. . Endelig et tredje - og yderst banalt forhold: Selv om kulturområdet er et lidt diffust område, må en kommunistisk kulturpolitik fundamentalt set tage det samme udgangspunkt, som på alle mulige andre områder. Den må gennem praksis forsøge at samle de forskellige kræfter og pege på den endelige løsning: socialismen. (Så har vi ikke sagt for meget).

GE - HJ - HM - RA

Rids over musiklivet i Danmark

Ligesom indenfor andre formidlingsindustrier er der sket en fantastisk udvikling og er kommet et enormt udbud af lydindtryk i de sidste 20 år. Radioen kører med programmer næsten i døgn-drift, og meget af det er musik under en eller anden form. TV brøler lyd ud sammen med billeder. Overalt i supermarkeder og på vore arbejdspladser kværner den for tiden mest po-

Alle disse forhold, som gør det lettere for borgerskabet at hælde deres reaktionære budskab ud over os er betingelser, som progressive og direkte politiske grupper også lever under, og det er en af betingelserne for, at der har kunnet vokse en progressiv musikbevægelse op i den

samme periode. For når f.eks. adgangen til at producere en plade er blevet nemmere og billigere, så er det også blevet det for de progressive musikere. Og ligesåvel har stigningen i den generelle interesse for musik smittet af på det mere progressive publikum. Det har resul-

pulære musik ud til os. På hvert gadehjørne finder man radioforretninger og plade/kassettebåndsudsalg, og i de fleste hjem er disse i flittig brug til daglig. Samtidig er prisen på musikanlæg og musikprodukter faldet i relation til folks indkomst, så det er blevet en mere dagligdags ting lige at købe en god plade.

teret i en øget interesse for at spille selv, en lettere adgang til musikinstrumenter, flere spillehuse og f.eks. en sand regn af musikfestivaler rundt om i de danske byer.

Alle disse tilsyneladende positive forhold har bestemt også deres bagside, bl.a. er en stor del af interes-

Musik

sen for at spille selv blevet til millionindtægter for fabrikanten af el-orgler og rytmebokse og simple noder til Johnny Reimar sange, og flere festivaler er blevet til undertrykkende supermarkeder af musikforvirring, og flere progressive musikhusene har måttet give op igen eller må køre med underbetaling af musikerne. Men som sådan må man alligevel sige, at musikinteressen og især den progressive del af bevægelsen er i stigende.

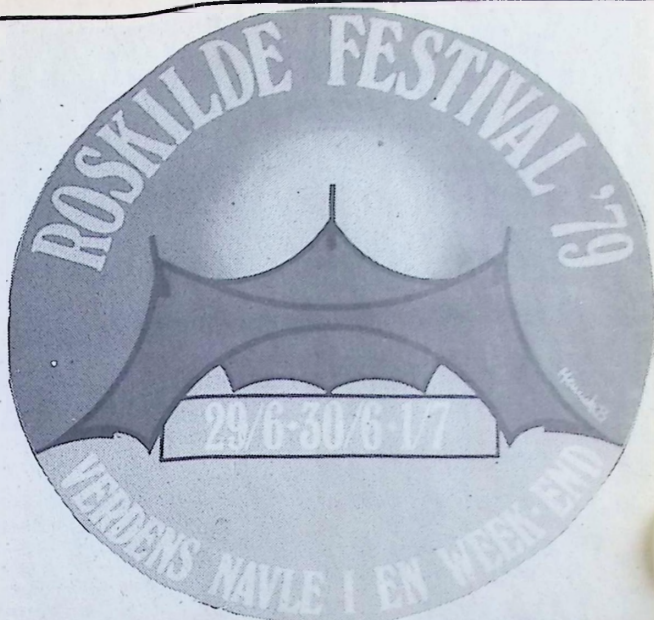
Lidt progressiv musikhistorie

Omkring århundredeskiftet og i de første 10 til 20 år skete der en radikaliserende af dele af den danske arbejderklasse, og det afspejlede sig også i sang og musik. Næsten alle den danske arbejderklassens klassikere stammer fra denne tid. Den unge Drachmann og Aakjær skrev ting der afspejler dette, men også mere anonyme folk som A.D. Henriksen og senere kredse omkring tidsskrifterne *Pressen*, *Plan* og *Kritisk Revy* skildrede bevægelsen i digt og sang.

Siden da har tingene ligget ret stille for den revolutionære arbejderklassens kultur. Påvirkningen fra Tyskland med Brecht/Eisler/Kurt Weill satte ikke ret meget præg i Danmark, bortset fra i den mere kulturradikale genre. Heriblandt var folk som Poul Henningsen, Bernhard Christensen og Svend Møller Kristensen, der havde en ikke uvæsentlig indflydelse før og efter 2. verdenskrig. Men ellers var det først i 60'erne at atomkampagnen og især Vietnambevægelsen satte skub i den nye venstrebevægelse.

Vietnam og antiautoritet

Cæsar og Per Dick begyndte med den stigende internationale interesse for folkemusik (bl.a. Bob Dylan, Pete Seeger, Joan Baez og Donovan) at synge nogle enkelte sange med lidt oprør i, mod etablerede autoriteter, protestsangene. Den første plade, der afspejlede den antiautoritære bevægelse, kom i 68: „HIP“ af Steppeluvne. Det var nærmest hippiebevægelsens musik, og denne genre fortsattes af Per Stig Møller og f.eks. Alrune Rod, men den svandt hen sammen med bevægelsen.

Stigningen i den generelle musikinteresse har bl.a. resulteret i afholdelsen af årlige musikfestivaler i mange danske byer.

Men med USAs kamp mod det vietnamesiske folk, tog protestbevægelserne for alvor fart og der voksede en kultur op omkring dem, bl.a. med sange og musik. Den første egentlige politiske plade var Røde Mors, „Johnny gennem ild og vand“, som samtidig var den første plade på Demos. Dermed kom der gang i udviklingen: Agitpop, Slumstormerne, forskellige kvindegrupper, Solvognen o.s.v. Og med denne bevægelses udgangspunkt i den antiimperialistiske kamp, i første række USA i Vietnam, men senere kampen mod tilslutning til EF, var det naturlige sted at få udgivet og distribueret musikken, forlaget Demos. Det var startet som De Danske Vietnamkomiteers forlag, men det blev senere ændret til et bredt tværsocialistisk forlag, og vedblev derfor i en periode at være det naturlige samlingspunkt for de bredt formulerede venstreorienterede kulturytringer.

Sange til bevægelsen

Den musik og de sange, der voksede frem med denne bevægelse, afspejlede dens behov for kampsan-

ge og for identifikation med sig selv, og dens dromme. „Befri Syden“, „Sang om merværdi“, „Vi sidder alle i saksen“, „Nej, nej, nej, til EEC“, „Stromer kom og dans med mig“, „Sang om at sige Ja“ o.s.v. Og musikken dertil var ofte hentet under andre himmelstreg, rock, beat, folk.

Men efterhånden kom der også mere lyriske sange om vores hverdag og problemer, og med dem kom også mere folkelige danske toner i musikken.

Agitpop og vel især Benny Holst baserede sig på de mere danske og folkelige traditioner, samtidig med at de ofte sang mere lyriske sange. „Sang om at samle kræfter“, „Julies sprog“, „Den blå vals“ o.s.v.

De nære problemer

Men selv om kampsange hele tiden udvikledes i nær sammenhæng med de mange strejker og andre kampe så blev der vel især efter at Agitpop var opløst en tendens hos de samme folk plus Trille til at koncentrere sig om det nære, parforholds- og andre problemer, og

Jovist, er jeg en Spillemand

Taget af Jeppe Aakjær.
Så i dansk og sanget af Ole Bundgaard m/ band

Forlaget Oktober har medvirket til at holde liv i kulturprodukterne fra den danske arbejderklassens udvikling, gennem udgivelsen af en LP-plade med sange af Jeppe Aakjær.

ofte i en rent beskrivende form. Denne tendens er nok en ret klar følge af krisens slag ind i folks hverdag, som en hårders stemning folk imellem, og modsætningen her til, drømmen om at være gode og kærlige overfor hinanden i disse hårde tider. Folk drømmer nok i det hele taget mere når de nærværende forhold er så ad helvede til.

Rock og spillemandsmusik

Parallelt hermed er der kommet mere gang i den traditionelle danske musik, spillemandsmusikken og viserne, og den har også påvirket den politiske musik (eksempler er Søren Sidevind, Røde Lue, og de mange spillemandslignende orkestre, der er kommet i de allersidste år).

Rock og beat har der været hele tiden, men den har fået en politisk renæssance med f.eks. Jomfru Ane Band, Henrik Strube Band, og med nye inspirationer fra Sverige (Hoola Bandoola Band) og fra England (F.eks. Tom Robinson Band), som

har sat sit tydelige præg også herhjemme.

Det var bl.a. Dylan der inspirerede danske musikere til fornyet interesse for folkmusik.

Rock/ikke-rock diskussionen

Vi vil ikke her gå tæt ind på at vurdere hele denne udvikling, og vi vil slet ikke tage den gamle diskussion op omkring rock er reaktionært eller det modsatte. Vi mener at den har været i nogen grad afsporende for den konkrete udvikling af det progressive musikliv, fordi den er sket uden en klar musikteoretisk baggrund og uden at blive sat i forhold til de konkrete sammenhænge musikken bliver brugt i.

Situationen i musiklivet idag

Overfladisk set ser situationen i musiklivet idag altså meget gunstig ud. Aldrig før har der været så mange aktive musikkonsumenter og musikudøvere på alle planer, amatører og halv- og helprofessionelle som nu, også blandt progressive. Og det er alle slags musik, nyt som gammelt, der lyttes til og spilles. „Gulddrenge“ indenfor den progressive bevægelse, som C.V. Jørgensen, Henrik Strube, Jomfru Ane o.s.v. når op på salgstal, der overstiger mange traditionelt borgerlige musikere, og der er et hav af alternative indspilningsstudier og forlag og stor interesse fra de kommercielle forlag til at udgive den progressive mu-

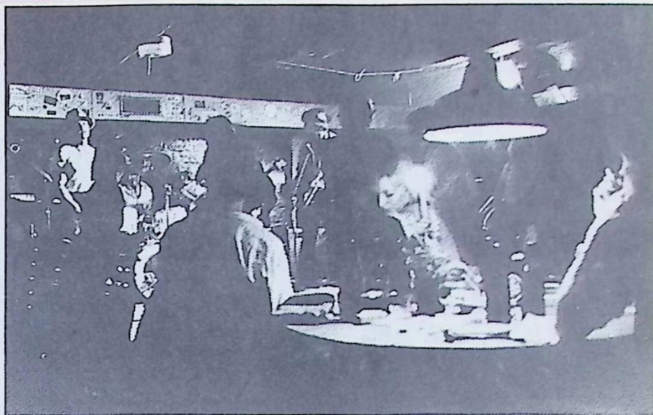
sik. De „politiske“ grupper overgås i popularitet vel kun af Gasolin, Shu-bi-dua og Bamse. Det lyder næsten for smukt til at være sandt, og vi mener da også, at situationen er ret dobbelttydig.

Musikbranchen skummer fløden

Under den skinnende overflade er virkeligheden ret så barsk, og der er nok ikke tvivl om at krisen og højredrejningen efterhånden vil få overfladen til at krakelere. Mange spiller selv nu, ja men langt hovedparten af de instrumenter der sælges er fidusorgler, og om disse er en god begyndelse er svært at bedømme. Der er mange der gerne vil spille progressiv musik, og mange nye grupper dukker op, men bevidstheden om at være i lommen på musikhandlerne er ikke ret stor, og glæden ved at spille bliver lidt skåret hver den første, når en stor del af læringelønnen går direkte i en forhandlerlomme. Effektiinstrumenter, instrumenter, sanganlæg og forstærkere er dyre, men det er prisen for at kunne lyde ligesom idealerne, med den amerikanske pladestudie-sound. Ja, og hvem er det egentligt, der har påduttet os dette ideal? Et andet problem er øvemulighederne. Priserne for øvelokaler har fulgt de almindelige pristigninger på boligmarkedet, og stat og kommune føler sig ikke kaldet til at støtte den progressive musik ud over hvad der er allermost nødvendigt for at legitimere deres demokratiske sindelag.

Stadig færre spillesteder

Og med hensyn til spillesteder, så er det rigtigt, at mange amatørbands, politiske grupper, musikskolebands, spejder- og lokale grupper o.s.v. har mulighed for at spille i mere interne sammenhænge, og at en del spillemandsmusik har lokale spillemuligheder, men generelt set er spillemulighederne for såvel professionelle og amatører forringet dag for dag i de sidste mange år. I en millionby som København er der idag ikke et musikstøt udelukkende for politisk musik og der er under 5 spillesteder hvor mere progressive musikere og tilhørere kan komme, og de har alle problemer med at klare sig.

De forskellige spillesteder for progressiv musik har svært ved at klare sig økonomisk. Dette gælder f.eks. for Musikcafeen, hvorfra billedet stammer.

„Musikcafeen“ søger kommunen gennem sin indflydelse at slå ihjel. „Hånd i Hanke“ har haft lydmæssige problemer med naboer. „Vognhøjlet“ kører under tariffen. „Monmartre“ ser nok ud til at klare sig bedst, formentlig fordi den kører på de kendte navne sammen med pladeselskaberne (Peter Abrahamson). På den måde kan man tjene ind på gyngerne hvad der sættes til på karusellerne.

Ude i landet er situationen ligesådan. Der findes nogle små musiksteder, der kører på en god portion idealisme og nogle få tournekoncerter med de store navne, plus gudskelov nogle lokale gruppers ihærdige indsats. Så er der de enkelte grupper som spiller (gratis!) mere eller mindre internt til støtte, strejke- eller demonstrationsarrangementer.

Musik/politik-miljø mangler

Noget egentligt miljø omkring politik og musik findes ikke. Givetvis har de politiske organisationer en stor del af skylden for dette, fordi de ikke prioriterer musikken ret højt, men mest betragter det som en slags garnering til det væsentlige - de politiske taler o.lign.

Hvor organiseres der politisk/musikalsk skoling? Hvor diskuteres møder og arrangementer ud fra kunstneriske og musikalske kriterier? Hvilke partier har en udviklet kunst- og kulturpolitik og et kunst- og kultursekretariat til at le-

de udviklingen med?

— Tingene overlades til musikaktivisterne, sådan ved siden af det politiske, når de nu så godt kan lide det.”

Og videre, hvor diskuteres og udvikles en holdning til kunst- og kulturarbejderes vilkår i dagens kriseramte Danmark? — Hvad f.eks. med hele rettighedsspørgsmålet?

Krisefyldt marked

Tager vi den mekaniske musik så er der rigtignok mange muligheder. Der er ca. 30 studier, der alle kører på pumperne, fordi der kun er behov for knap halvt så mange. Vi har over en halv snes alternative pladeforlag, der samarbejder om distribution gennem Dansk Sam. Men her er også en bagside: De er ligesom de store underlagt det kapitalistiske marked.

De store forlag er interesserede i at have og lave store navne, ikke i at eksperimentere med mange små grupper. Og det tvinger også de forlag, som vil sælge plader gennem Dansk Sam, til det kendte lydideal i tiden, Travolta/Abba, for at få solgt tingene i detaljdet, som beherskes af de stores distributionselskab GDC.

Desuden er Dansk Sam kun ude i de store byers store pladeforretninger, foruden i alle bogcaferne, og de er tvunget til at henvende sig til et bestemt publikum med en bestemt smag og i første række med de „gode“

navne, som anerkendes af dette publikum.

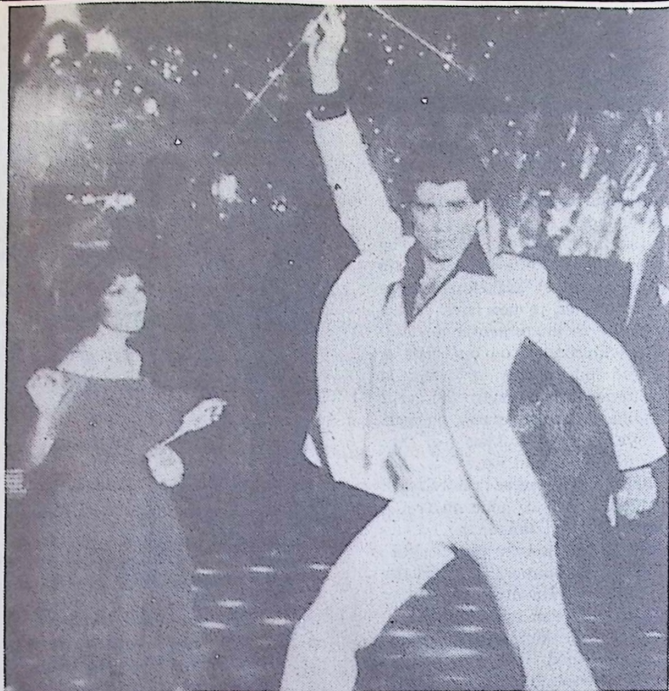
Kapitalistisk kulturformidling?

Det er kun på enkelte punkter man faktisk kan sige at selv modkulturen ikke er totalt underlagt den kapitalistiske kultur-distributions-måde, og det vil blive ved med at være sådan, så længe dette område er så svagt politisk funderet og organiseret, som det er tilfældet idag.

Tager vi f.eks. de mange „alternative“ musikfestivaler, så har de store af dem i det mindste, udviklet sig til undertrykkende og forvirrende supermarkeder med enorme udbud af meget blandt musik. De er måske til gavn for de store og udenlandske navne, men ikke i særlig grad for den folkelige og progressive musik. De opfordrer ikke til kunstnerisk vækst i græsrodderne, men har tendens til at videreføre den kapitalistiske markeds mekanisme og hele idolræset på en ny „alternativ“ måde.

Musikeres løn- og arbejdsforhold

Og endelig er der problemerne med musikernes og andre kunstneres løn- og arbejdsforhold. Mange musikere er interesserede i at komme ud og spille, at blive dygtigere og at blive kendte, og musikhusene og musikarrangementerne kører med dårlig økonomi. Derfor kommer mange til at køre under tariffen (bortset fra de store navne), og amatørerne og de nye i faget kommer til at fungere som løntrykkere overfor de professionelle. Særlig ved støttearrangementer, hvor folk som regel spiller gratis (velgøren-

Hvis de små grupper ikke tilegner sig stilen fra de etablerede lydidealer i tiden, har de svært ved at vække interesse hos de store forlag der dominerer markedet.

hedsarrangementer, som det hedder i fagforeningssproget) kan det virke grelt. Man støtter måske en aktion mod løntrykkeri, ved selv at være løntrykker som amatør, eller hvis man er professionel, mister man løn eller understøttelse ved at spille gratis.

Nu er det ikke sådan, at vi vil

kaste med jord på alle disse gode og ofte progressive initiativer, men vi har villet påpege, at der er en hel jungle af problemer, som trænger til at blive taget organiseret op, og der trænger til interesseorganisationer blandt musikere for at skaffe ordentlige løn- og arbejdsforhold.

ps & OB

Hvad må der gøres? — Organisering af musiklivet

I det foregående har vi opridset nogle af de problemer der findes i musiklivet i dag og nogle af de kunstneriske overvejelser, som vi mener at progressive kunstnere bør gøre sig i dag.

For ikke blot at dygne problemer op, vil vi i denne artikel prøve at sige noget om hvad vi tror man kan gøre, både i de politiske organisa-

tioner og i musikbevægelsen, for at komme videre i en styrkelse af det politiske musikmiljø i Danmark.

Og det vi mener er helt centralt og livsnødvendigt at gøre i musikbevægelsen fremover er: Organisering på alle planer.

Musikbevægelsens tre planer

Man kan groft dele bevægelsen i tre planer:

1. *Aktiverne* (d.v.s. dem der lytter til, danser til musikken, kommer i musikhusene, laver fester og arrangementer og som måske spiller lidt selv derhjemme).

2. *Amatørerne* (alle de små grupper der som regel spiller i mindre og mere lokalt eller internt betonedede sammenhænge og for en lille betaling).

3. *De professionelle* (små og store navne, lille og stor betaling).

På alle planer trænger der til organisering, diskussioner, skoling og praksis (bl.a. eksperimenter).

Hele vejen igennem trænges der til diskussion og skoling i hvad musik er, hvilken musik der er god til hvad, undersøgelser af vor kulturelle, folkelige arv og eksperimenter uden om den af musikmonopolerne definerede sound, for at finde de former der passer til vores bevægelse her i Danmark. Parallelt hermed trænger der til diskussioner af nogle af de problemer vi har skitseret ovenfor, f.eks. musikernes arbejds/lønforhold.

De tre planer i bevægelsen er lige vigtige og de betinger gensidigt hinanden, men det er forskellige ting man må sætte ind med på de forskellige planer.

„Aktiverne“

Blandt aktiverne er interessen at høre, danse til og diskutere god musik og så at få muligheder for at kunne lege videre med den selv. Der er gudskelov allerede mange foreninger, der allerede tager disse ting op, både lokale foreninger omkring musiksteder og landsdækkende foreninger som f.eks. „Folkemusikhuset ringen“, der gør et stort arbejde med at sprede kendskabet til den danske tradition. Men der savnes organisering mange steder og koordinering af indsatsen, og der mangler især, at politisk interesserede går ind i sådanne organisationer for at støtte og dreje udviklingen i en mere klar progressiv retning, tager diskussioner op om forholdet mellem gammel og ny musik, om samværsformer og om hvordan man kæmper for spillesteder, mødelokaler, musikkurser

De alternative pladeforlag samarbejder om distributionen gennem Danske Sam.

o.s.v., f.eks. med offentlig støtte.

Jo mere levende, kritisk og eksperimenterende folk er på aktivitetsplanet jo mere vil det gavne udviklingen på de andre planer - det er fra græsrodderne at næringen kommer.

„Amatørerne“

Ligeså på amatørplanet. Her findes der allerede en del organisationer, og initiativer indenfor aftenskole- og fritidsloven, til fremme af musikalsk kunnen, og til diskussioner af musikkens funktion. Men igen er det uden at særlig mange politisk bevidste deltager i arbejdet. Og der savnes i uhyggelig grad organisering af især de rytmiske og folkelige amatørmusikudøvere, koordinering af kræfterne for at skaffe øve- og spillesteder, diskussioner af kombinationen musik/politik og af forholdet til de professionelle opad og til aktiverne og de politiske bevægelser nedefter.

De professionelle

Blandt de hel- og halvprofessionelle er forvirringen næsten total. Der er vel 20 forskellige bogstavkombinationer af interesse- og kunstneriske organisationer, og flere af dem ligger, som man har kunnet se i Informations læserbrevsspalter i foråret, i krig med hinanden om medlemmer og offentlige bevillinger. Samtidig er den faglige bevidsthed meget lav blandt musikere, de

registrerer at de bliver trynet og snydt, men interesserer sig iøvrigt mest for at spille og komme videre musikalsk og relativt få interesserer sig for at blive organiseret efter sine interesser. Her er en stor opgave for politisk sindede, dels i interessekampen, dels i kritikken af den musik der praktiseres og dels i at knytte musikkerne, der let har tendens til at forsvinde op i de højere sfærer, til de folkelige og politiske bevægelser, som de faktisk selv har rod i, og som er en betingelse for deres fortsatte eksistens. Og endelig trænger der til at blive propaganderet for en politisk stillingtagen blandt musikere.

Der kræves også organisering af udøvelsen og distribueringen af musikken, såvel den levende som den mekaniske. Der er gjort nogle forsøg med Århus- og Københavns Musikkontor m.h.t. booking af alternative bands og Dansk Sam (distribution af plader) er jo da også en begyndelse til noget. Men som vi har nævnt må de nødvendigvis fungere meget isoleret og på sikkerheden i de store navne. Flere initiativer på denne front, koordinering af kræfterne og en indsats for større kontaktnåde med alle musikbevægelsens planer er en forudsætning for at komme videre.

Kunstnerisk og musikalsk skoling af politiske folk

Når vi har sagt, at musikbevægelsen mangler en aktiv politisk ind-

sats for at udvikles, må vi også sige at det politiske liv i høj grad trænger til mere musikalsk (og iøvrigt også anden kunstnerisk) forståelse.

Udvikling af kunst/kultur-politik og praksis

MODSRIL

TIDSSKRIFT FOR MUSIKPOLITIK * KRITISKE MUSIKSTUDIER * KRITISK MUSIKPÆDAGOGIK

TEMA: MUSIKERES LEVEVILKÅR I DANMARK

Vi kunne sikkert gå langt dybere ned i alle de ting der trænger til initiativer og organisering, og der kunne sikkert også siges meget om, hvilken takt man kunne gå frem i. Men en ting er nødvendigt at trække op her: Det er det samlende, det koordinerende og det systematiserende element. Og her må et parti som KAP se sin væsentlige mission, sin forpligtelse og sin mulighed for at lære af vort kulturelle liv. Hvem kan tage initiativer til opsamling af erfaringer, koordinering af indsatsen på de forskellige planer, udviklingen af det lokale såvel som det landsdækkende arbejde i såvel aktivist som interesseorganisationer, hvem kan samle disse ting til en samlet kunst- og kulturpolitik, og hvem er forbandet nødt til at skaffe sig kontakt,

både lokalt og blandt de udøvende på området, for selv at lære af den kulturelle bevægelse i Danmark, om ikke lige netop KAP?

Opsummering

Området har sejlet alt for længe nu, og hvis vi kort skal opsummere de hovedpunkter vi mener der skal gøres noget ved, så er det:

1. At knytte de politisk sindede musikere til sig via diskussioner, skoling og praksis på området.
2. At politisk sindede søger ud i masse og interesseorganisationerne indenfor området, deltager på lige fod og påvirker dem i klarere politisk retning, for at gøre dem til kamporganisationer.
3. At der skabes organisering på alle de områder, hvor vi mangler den idag, og at man kritiserer og

udvikler de steder, hvor der findes ansatser til organisering, f.eks. af distributionen.

4. Koordinering af indsatsen, opsamling af erfaringer til en mere samlet politisk debat og linie og propagandering af dette (her kunne man forestille sig at et musik- eller kulturblad ville kunne gøre sig).

5. At alt i alt forbinde musikbevægelsen med politikken og omvendt skabe en udvikling af det politiske liv via kendskab til musikken og andre grene af vor kulturelle arv og tidens røst.

-ps & OB

Den kriseramte idræt

Den officielle danske idræt er i krise. Mange års prioritering af eliten har efterladt en ubetalt regning.

De seneste års kondi/motionsbølge er et første afdrag på denne regning. Opstået uden forbindelse med den organiserede klubidræt repræsenterer motionsidrætten en trussel, ikke mod linien i de eksisterende idrætsforeninger, men

mod idrætten som en social og kulturel bevægelse.

Alternativet til eliteidrætten må ikke blive den private, individuelle motion, men en organiseret, aktiv masseidræt. Mere end nogensinde er der behov for en klart formuleret socialistisk idrætspolitik.

1. Eliteidrættens ødelæggende dominans

I Week-enden omkring den 1. september i år begav godt 16.000 motionister sig ud på det 12 km lange Marselisløb. 14 dage senere var sceneriet flyttet til Jægersborg Dyrehave. 13.779 mænd og kvinder, unge og gamle gennemførte det 14 km lange Eremitageløb. Tiderne for løbet varierede enormt, lige fra ca. 43 min. for de hurtigste mænd op til over 2 timer i den anden ende af skalaen. På trods af disse store forskelle, har oplevelsen af løbet nok været fælles for de fleste. Spændingen, nervositeten før start, den uundgåelige krise som altid indtræder under så langt et løb, den sidste kilometer op af bakkerne mod Fortunen, hvor benene føles som bly og bagefter glæden, beruselsen ved at have gennemført noget krævende i fællesskab med mange andre. *Krise eller en sejr for idrætten?*

Andre steder, langt væk fra skoven skyder såkaldte helsecentre op som paddehatte. Private eller kommunale motionscentre får opbrugt deres kapacitet næsten før der er åbnet op for tilmelding. I ganske få ydertimer - formiddag eller efter kl. 22 om aftenen - stilles de kommunale idrætsanlæg visse steder til rådighed for folk der kommer ind lige fra gaden. Belægningsgraden på badminton og tennisbaner er 100%. I Otto Mønsted hallen i København kan de studerende leje badmintonbaner. Den dag om året hvor indtegningen finder sted er køerne kolossale, de første møder op mange timer før kontoret åbnes. *Krise eller en sejr for idrætten?*

Eremitageløbet 1979. 13.779 løbere - uden forbindelse med den organiserede idræt.

Taler vi om idræt som en organiseret, social bevægelse, må svaret

i alle eksemplerne blive det samme. Der er tale om symptomer på en

kriseramt idræt. For alle disse mennesker, mange af dem kvinder, ældre (dvs. over 30) eller uden særlige „talenter“ er ikke medlem af en klub. Eremitagelobets fællesskab f.eks. er en engangsforestilling arrangeret af en selvbestaltet komite. Motionisterne er ikke organiseret under Dansk Idræts-Forbund. Deres mulighed for at øve pressjon, påvirke f.eks. lokale idrætspolitiske beslutninger er lig nul. Miljøet, idrætskulturen, kammeratskabet og det daglige sociale samvær i en klub, alt det der skulle give idrætten en ekstra dimension bliver for dem ikke eksisterende.

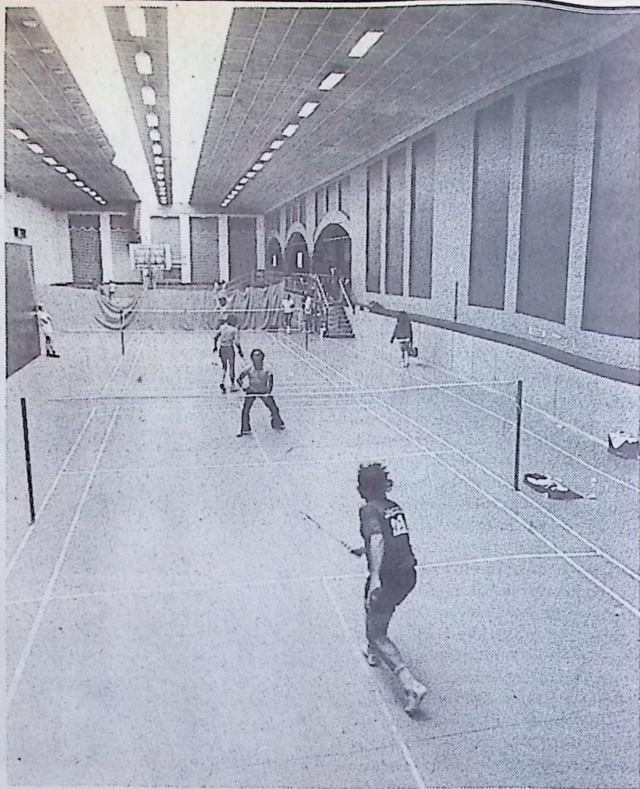
I alle tilfælde er idrætten blevet privat, individuel, den enkeltes investering i et godt helbred og velbefindende.

Frafaldet

Men hvorfor melder disse mennesker sig ikke ind i en idrætsklub? Og hvad med alle dem, der overhovedet ikke dyrker motion? Ifølge undersøgelser er ca. 70% af alle, som er fyldt 15 år, bevægelsesmæssigt inaktive. Organiserede, aktive idrætsudøvere er for 70%’s vedkommende under 25 år. Alleerede i 15-18 års alderen begynder det store idrætslige frafald.

En del af svaret på hvorfor folk skræmmes væk fra idrætsforeningerne, kan gives med følgende citater:

„Eliteidrættens normer overføres på bredden. Udøvelsen bliver målrettet, således at den ikke længere er en oplevelse i sig selv.“ (Claus Bøje, Inf. 31.7.79) og „Vi har fået eliteidrættens normer - toppræstationer, effektivitet, system, disciplin og styret aktivitet - som fællesnormer. Det må nødvendigvis forøge frafaldet netop i den nævnte aldersklasse (15-18 år, red.)“ (Inf. 12.6.79 Johs. Stræde) og til slut et lille afsnit fra den norske „Idrettsaksjonens“ program - „Den ekstreme topidræt angår kun få mennesker direkte. Men de holdninger og idealer som præger denne del af idrætten spredtes nedad. Samtidig organiseres store dele af idrætten ud fra ønsket om at frembringe stjerner. Dette giver sig udslag i talentjagt, samtidig med at tilbuddet til dem som ikke når op i eliten bliver dårligere.“

Badmintonspillet blomstrer. Flere og flere motionerer, men mange er ikke medlem af en klub.

Sønderknusning af masseidrætten

Politisk, ideologisk og økonomisk er det idag eliteidrætten der prioriteres. Det er elitens behov der bestemmer såvel den statslige/kommunale idrætspolitik, som den daglige praksis i idrætsorganisationerne (Det gælder både DIF og de såkaldt „folkelige“ organisationer, (De danske Skytte-, Gymnastik og Idrætsforeninger og De danske Gymnastik- og Ungdomsforeninger). Resultatet af denne politik er en sønderknusning af masseidrætten i organisationerne. Lige fra lilleputtiden i f.eks. en fodboldklub bliver kampen om pladserne på 1. holdet helt dominerende i idrætslivet. Målestokken for glæde ved idræt bliver om man er „god“ til den pågældende idrætsgren. Be-

villingsmæssigt, facilitetsmæssigt, træningsmæssigt prioriteres de bedste hold i klubberne som en åbenbar selvfølge.

Socialdemokratiets ansvar

Fra mange forskellige politiske sider søger man at skjule den endtydige eliteprioritering. Socialdemokratiet - som har et hovedansvar for udviklingen - taler svulstigt om den positive vekselvirkning mellem elite og masse. Det fremfører tesen om „elite skaber bredde“ og fremhæver nødvendigheden af at støtte begge dele. (Interessant er det, at DKP i modsætning til SF og VS hopper med på vognen. I Inf. d. 19.10.79. hedder det f.eks. „Eliteidræt kan stimulere bredden“ og under folketingsdebatten om idræt i 76, „at

skabe bredde hænger sammen med at fremme eliteidrætten".)

Denne både/og holdning kan løse-
revet og principielt lyde rimelig.
Men i dag, hvor eliteidrættens ide-
aler gennemsyrer hele idrætssyste-
met, hvor eliteidrættens ressource-
krav direkte hæmmer udviklingen
af en masseidræt, tjener sådanne
synspunkter kun til røgslør og af-
ledning. Arbejderpartiet (KAP) vil
ikke eliteidrætten til livs, men der
må prioriteres, først den dag elite-
idrætten er underordnet masse-
idrætten vil den kunne få en posi-
tiv funktion i det samlede idræts-
billede. Spørgsmålet om hvorvidt
man ønsker at støtte og styrke
masseidrætten eller foretrækker en
elitedomineret idrætsbevægelse bli-
ver således en afgørende skillelinie i
idrætspolitikken. Og overfor denne
skillelinie bliver banale dobbelt-
tydigheder om at støtte begge dele
kun en mere raffineret form for
støtte til eliteidrættens ødelæggende
dominans.

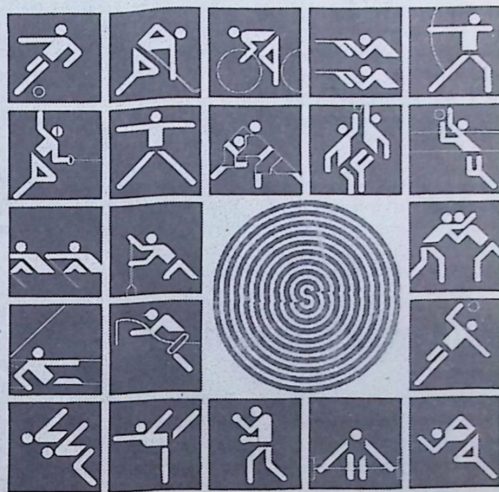
(For at undgå misforståelser skal
det understreges, at man ikke kan
sætte eliteidræt lig konkurrence
og masseidræt lig ikke-konkurrence.
Problemet i eliteidrætten er at
konkurrencens altdominerende ka-
rakter skubber sammenhold og
kammeratskab i baggrunden og
skaber stjerner og idoldyrkelse.
I en masseidræt frigjort fra elitens
idealer vil konkurrencen kunne fin-
de et fornuftigt leje, resultater og
sejre bliver mindre væsentlige, kam-
meratskabet og det sociale samvær
bliver det centrale).

Den borgerlige linje i idræts- bevægelsen

Nu er skismaet mellem elite og mas-
selinien inden for dansk idræt
ikke en tilfældig diskussion. Med
fare for at lyde svaltlig så er elite-
dominansen det mest tydelige ud-
tryk for en borgerlig linje indenfor
idrætsbevægelsen. Det er ikke
nogen ny konstatering. Allerede
Dansk Arbejder Idrætsforbund
(DAI) præciserede ved sin stiftel-
se i 1929 hvad man var konfron-
teret med - „op imod den borgerlige
sport, der verden over viser det sam-
me billede af forfald. Den stærkes-
te ret er blevet højeste grundset-
ning. Rekordpræstationer er blevet
højeste mål." Og det norske Arbei-

Idrætten og samfundet

Debatoplæg udsendt af Socialdemokratiet

Socialdemokratisk idrætspolitik. Her fremføres bl.a. tesen om „elite skaber bredde“.

dernes Idrætsforbunds formålspa-
graf (1927) indeholdt bl.a. følgen-
de: „Den borgerlige idrætsbevægel-
se satser kun på at uddanne idræts-
stjerner. . . Den borgerlige idræt
har kun brug for stjerner og for at
skaffe dem til veje og for at holde
liv i dem skyes intet middel.”

Borgerskabets linje inden for
idrætten har med andre ord længe
været karakteriseret ved stjerne-
dyrkelse, rekordjag osv. Individua-
lisme og stræbermentalitet opmun-
tres. I stedet for samvær og fælles-
skab bliver idrætten for arbejder-
klassen endnu et møde med split-
telse og indbyrdes konkurrence.

En truende udvikling

Men hvad er så det nye der er sket
siden disse synspunkter blev for-

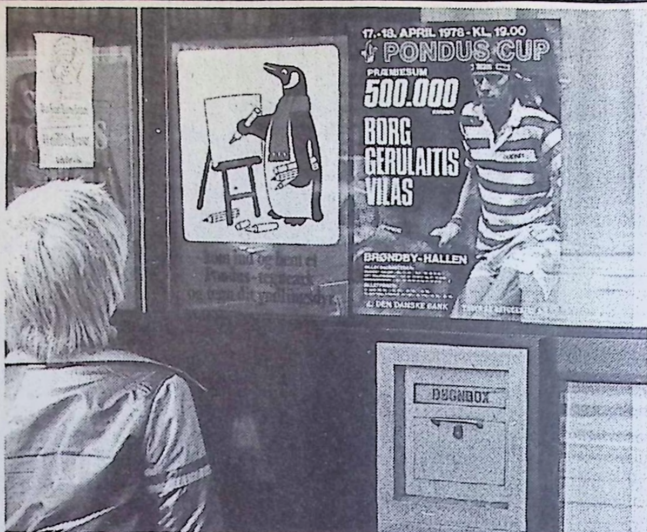
muleret i 30'erne? De mange akti-
viteter uden for den egentlige
idrætsbevægelse, som optræder i be-
gyndelsen af denne artikel, er et af
symptomerne på den hastigt accele-
rerende udvikling. Kravene til
idrætten om stadig bedre præstatio-
ner, rekorder og nye stjerner er i
det sidste 10-år vokset kolossalt.
Og kravene, hysteriet er efterhånd-
en ved at blive af en sådan karak-
ter, at „almindelige“ mennesker
enten helt holder sig væk, eller også
forlader den organiserede idræt
efter et kort besøg.

Den borgerlige idrætspolitik er
imidlertid ikke uden modsætninger.
Ud fra elementære spærsyn
indenfor sundhedssektoren, re-
produktionen af arbejdskraft osv.
har kapitalen en vis interesse i - om

ikke masseidræt - så i at masserne holdes i nogenlunde fysisk form. Og når denne modsætning - de skærpede elitekrav overfor ønsket om en nogenlunde sund befolkning - ikke længere kan rummes inden for idrætsbevægelsen. Ja så ligger borgerskabets løsning lige for:

Adskillelse. På den ene side den organiserede idræt som ren eliteopdragelse, med et lag af højt betalte „almindelige” professionelle eller statsprofessionelle i toppen. På den anden side en ren trim/motion bevægelse. Privatiseret idræt, uden medlemskab, uden mulighed for social eller politisk indflydelse. Ren fysisk rekreation, totalt fjernet fra idrættens gamle idealer om parol mellem legeme og sjæl.

Det er denne trussel mod idrætsbevægelsens enhed, der berettiger brugen af udtryk som „den kriseramte idræt”.

„Den ekstreme topidræts holdninger og idealer spredes nedad”. (Idreetsaktionens program).

2. Minimumsprogrammet

I dag er tendenserne til en sønderknusning af idrætsbevægelsen ikke slået igennem. Den organiserede danske idræt er stadig en egentlig bevægelse med et kolossalt medlemstal. (I 1973 var der registreret 1 mill. aktive medlemmer i DIF). Et sted hvor kommunister og andre progressive helt selvfølgelig må arbejde.

Kan man acceptere analysen af udviklingstendenserne i dansk idræt, som denne artikel trækker op, vil det samtidig være muligt at fastlægge hovedopgaven i en socialistisk idrætspolitik.

Idræt for alle

Kampen for masseidrætten, mod eliteidrættens dominans, mod en sprængning af idrætsbevægelsen må være det grundlag der arbejdes ud fra. Albaneren Filip Kota bruges ofte som argument for et mere politisk/ideologisk arbejde inden for idrætten. F.eks. „ingen social bevægelse kan eller bør være uden ideologi. . . alle samfundsmæssige bevægelser eller organisationer har egne politiske opfattelser og leder deres praktiske handlinger”. Syns-

punkterne er selvsagt korrekte, men i en situation, hvor idrætten risikerer at forsvinde som social bevægelse, må forsvaret af denne bevægelse prioriteres over eller rettere være forudsætningen for en egentlig socialistisk agitation. Heri ligger også en afstandtagen fra KAm-1' Røde Stjerne klubber og forskellige universitetsfolks satsen på analyser af „idrættens fremtrædelsesformer” og hjertesuk efter en arbejderidrætsbevægelse. Kampen for masseidrætten må tages op idag inden for den organiserede idrætsbevægelse. Det bliver hurtigt for sent.

Kravene

Skal kampen for masseidrætten og idrættens enhed mod elitens dominans vinde opslutning blandt idrætsfolk må den formuleres i en række krav. Krav som tager udgangspunkt i situationen i dag og peger fremad mod forbedringer for masseidrætten på det politiske, ideologiske og økonomiske område. Et minimumsprogram.

Et sådant program formuleres ikke ud i den blå luft og derfor

heller ikke på dette papir. Der kræves grundig diskussion i den progressive del af idrætsbevægelsen, analyser af de konkrete forhold osv. For eksemplets skyld kan her henvises til den norske Idrettaksjons principprogram fra 1976, der viste sig at være et rimeligt program at mobilisere på.

Udover detaljerede krav, koncentrerer programmet sig om 3 hovedpunkter - 1) Øget offentlig støtte til idrætten. Masseidrætten skal prioriteres, idrætsfolk skal organiseres lokalt for at presse kravene igennem. Mod professionel idræt og andre kapitalinvesteringer (reklame f.eks.). 2) Kvindeskamp. Lige muligheder for alle uanset køn og alder til at dyrke idræt. 3) International solidaritet. Idrætten skal være aktiv i kampen mod facisme.

De politiske muligheder

Ifølge min vurdering vil et sådant minimumsprogram være politisk „realisabelt”. Dvs. det ville have mulighed for at samle de splittede kræfter i den progressive del af idrætsbevægelsen.

De enkelte aktivgrupper i specialforbundene, de studerende

ved Danmarks Højskole for Legemsøvelser, på seminariernes idrætslinie, kursister ved idræts-højskolerne, bladet Idræt og Samfund og idrætsgruppen Mod-spillerne udgør idag rekruterings-grundlaget.

Endvidere skulle der være gode

muligheder for et enhedsarbejde mellem Arbejderpartiet (KAP), VS og SF omkring et sådant initiativ. (DKP's støtte til socialdemokratiets tese „elite skaber bredde” er omtalt tidligere).

Den praktiske og politiske gennemførelse af et sådant projekt

må sandsynligvis tage sit udgangspunkt i kredse omkring KAP.

Startskuddet forudsætter derfor en diskussion af hele grundlaget for politikken, en nøjere analyse af situationens muligheder og endelig en afvejning af partiets kræfter og politiske prioritering.

3. De socialistiske perspektiver?

„Kampen i idrætsbevægelsen kan ikke begrænse sig til en kamp for masseidræt og andre snævre idrætslige spørgsmål”, hedder det i pjecen Arbejderklassen - og idrættens rolle i klassekampen. (Udgivet af KAm-l's Arbejderforlaget). Og andet steds „En af vore største og centrale opgaver må derfor nødvendigvis være at rejse en politisk diskussion i idrætsbevægelsen på alle niveauer, at sprede propaganda samt mobilisere idrætsfolkene til støtte for de kampe, arbejderklassen og det arbejdende folk fører.” Som konkret eksempel på karakteren af disse opgaver nævnes strejkestøttearbejdet.

Er disse afsnit rimelige? Og hvordan hænger de sammen med arbejdet på at skabe en bred opposition mod eliteidrættens dominans.

Arbejderidrætsforeninger?

Socialister og kommunister vil i alle sammenhænge - også indenfor idrætten - søge at propagandere for deres synspunkter og socialistiske helhedsopfattelse. Herunder f.eks. nødvendigheden af at støtte bestemte strejker osv. Det er udgangspunktet. Spørgsmålet er om disse perspektiver bør indgå i grundlaget for en idrætspolitik.

I minimumsprogrammet for en progressiv idrætsopposition er målet at forene alle kræfter i idrætten, der ønsker et opgør med borgerskabets elitelinie. Her vil socialistiske perspektiver kun indsnævre og umuliggøre kampen.

Men hvad med de langsigtede opgaver? Er målet for en socialistisk idrætspolitik oprettelsen af egentlige arbejderidrætsforeninger dvs. idrætsforeninger, der som grundlag har kampen for et andet samfundssystem.

Bladet „Idræt og samfund”. Et af de få steder, hvor spørgsmålet om masseidrætten til stadighed debatteres.

Det er nok tvivlsomt.

Den upolitiske idræt

Den revolutionære arbejderidræt i 30'erne havde tre hovedformål. 1. At sætte masseidræt og kammeratskab i stedet for borgerlig

stjernedyrkelse og rekordræs. 2. At bekæmpe den borgerlige „upolitiske” idræt, der kun har til formål at passivisere arbejderklassen og undertrykke en aktiv deltagelse i samfundslivet. 3. At motivere arbejderklassen for den

socialistiske revolution og sætte dem bedre i stand til at gennemføre den.

Det første punkt tilgodeses helt åbenbart af minimumsprogrammet. Det er selve *grundlaget* for den brede kamp som skitseres i denne artikels punkt 2. Andet punkt, opgøret med den „upolitiske“ idræt, bliver efter min mening kernen i en egentlig socialistisk idrætspolitik. Punktet indgår bredt formuleret i minimumsprogrammet. International solidaritet, anti-facisme, idrætsfolks direkte aktioner mod bevilligende myndigheder vil i praksis være et opgør mod den „upolitiske“ passivering af arbejderklassen. Samtidig vil disse ting komme til at udgøre sprængstoffet i en bred idrætsopposition.

En „ren“ masseidrætslinie vil oplagt søge at begrænse oppositionens engagement i sådanne sager. Heroverfor må socialister klart fremhæve nødvendigheden af den anti-imperialistiske, den anti-facistiske kamp og den direkte politiske konfrontation med myndigheder og reaktionære idrætsledere. (Det skal kort præciseres, at internationalt samarbejde, udveksling osv. er en del af idrættens dagligdag, hvorfor en politik overfor disse kontakter må være en naturlig del af oppositionens virke.)

Gennemføres en sådan linie succesfuldt, vil der være skabt en bred masseidrætsbevægelse, demokratisk opbygget og politisk aktiv. (Hvad enten det så bliver i den nuværende organisationsstruk-

tur, eller kampen på et tidspunkt fører til en sprængning).

Forudsætningerne for den socialistiske propaganda vil i en sådan situation være nær optimale. Mulighederne for gennem diskussion at mobilisere idrætsfolkene til arbejderklassens samlede kamp for socialisme kan ikke gøres bedre. I dette perspektiv bliver kravet om rene arbejderidrætsforeninger med den socialistiske revolution som politisk grundlag i bedste fald overflødig. I næst-værste fald forvirrende og afsporende. I værste fald så hæmmende og uoverskueligt, at et egentlig idrætspolitisk arbejde opgives for det overhovedet har været forsøgt.

- NF. -

Kunst, kultur og organisering

Hvordan organiserer man kampen på kunstens og kulturens område? Socialistisk Kulturfront (SK) er det mest omfattende forsøg på at lave en kunst og kultur organisering i Danmark i de sidste mange år.

KT har haft en lang samtale med tre af „veteranerne“ fra SK: Forfatterne Benthe Østrup Madsen og Ditte Cederstrand og universitetslektor Sigurd Kværndrup. Vi bringer her et fyldigt uddrag af denne samtale, der fandt sted i sommeren 1979 (d. 28.7.79). Og vi følger samtalen op med vor egen analyse af SK's muligheder.

Kort om socialistisk kulturfront

Socialistisk Kulturfront (SK) er som navnet antyder en organisering af forskellige kulturelt arbejdende enkeltpersoner på et *tværsocialistisk* grundlag. D.v.s. at fronten ikke knytter sig direkte til bestemte partidannelser, men tværtimod tilstræber — i hvert fald inden for den kulturelle klassekamp — at overvinde den danske venstrefløjs opsplitning i en mængde partier og organisationer.

SK blev stiftet i foråret 1975 efter længere tids forberedelser, og sigtet med fronten var fra starten tosidigt: for det første skulle den være en udfarende kraft, som dels *koordinerede* eksisterende kulturpolitiske aktiviteter, dels *igangsatte* nye, f.eks. inden for musik, teater, billedkunst, medier osv., for det andet skulle den fungere som en ramme om medlemmernes dygtiggørelse som kulturarbejdere — altså en slags *skolingsaktiviteter*, f.eks. i form af projekter og værkstedsarbejde. Men den udadvendte praksis skulle være den vigtigste, fronten

skulle først og fremmest tage initiativ til forskellige praktiske aktioner.

Man var fra grundlæggelsen enige om at operere med et meget *bredt* kulturbegreb, således at fronten ikke kun så det som sin opgave at forvalte socialistiske versioner af borgerlige kulturformer — altså det, man traditionelt forstår ved „kunst“. Man ønskede derimod snarere at brede det socialistiske kulturarbejde ud til også at beskæftige sig med en række *livssammenhænge*, hvilket indebærer inddragelse af bolig-, miljø-, kønspolitisk arbejde osv. Det sidste er imidlertid kun lykkedes i ringe grad — her har de manglende menneskelige ressourcer været afgørende (ifølge de frontmedlemmer vi talte med).

Udadtill har Socialistisk Kulturfront gjort sig bemærket ved en hel del aktiviteter:

Som noget af det første arrangeredes i sommeren 1975 en *festival* i Valbyparken under temaerne: „Krisen — arbejdsløsheden — den politiske højredrejning — imperialismen“. Dette arrangement blev i 1976 fulgt op af endnu en festival,

hvor temaet var mere præcist formuleret til lejligheden: „USA 200 år”. I begge tilfælde var der tale om et stort og broget udbud af de ting, som venstrefløjens kulturarbejdere beskæftigede sig med på det aktuelle tidspunkt. Man ønskede at vise en større offentlighed, at der faktisk foregår en utrolig masse aktiviteter på den kulturelle venstrefløj, samtidig skulle de forskellige enkeltpersoner og grupper have mulighed for at lære af hinanden.

Det var nogle af de samme tanker, der lå bag den *vandredstilling*, som SK arrangerede i 1977-78, blot satsede man her på at komme *ud til folk* på arbejdspladserne rundt om i landet (Udstillingen var i 15 byer) med billeder, litteratur, teater og diskussioner, som tog udgangspunkt i arbejderklassens daglige problemer.

SK's litteraturudvalg har de fire sidste somre arrangeret et *forfatterseminar* på en af Tvindskolerne. Her har man i værkstedsgrupper bearbejdet og redigeret tekster og billeder medbragt af deltagerne selv. Resultatet er foreløbigt blevet til *antologier* (med noveller, digte, sange og billeder) udsendt på eget forlag.

Også i det daglige fungerer der *litteraturværksteder* i SK-regi. Skrivende arbejdere, akademikere og husmødre bearbejder hinandens

produkter for at gøre dem bedre og mere slagkraftige - evt. med henblik på senere udgivelse, hvilket faktisk er sket i en del tilfælde.

SK's *litteraturudvalg* er i sig selv et sådant værksted. I samarbejde med forlaget Medusa har det redigeret og udgivet to serier socialistisk litteratur: „Arbejderlitteratur” og „Socialistiske klassikere”.

Derudover har SK arrangeret diverse møder om kulturpolitiske problemstillinger, ligesom man har været aktivt kritiske over for LO's nylige initiativer på det kulturpolitiske område.

I de sidste par år er frontens udadvendte aktiviteter blevet nedtrappet en hel del. Bl.a. er SKUB (frontens udadvendte blad) gået ind, og der har ikke været arrangementer af samme størrelsesorden som festivalerne og vandredstillingen. Alligevel taler man ikke om nedlæggelse. De forskellige arbejdsgrupper og værksteder fungerer fortsat, men der savnes efterhånden friske kræfter til at trække det tunge læs. Dette og andre ting fremgik af en lang samtale, som KT har haft med tre af „veteranerne” fra SK: forfatterne Benthe Østrup Madsen og Ditte Cederstrand og universitetslektor Sigurd Kværndrup.

Baggrunden for SK

— KT startede med at spørge, hvad der egentlig var baggrunden for dannelsen af Socialistisk Kulturfront?

Sigurd: „Ja, det er jo på sin vis en meget god historie, fordi den siger noget om, hvordan et forholdsvis beskedent antal mennesker - hvis de slutter sig sammen og laver en analyse af situationen - egentlig kan komme ret langt med en skrivemaskine, en fotokopieringsmaskine, nogle frimærker osv. Vi var jo en lille gruppe forfattere, arbejdere og journalister i den såkaldte „Herlev-gruppe”, som havde en studiekreds kørende. Her var vi meget inspirerede af BPRS fra Tyskland Weimarrepubliktid (Bund proletarisch-revolutionäre Schriftsteller = Forbundet af proletariske og revolutionære skribenter), som altså var en organiseret af arbejderforfattere, billedfolk og socialistiske intellektuelle, der førte en kunst- og kulturteoretisk diskussion i et tidsskrift, der hed Links-kurve. Vi i Herlev fik så den ide, at

noget lignende kunne man med rimelighed sige, at der var behov for herhjemme, fordi der var en masse socialistiske kulturaktiviteter igang, men de fleste af dem blev gennemført af *enkeltpersoner*. Samtidig er der jo i den borgerlige offentlighed en tendens til, at det *bliver* meget få enkeltpersoner man hører om, og som ligesom bliver hævet op til „helte”. Vi syntes, at det interessante ved BPRS - og selvfølgelig osse den sovjetiske proletkultbevægelse og den kinesiske kulturrevolution - var *bredden* i arbejdet, at hovedvægten i arbejdet blev lagt på at få inddraget så mange som muligt og få dem til at udtrykke sig og bruge deres færdigheder.

Den ide kastede vi så ud til ca. 100 mennesker: det var en broget samling af skrivende arbejdere, teaterfolk, billedfolk, Røde Mor, universitetsfolk og studerende. Den gruppe blev til forberedelsesgruppen for Socialistisk Kulturfront, der kom til at omfatte 40-50 mennesker. Efter ca. et år med diskussioner og planlægning fulgte så stiftelsen af SK i foråret 1975”.

Selve stiftelsen af Socialistisk Kulturfront

Sigurd: „Jeg tror nok vi begik en meget afgørende fejl i den forberedelsesgruppe, nemlig at vi indkaldte til en stiftende generalforsamling under temmelig megen presseomtale på et tidspunkt, hvor vi faktisk vidste, at vi var splittede. Det tror jeg ikke man skal gøre. Det er en dårlig start at give sådan et foretagende. Når vi gjorde det alligevel, var det fordi vi havde siddet det der års tid allerede, og fordi vi folte, at selv om vi havde sat os ned endnu et halvt års tid, var vi nok ikke kommet længere. Gruppen var faktisk delt antagonistisk efterhånden, og vi så måske lidt naivt den første generalforsamling som en mulighed for at få gjort op med et mindretal, der gjorde sig gældende i gruppen, især med medlemmer fra DKP og MLE”.

(Den modsætning, Sigurd omtaler, gik ud på, at flertallet ønskede en formuleret *socialistisk* organisation, hvorimod mindre-

tallet specielt MLE'erne mente, at man burde samle *brede* om en „folkets kultur“. Nogle DKP'ere fra dette mindretal bl.a. Røde Mor-folkene - gik ind for, at fronten først og fremmest skulle være *koordinator* af allerede igangværende aktiviteter, mens andre DKP'ere f.eks. Clausen og Petersen og Dagmar Andreasen lagde vægt på det *igangværende* aspekt. Striden afspejlede sig altså også i en navnediskussion: skulle man kalde sig og fremtræde som „*Socialistisk Kulturfront*“ eller blot „*Kulturfronten*“?)

Sigurd: „Jeg tror, at mindretallet havde ret i den bestemte henseende, at det var for tidligt at lave en bred eksplicit *socialistisk* kulturorganisation. Det var ikke et dårligt tidspunkt at lave en *lille* socialistisk kulturorganisering, men det var altså ikke det, vi ville. Og så skal man huske, at meget af det, der foregik i 73-74, var sådan en blanding af ungdomsoprør og bevidst socialisme, med lige så meget vægt på det første. Inspirationen til at blive kulturpolitisk aktive havde mange af de igangværende grupper bestemt ikke fra at have sat sig ind i socialismens eller marxismen-leninismens ideer, men simpelthen fra at de gerne ville *leve af* at udtrykke sig kunstnerisk. Det var folk der knyttede sig til nogle af de mere oprørske stemninger og strømninger i tiden.“

Hvad er SK så blevet til?

Sigurd: „SK er jo altså hverken et parti eller en bevægelse. Det er en af grundene til, at så mange har svært ved at forstå hvad SK er for noget. På en vis måde har det en lighed med en faglig klub. Man slutter sig til SK, hvis man har en interesse i måske bare eet af de områder, der bliver taget op her i fronten, f.eks. at skrive. Ved at være medlem af fronten har man så mulighed for at få kastet lys over forskellige andre sider af kulturkampen herhjemme eller klassekampen i det hele taget, sådan så ens kulturpolitiske engagement efterhånden bliver bredere. Vi har jo ikke til op-

Ole Morten Nygård (Copyright). Ill. til digtet „*Kvindetegn*“ af Bente Østrup Madsen.

gave at uddanne forfattere og billedkunstnere specielt, men folk som i det hele taget er i stand til at operere aktivt inden for den kulturelle del af klassekampen.“

Ditte: „Jeg kan tilføje, at Socialistisk Forfatterfraktion (ca. 100 forfattere) under Dansk Forfatterforbund meldte sig kollektivt ind i SK for at få gjort noget aktivt, noget praktisk. Imidlertid forestillede man sig åbenbart, at dette skulle SK stå for og sætte i sving. Det er sørgeligt at måtte sige det, men fra forfatterne var der med ganske få undtagelser overhovedet ingen aktivitet. Dette præger osse SK's delvise mangel på offentlig fremtræden.“

Som forfatter syntes jeg, at det var vigtigt at gå med i en sådan bred kamp for en modkultur, eller hvad vi nu skal kalde det.“

SK og fagbevægelsen

– I samtalen løb kom vi også ind på SK's kontakt til fagbevægelsen. Bente Østrup fortæller her om en typisk erfaring.

Benthe: „I forbindelse med vandreudstillingen havde vi jo en meget god kontakt til tillidsmændene og klubformændene de steder, vi kom hen på virksomhederne. Ikke så meget som de lokale fagforeninger eller fællesorganisationer. Det løb lidt ud i sandet, da de opdagede, hvad det var, vi stod for. På selve arbejdspladsen var der derimod et ret godt samarbejde.“

Jeg synes, at netop sådan noget som vandreuudstillingen var udtryk for et meget bredt, folkeligt forsøg på at nå almindelige mennesker – og især industriarbejdere – med noget kulturelt folkeligt og modarbejde det der „kunstbegreb“. Vi kom jo netop ikke som kunstnere eller forfattere. Det opponerede vi meget imod, hver gang folk

kaldte os det."

— Hvordan så LO-toppen på jeres forsøg på at komme i kontakt med fagbevægelsen?

Sigurd: „Der er jo det forbandede ved det, at de folk er opflaskede med at tænke i magtbaner. For dem er det et spørgsmål om, hvem der har magten inden for det kulturpolitiske arbejde i arbejderbevægelsen. De siger: Det har AOF, og vi skal sandelig ikke have nogen til venstre for dem. Ingen til venstre for os! — det er jo en gammel parole, man sjovt nok stadig bruger. Men den anden side af sagen er så, at SK's arbejde alligevel har sat sig spor i LO: Man begynder at lave kulturkonference og alt det der. Selve det, at der er mange på arbejdspladserne, som skriver ganske fortrinligt, er også noget, man først fik øje på, da vi havde gjort opmærksom på det. Så kom deres serie med arbejdspladslitteratur og nogle antologier. Nogen betydning har vi altså haft i forhold til fagbevægelsen."

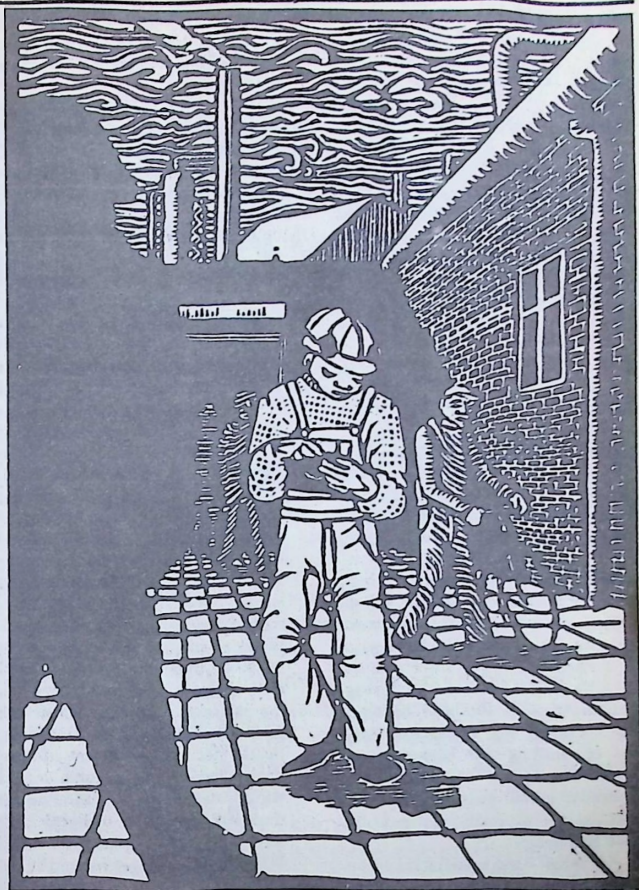
SK og partierne

Ditte: „Jeg tror ikke, at der er venstrefløjspartier, som direkte fraråder medlemmerne at være med. Det er lissom et emne, der hviler."

Benthe: I SK er vi lissom gået uden om den diskussion, for ikke at få de der mere principielle debatter. Ikke fordi jeg synes det er farligt, at man har dem."

Sigurd: „Lad os lige i forbindelse med partierne tænke på een ting, og det er, at da vi omkring -74 startede hele den debat om at lave kulturfronten, da var det ganske åbenlyst, at ingen af partierne havde en kulturpolitik. Det har nok ligget i tiden, men jeg tror osse, at SK har været en af de dråber, der har gjort at det er noget, som er blevet vigtigere for nogen af venstrefløjpartierne. Vores arbejde har aktualiseret det for dem."

Men i DKP-ledelsens øjne er en kulturfront noget, der står i fronten af partiet, noget der skal være med til at bringe partiets politik

„Ord“ - ill. til digt af Bente Østrup Madsen. Copyright Ole Morten Nygård.

ud, så at sige lækkergøre og almen-gøre DKP's politik. Og derfor bør deres kunstnere koncentrere sig om arbejdet inden for partiet, og der er jo nok at lave. Så man ser ingenting til DKPere i SK, og det synes jeg er dumt af DKP. Vi syntes, det burde være muligt på det her område — lissom på så mange områder i basis — at samarbejde på tværs af de partiskel, der rider os som en mare.

Derimod er der en hel del VS'ere i SK. Flertallet af de partiorganiserede er helt givet fra VS".

Ditte: „Det er et problem, man sto-der på i alle mindre partier. På den

ene side vil man gerne have et kulturarbejde igang, for det har man alligevel fornemmelsen af er nødvendigt. På den anden side vil man ikke rigtig tage konsekvensen af den indsigt, derfor får man meget tit i sidste instans at vide, at „vi kan ikke sprede ressourcerne, for vi er ikke så mange osv.“ Men man er nødt til at have et kulturarbejde, som giver folk dels visioner, dels en mulighed for at identificere sig med noget. Hvis vi helt udelader det fra alt politisk arbejde, så har vi simpelthen ikke noget at bygge på den dag, der eventuelt skulle være en revolutionær situation i Danmark. Derfor mener jeg stadig, det er nødvendigt, at de

enkelte partier og alle folk, der arbejder politisk på venstrefløjen, indser, at kulturarbejdet er uomgængeligt. Og det er osse en af årsagerne til, at jeg mener at SK skal fortsætte."

Benthe: „Men så er der da osse en anden mulighed i SK, når man som f.eks. i mit tilfælde er meget usikker på, hvilket parti man skal slutte sig til, så er det godt, at man har en organisation som SK. Altså et sted hvor man både selv kan komme, og et sted som man kan gå ud fra til andre."

SK og de bredere bevægelser

Sigurd: „SK's første platform ville lissom have det hele med, den lægger faktisk op til en sammenslutning af samtlige folkelige bevægelser herhjemme idag, f.eks. bevægelsen imod atomkraft, boligbevægelsen, kvindebevægelsen, Noah, osv. Det er først i det øjeblik alle de bevægelser bliver sluttet sammen, at man får en folkelig bevægelse, som handler om *alle* sider af livet, og ikke kun — ja, det er en af svaghederne ved de folkelige bevægelser i dag — om eet aspekt. Men det er samtidig osse bevægelsernes styrke, fordi det er det, man organiserer på. F.eks. interessen for miljøet og for at fastholde en bolig, man kan betale."

Så længe disse enkeltstående bevægelser eksisterer og er stærke, så vil de opsume kræfterne. De menesker som vi eller partierne kunne have organiseret i -75, de er måske i dag aktive i NOAH eller en boligbevægelse eller noget lignende. Og mange af dem er sikkert osse gået tabt som aktive partimedlemmer.

Værkstedstanken.

En af de ting, som fungerer bedst i SK - osse i dag - er værkstedsarbejdet. Såvidt vi forstår, er det især litteraturværksteder, der er aktive og arbejder regelmæssigt. Der findes i dag fem sådanne værksteder, og det er kendetegnende for disse, at de er sammensat af både akademikere og arbejdere. Af de fem består et udelukkende af kvinder

og et udelukkende af mænd. Vi spurgte SK-folkene, hvordan man rent praktisk arbejder i et litteraturværksted:

Benthe: „For at tage et eksempel: Det værksted jeg er med i, som startede i januar -77, bestod fra starten af en akademiker, en med arbejderbaggrund, en humor der begyndte at skrive i en sen alder og en jugoslavisk pige, som er dansk gift og som underviser på folkeuniversitetet. Den sammensætning holdt i ca. halvandet år, indtil vi havde færdiggjort de ting, vi var igang med. Senere - for ca. et halvt års tid siden - har værkstedet fået en anden sammensætning ved at to er gået ud og to andre er kommet ind. Det er to unge litteraturstuderende. Den ene af dem er iøvrigt selv begyndt at skrive. På det sidste har vi færdiggjort min digtsamling (endnu ikke udkommet) og redigeret den. Desuden har vi bearbejdet et foredrag, som er blevet holdt på Vestjyllands Højskole, om kvindelitteratur. Og så har vi beskæftiget os en hel del med *efterkritik*. Selvfølgelig har vi givet hinanden kritik i værkstedet, og vi er så enten gået hjem og har lavet om, eller måske ikke lavet om, men når de ting vi har bearbejdet så er blevet udgivet, er det vigtigt osse at samle den kritik op, der kommer udefra. Er denne kritik rigtig eller forkert? Er der noget, vi kan lære af *den*, som vi ikke har beskæftiget os med i værkstedet?

Hele værkstedsarbejdet er faktisk en fortløbende læreproces, hvor vi hele tiden lærer noget af hinanden og af den kritik vi får. Vi lærer osse at *modtage* kritik, hvad der nok er meget, meget svært, man er sårbar i forhold til det, man skriver. Jeg vil osse nævne, at man lærer at lave noget kollektivt, at skabe noget *sammen*. Man kunne godt forestille sig, at der i fremtidige værksteder indgik forslagsfolk, så os der skriver kom lidt mere ind i den proces, som hele udgivelsen er. Det kender vi ikke så forfærdelig meget til. F.eks. har jeg lært meget af de diskussioner, vi har haft med de studerende. De ved, hvordan man analyserer en tekst, det gør vi andre ikke, vi skri-

ver den bare. Samtidig får man jo nogle ordentlige gok.

Vi har for nylig fået endnu et medlem i værkstedet. Han er billedkunstner og illustrerer vores tekster. Med ham tager vi så nogen diskussioner, både omkring selve den måde han udtrykker sig på, men osse sådan at vi går ud fra nogle af hans billeder og derefter prøver at skrive noget om *dem*. Altså går den anden vej."

Ditte: Netop Tvind-seminarerne er jo en form for værkstedsarbejde, hvor vi arbejder meget intenst over en kortere periode. Osse i litteraturudvalget har vi haft møde med forfattere. Vi har gennemgået deres tekster og er kommet med ændringsforslag, som evt. er kommet med i den endelige udgivelse. Som supplement til det Benthe siger, vil jeg gerne nævne en ide, vi har fået i det værksted, jeg er kommet med i fornylig. Jeg kunne godt tænke mig, at vi prøvede at lave noget sammen. Vi kunne f.eks. fire personer skrive om det samme, se hvordan det faldt ud, og så prøve at arbejde det sammen til een historie.

Socialistisk Kulturfront i dag

SK-folkene fortæller, at fronten i dag er præget af en vis afmatning. At frontens udadvendte blad, SKUB (Socialistisk Kulturfronts Udadvendte Blad) går ind, kan tages som et tegn på denne afmatning.

Fronten består i dag af ca. 150 medlemmer, hvoraf ca. en tredjedel er aktive. Da fronten var på sit højeste var antallet af henholdsvis medlemmer og aktive 3-4 gange så stort.

SK-folkene understreger, at der ikke er ønsker

Frontens første platform fra februar 1975 fastlægger i 5 punkter frontens grundlag og arbejdsområder. Det er denne første platform, Sigurd omtaler i samtalen som værende præget af en overvurdering af situationens muligheder.

I frontens 2. platform, som også er arbejdsgrundlag i dag, er der ryddet ud i overvurderingerne af situationen. Denne platform er bygget op som den første, og vi gengiver her de tre første punkter:

1.
Siden slutningen af 60'erne er klassekampen blevet skærpet i Danmark. Ved afslutningen af den økonomiske højkonjunktur og overgangen til en krisefase, som må forventes at blive af længere varighed, er stadig større dele af befolkningen blevet ofre for økonomiske såvel som politiske overgreb. Det kapitalistiske samfunds fortsatte beståen søges sikret gennem en skærpet udbytning af de brede grupper af lønarbejdere i den private såvel som den offentlige sektor.

Kulturkamp og klassekamp hænger uadskilleligt sammen. Det socialistiske kulturarbejde har sin plads og sine opgaver i kampen for at befæste og udbrede et socialistisk alternativ til det kapitalistiske samfund, såvel som i kampen for at bevare og udvide befolkningens demokratiske rettigheder i det nuværende samfund.

Et effektivt arbejde på dette område forudsætter en vis organisering og samordning af ellers spredte kræfter. Det er den umiddelbare baggrund for dannelsen af Socialistisk Kulturfront (SK).

2
Det politiske grundlag for SK er antikapitalistisk og socialistisk! Organisationens

om at nedlægge fronten, men måske nok, at nogle aktiviteter vil tage en anden retning. Der er ikke tale om en bølge af konsoliderede udmeldelser, kun ganske få er gået p.g.a. afklarede uenigheder.

Som årsag til afmatningen peger de på mangel på arbejdskraft. Mange medlemmer har fået mindre tid p.g.a. arbejde, børn, studier, der skal gøres færdige osv.

opgaver er på det kulturelle område at styrke arbejderklassens og dens allieredes kamp mod kapitalismen — og underbygge det revolutionære perspektiv i denne kamp. Målet for SK er således at støtte og bidrage til udviklingen af socialistiske alternativer på traditionelle kulturpolitiske områder som musik, teater, billedkunst mv. SK ser det dog også som sin opgave at deltage i kampen for en forbedring af den brede befolknings ytrings- og uddannelsesmuligheder og i kampen for vort fysiske og psykiske miljø. Ligesom organisationen opfatter kampen for kønnenes ligestilling og for udviklingen af en socialistisk familiepolitik som uadskillelige dele af det socialistiske kulturarbejde.

Forudsætningen for personers eller gruppers optagelse i SK er tilslutningen til dette principielle grundlag.

3.
Den socialistiske venstrefløj er for øjeblikket stærkt splittet i Danmark. Det er ikke SK's opgave at tage stilling til de forskellige socialistiske partiers og gruppers politik i almindelighed og SK kan ikke knytte sig til et bestemt parti eller en bestemt gruppering på venstrefløj.

SK har derimod karakter af en enheds-

front mellem forskellige venstrekræfter til løsning af konkrete kulturpolitiske opgaver.

SK skal formidle samarbejde mellem socialistiske indstillede grupper og personer

Hvor der i den første platform står, at „det politiske grundlag for SK er socialistisk og antikapitalistisk”, så er formuleringen i den nuværende platform sat i omvendt rækkefølge, altså: antikapitalistisk og socialistisk.

Denne tilsyneladende detalje er imidlertid symptomatisk for forskellen mellem de to platforme. Den nuværende platform rummer en mere *realistisk* vurdering af frontens muligheder end den første, der i høj grad er præget af et *offensivt, subjektivt ønske* om socialisme. F.eks. nævnes „kampen for at bevare og udvide befolkningens demokratiske rettigheder i det nuværende samfund” (jvf. punkt 1) overhovedet ikke i den første platform. I den første omtales derimod „en radikalisering i socialistisk retning, (der) forventes at fortsætte.”

Kort sagt viser forskellen mellem de to platforme hen til en politisk udvikling i fronten, der peger i rigtig retning, men, men, men. . .

En vurdering af SK

Den nuværende afmatning i fronten begrundes med mangel på arbejdskraft. Vi tror, at afmatningen i høj grad har sin rod i modsætninger i og uden for fronten, som manglen på arbejdskraft kun er et overfladisk udtryk for. Som tidligere nævnt har fronten et tidsigt sigte: dels at igangsætte og koordinere kulturpolitiske aktiviteter, dels et mere afgrænset, „fagligt” orienteret arbejde med skolingsaktiviteter, først og fremmest værkstedsarbejde.

I forlængelse heraf har fronten også arbejdet med 2 former for organisering: henholdsvis en bred, geografisk organisering og en mere projektorienteret organisering.

Denne modsætning i fronten hænger sammen med en modsætning *uden for* fronten.

I SK har man - som det fremgår af samtalen og platformen - ønsket

fra kulturlivets forskellige områder og tage initiativ til afklaring af en socialistisk kulturopfattelse og kulturpolitik — evt. i samarbejde med tilsvarende organisationer på forskellige områder.

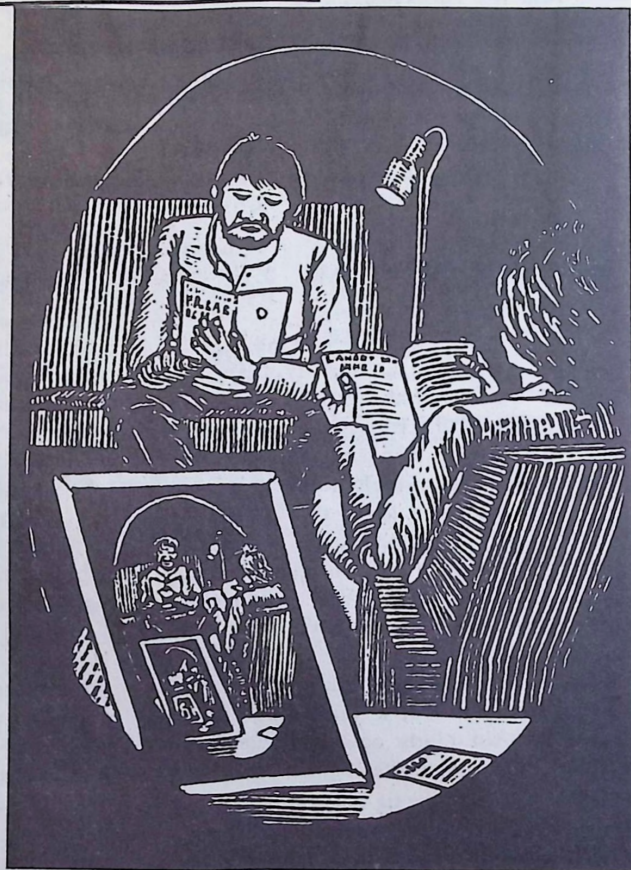

Illustration til digtet „Ønske” af Bente Østrup Madsen. Ole Morten Nygård - Copyright.

at overskride partiskellene. Og man har peget på det mærkelige og forkerte i, at man ikke på det kulturpolitiske område kan lave et basis-samarbejde på tværs af partiskel, som man kan på så mange andre områder.

I SK har man villet forbinde kulturkamp og klassekamp, og man har rigtigt set kulturkamp som en meget bred kamp, der dækker hele

klassens livssammenhæng.

Men netop *derfor* adskiller kulturkampen sig fra organiseringer på andre områder. De andre områder, hvor det er lykkedes at skabe et samarbejde og en fælles front på tværs af partiskel, har netop været *begrænsede* fronter. Og som oftest fronter bygget på et fælles *minimumsgrundlag* og ikke et udtalt, socialistisk *maximumsgrundlag*

som SK's.

De reelle uenigheder, der er partierne imellem idag, er det ikke muligt og rigtigt at skjule eller fejle ind under gultvæppet, når det drejer sig om så bred og så „maksimal“ en organisering som SK.

Lad os tage et af de områder, som SK ser som et led i kulturkampen, som en del af hele livssammenhængen: boligkampen. P.g.a. uenigheder partierne imellem om kampens grundlag (f.eks. fastfrysning af huslejen eller accept af mindre stigninger begrundet i stigende driftsomkostninger), uenigheder om f.eks. de sociale boligselskabers rolle og værdien af tildosposter her, uenigheder om hvorvidt kampen retter sig mod både stat og finanskapital eller kun det sidste, uenigheder om hvem der skal lede aktionen, altså spørgsmålet om demokrati, uenigheder om kampformer (f.eks. totalboykot kontra andre aktionsformer af mere forhandlingsmæssig eller nålestikagtig karakter) osv. osv. - pga. disse uenigheder er det ikke lykkedes at skabe en fælles kampfront bare inden for nybyggeriet på boligområdet.

Heller ikke på andre delområder af boligkampen, f.eks. kollegieområdet, er det lykkedes at skabe en fælles front mod huslejstigningerne.

Det er naturligvis uheldigt og en svækkelse af den samlede kamp, men det er ikke desto mindre et reelt udtryk for politiske uenigheder. Og disse uenigheder forsvinder naturligvis ikke blot ved, at man ønsker dem hen, hvor peberet gror.

En anden front eller bevægelse, som man med en vis ret kan sammenligne med SK, er Rødstrømpebevægelsen. Den dækker et lige så bredt område som SK, men er netop modsat kendetegnet ved ikke at have et formuleret, fælles maksimumsgrundlag.

Den her omtalte modsætning slår også igennem i frontens platform. I punkt 3 står der:

„Det er ikke SK's opgave at tage stilling til de forskellige socialistiske partiers og grupper politik i almindelighed“.

Og videre: (SK skal) „tage initiativ til en afklaring af en socialistisk kulturopfattelse og kultur-

politik...“

I denne situation har SK groft sagt to muligheder:

1. Man kan på trods af de praktiske vanskeligheder, der ligger i, at folk er organiseret meget spredt - både med hensyn til det geografiske og det „indholdsmæssige“ - satse på at få samlede og afklarende diskussioner og praksis'er op at stå. Men i denne afklaringsproces vil man netop blive tvunget til at tage stilling til de forskellige synspunkter og uenigheder, som partierne repræsenterer. Og det vil medføre splittelse og/eller afmatning.

2. Man kan i forlængelse af de praktiske problemer mere eller mindre bevidst undlade at tage disse afklarende diskussioner, selv om platformen kræver det. Vi har på fornemmelsen, at dette har været tilfældet (jvf. Benthes udtalelse i afsnittet om „SK og partierne“). For en organisation, der netop har denne brede, kulturpolitiske afklaring på et socialistisk grundlag som mål, vil denne mulighed være utilfredsstillende for medlemmerne. Og den vil i længden føre til afmatning.

Begge muligheder er altså uholdbare. SK forsøger det umulige: På en og samme gang at afklare og se bort fra de reelle modsætninger. Det er derfor vores opfattelse, at SK fejlvurderer den (kultur)politiske situation, og at SK - sådan som den formulerer kulturpolitik - ikke kan være en parti-overskridende organisering. Den brede og „maksimale“ formulerede kulturpolitik kan ikke isoleres som et særligt område uden for anden politik.

Men hvordan kan det så være, at SK trods alt har kunnet eksistere indtil videre i 4-5 år? Det skyldes flere ting, bl.a. flg.:

For det første har fronten i starten kunnet ride på en kraftig bølge af vilje til opgør, også på det kulturpolitiske område. Denne arbejdsiver har også givet mange konkrete resultater (sommerseminarer, bogudgivelser osv.) og også mere indirekte resultater (det „kulturelle tomrum“ i partier og bevægelser er blevet aktualiseret).

For det andet var de politiske modsætninger på venstrefløjnen ved

frontens start ikke så afklarede, som de er idag - og da slet ikke på det kulturpolitiske område.

Og for det tredje - og i sammenhæng med de to første ting - er kulturområdet mere „uigennem-sigtigt“ end f.eks. faglig politik. Hvem er fjenden for kulturpolitikken? Den borgerlige ideologi er ikke så klart afgrænset og materialiseret, som linjerne i f.eks. en faglig konflikt, hvor modsætningerne langt hurtigere skærpes og tydeliggøres. I en faglig konflikt vil man blive stillet over for konkrete beslutninger, der kan betyde knald eller fald for aktionen.

Dette gør sig langt sjældnere gældende på det kulturpolitiske område. Og det er dette forhold der giver en illusion om på dette område at kunne lave en virkelig bred og fælles-socialistisk, parti-overskridende organisation. At modsætningerne i det kulturpolitiske arbejde er umiddelbart mere uigennem-sigtige, betyder imidlertid ikke, at de ikke er der.

SKs fremtid

Som det fremgår, tror vi ikke, at SK kan fortsætte på sit nuværende grundlag, hvad der vel også antydes af SK-folkene i samtalen. Klassekampens udvikling i Danmark og SK's platform og organisering er simpelthen for langt fra hinanden. Det mener vi, at frontens nuværende situation er et praktisk bevis på.

Efter vor mening er det ikke tilfældigt, at den del af frontens arbejde, der vil være igangsatte og koordinerede for en meget bred og „maksimal“ kulturpolitisk aktivitet, har været svær at få i gang.

Derimod ligger der nogle indlysende og rigtige muligheder i det mere konkrete og afgørende projektarbejde, som værkstederne er udtryk for. Det er heller ikke tilfældigt, at det er disse aktiviteter, der i dag fungerer bedst.

SK har peget på den nødvendige sammenkædning af kultur og politik. Dette gælder efter vor mening generelt - også for de partiorganiserede, der arbejder med kunst og kultur. Det vil medføre en indsnævring af det kulturpolitiske arbejde, hvis f.eks. de partiorgani-

„På arbejdsformidlingen". Et eksempel fra værkstedsarbejdet i SK. Illustration af Ole Morten Nygård til digt af Bente Østrup Madsen. Fra en endnu ikke udgivet digtsamling. Copyright O.M. Nygård.

På arbejdsformidlingen.

„Ophold i gangen forbudt",
står der
— men køen blir længere,
hver gang døren går op,
så vi er altså nødt til
at overtræde forbudet.

Jeg ser ned langs rækkerne:
her i „kvindelige ufaglærte"
er vi flest.
Og mange
— mange —
har gråt hår
som jeg selv.

Ventetiden falder lang,
så jeg kigger mig omkring:
Masser af fagblade
— osse svenske.
Der er måske arbejde at få
i Sverige?

„Unge mænd søges,
faglærte og ufaglærte,
— oplæring finder sted."

Og:
„Unge kvinder søges
til lettere fabriksarbejde."
Jeg lægger bladet fra mig.

Rækken med de mange
over 40-årige kvinder
har bevæget sig lidt fremad.

En plakat reklamerer for:
„Internationale arbejdslejre!"
— Jeg blir pludselig bange.
For jeg er lige netop
så gammel,
at jeg kan huske
30-ernes elendighed.

En anden plakat råber:
— „arbejdsløs, tag på
højskole!"
Et smukt billede
af to unge,
optaget af at læse og lære.
Nedenunder står der:
„Vejen til
en bedre plads i køen!"

Jeg har osse været på
højskole.
Det gav mig ingen
bedre plads.
Heller ikke i køen!

Men
på en anden
højskole
lærte jeg noget om,
hvem der er interesseret i
at samle arbejdsløse i lejre.
Og om,
hvorfor der stadig er en kø,
og hvorfor den blir længere
og længere. . .

Så vender jeg mig om
til den næste i rækken
og fortæller hende om det
om det.

Benthe Østrup Madsen. (Copyright)

serede udelukkende beskæftiger sig med en „lækkergøring“ af partiernes politik.

Vi tror, at et sådant kulturpolitisk arbejde fremover - i som uden for SK - bedst udvikles i form af et konkret arbejde i tilknytning til partier, bevægelser, værksteder, projekter af forskellig slags, kampe på arbejdspladsen, i boligområdet osv. Her vil det være muligt - med et konkret og afgrænset udgangspunkt - at forbinde kultur og politik på en anderledes nærværende og vedkommende måde, end det er muligt ud fra SK's nuværende grundlag og organisering.

Vi håber, at det konkrete værkstedsarbejde i SK vil fortsætte, men hertil behøves ikke en „paraply“, som SK er i dag. SK's fremtid som samlet organisation vil efter vor mening afhænge af, om fronten kan (og vil) omstille sig til et andet grundlag og organisering. Om det er muligt, må foreløbig stå åbent.

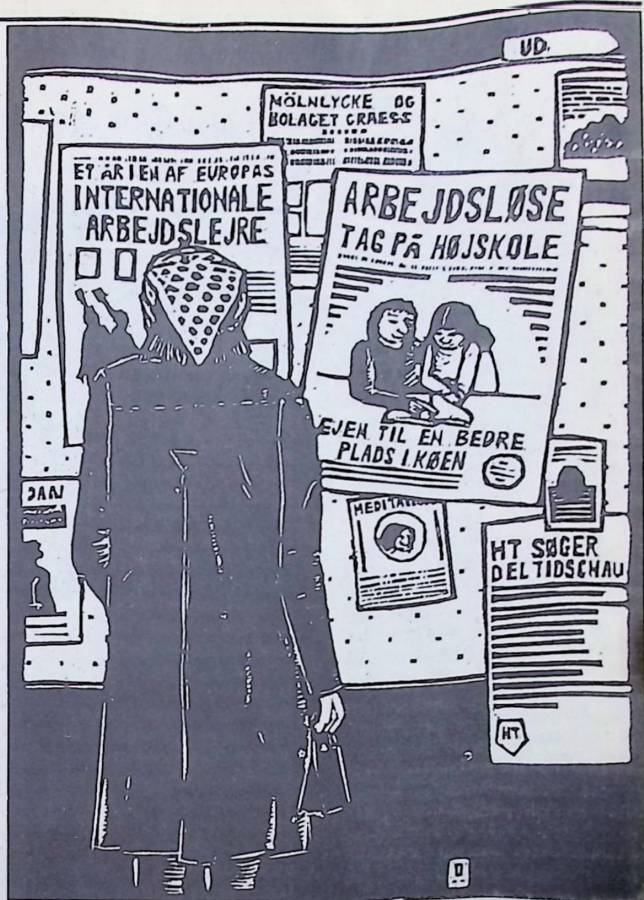
Et p.s. fra den hurtigløbende virkelighed.

I skrivende stund har SK netop afholdt sit årlige landsmøde (d. 3.11. 79), og SK er ikke længere den organisation, som er beskrevet og analyseret i artiklen.

I indkaldelsen til landsmødet gennemgår SK's forretningsudvalg kort årets (manglende) aktiviteter og slutter med at konkludere:

„Tilbage er litteraturudvalget og fire fungerende værksteder. Det vil derfor være politisk nekrofil at føre fronten videre, med mindre - selvfølgelig - der kommer en enorm bred opbakning og aktivitet til landsmødet, hvilket næppe er realistisk. Forretningsudvalget foreslår derfor, at vi nedlægger Fronten! Og at vi i stedet for opretter en ny organisation „Socialistiske Værksteder“, som ikke har alle de kulturpolitiske ambitioner, som vi ikke mere har kunnet leve op til, og som derfor kun har medført bred frustration“.

Landsmødet fulgte forretningsudvalgets forslag. Foreningen hedder i dag „Socialistisk Kulturfront, socialistiske værksteder“. Bortset fra første del af navnet er det intet tilbage af det oppustede maksimumsprogram og hele den organisatoriske overbygning. De enkelte

„Anvisning“. Ole Morten Nygård (Copyright). Illustration til digt af Bente Østrup Madsen.

værksteder udgør fremover kernen i foreningens aktiviteter bundet sammen af en løs, praktisk organisering med kvartalsmøder.

Foreningen bygger på et sæt vedtægter i fire praktisk orienterede punkter. I punkt 1 hedder det:

„Foreningens navn er „Socialistisk Kulturfront, socialistiske værksteder“. Dens formål er at være forum for socialistisk sinde og solidarisk arbejdende værksteder af enhver art. Kontingent 100 kr. pr. person årligt.“

Vi mener, som det fremgår af artiklen, at landsmødet har taget en rigtig og realistisk beslut-

ning, som danner et godt grundlag for det videre arbejde.

EA og HJ.

Kunst og kamp!

Rundbordssamtale

Norrebros Beboeraktion

— *Hvorfor bruger man så meget musik og teater i NBs aktioner?*

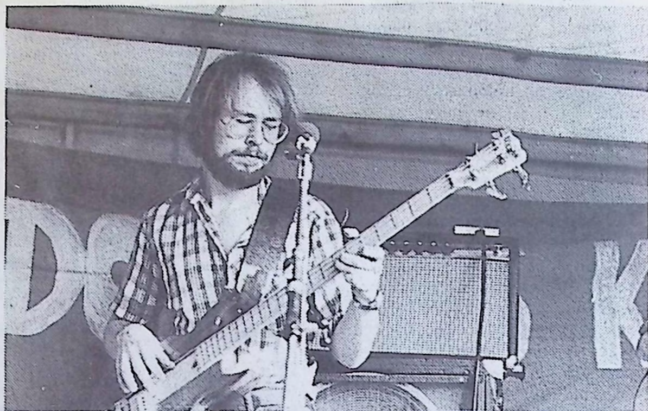
Gunnar: NB er jo videreførelsen af slumstormerbevægelsen. Slumstormene havde en tradition for at bruge musik i deres aktioner. Vores musikgruppe startede i forbindelse med dannelsen af NB for 6 år siden. Der var tre der fik besked på at spille i forbindelse med et arrangement i Folkets Hus. En af dem havde aldrig prøvet at spille før. De øvede sig 1 dag og det gik.

Sidenhen er vi blevet brugt utallige gange i forbindelse med aktioner. Besættelse af lejligheder, trafikaktioner, interne fester og m.a. Det var som regel lejlighedssange, der blev lavet på kort tid og derfor også fik kort levetid. Et eksempel er sangen „Alf Mortensen er vicedirektør, det er sørgeligt at han også er skør” (Alf Mortensen var vicedirektør i saneringsselskabet). Der er ikke noget at sige til at sådan noget ikke overlever.

Firkantede tekster

— *Hvordan fungerede sangene?*

Det er min opfattelse, at de sange der laves i en sådan boligaktion ikke har særlig stor betydning udadtil. De virker først og fremmest indad. Tingene bliver sagt enormt firkantet. Det bliver et koncentrat. Derfor bliver det meget indforstået. Samtidig er det kunstneriske niveau meget lavt. Det er den første og bedste der griber en guitar. Det er i sig selv udmærket men det skorter uægteligt på kvaliteten. Den modsætning bliver tydeligere, når man fortsætter med at arbejde med musik og sang. For når man har hørt fællessang 500 gange på møder så bliver tingene trivielle. Jeg har prøvet at spille rundt omkring til støttefester og der ken-

Gunnar

der man efterhånden forløbet til hudløshed. Man ved, at nu vil den og den komme og synde den sang, så det har slet ikke den effekt, man gerne vil have, fordi det ikke har tilstrækkelig kunstnerisk kvalitet.

— *Er det derfor HgF ikke længere er en NB-gruppe?*

Ja, efterhånden blev det også trivielt at beskæftige sig med boligkampen. Det og behovet for at nå et højere kunstnerisk niveau betød at vi efterhånden frigjorde os fra NB.

Stilladsrevyen

— *Er det rigtigt som Gunnar siger at man kun når de allernærmeste med denne spontane musik og teater? Gjaldt det også Stilladsrevyen?*

Jackie: Jeg kan hverken be- eller afkræfte det. Der var nogen udenfor cirklerne der beskæftigede sig meget indgående med revyen. På den anden side stod vi altså også i en virkelighed, der betød, at vi fremførte Stilladsrevyen i de lukkede forsamlinger. At det var forholdsvist unikt i den måde det blev

gjort på, gjorde at det vakte almindelig begejstring. Det sammenholdt med at den blev vist i de der forsamlinger betød, at den blev ædt som den var. Der blev ikke stillet nogen kunstneriske krav.

Gunnar: Kravene til musikken er også større end til teater fordi musikken er blevet brugt i lang tid. Tænk blot på, hvis revyer blev almindelige, så ville kravene også vokse der.

Jackie: Vi startede jo med den klare intention, at vi ville lave TEATER. Vi ville opføre et stykke. Ideen kom fra Chr.Havns støttekomite, der ville have os til at lave noget teater til en støttefest. Vi havde hverken tid eller kræfter, men strejkeledelsen sagde ja. Og så skulle vi altså skrive teater og det viste sig altså at være ret umuligt. For det første blev vi sat tre mand til det. Og vi var ikke vant til at arbejde sammen på den måde. Vi er vant til at arbejde sammen på stilladser. Vi var i bund og grund uenige om hvad der skulle foregå på den scene og hvad der overhovedet skulle siges, men da vi kom ned til at lave revyen som

den var, det vil sige skildre det der var sket, og vi kom væk fra at stylte tingene op og fortælle det en lille smule mere smart og en lille smule mere dramatisk end det var, så var vi henne ved lejligheds-sange i teaterform. Så var det pludselig skægt og indholdsrigt. Der var masser at tage fat på. Tag f.eks. de verdestykker, der blev sagt i revyen. De blev skrevet ned i løbet af nulkommafem. Og det pudsige ved dem var, at de folk der sagde det på scenen, havde sagt det i virkeligheden. Fagforeringsmanden havde sagt det han sagde, arbejdsgiveren havde sagt det han sagde, osv.

— *Var stilladsrevyen arbejderkunst?*

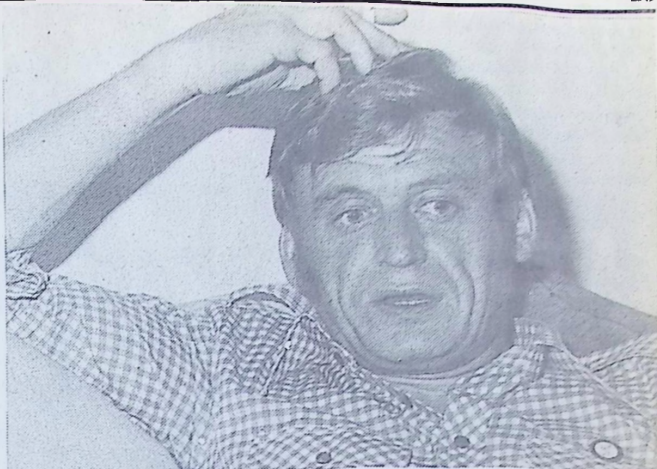
Gunnar: Ja, Stilladsrevyen var præget af ægthed. Alle kendte forudsætningerne og alle var enige om og gik ind for det de spillede. Det gav den kvalitet og styrke.

Jackie: Ja, de 32 som var med i revyen, gik alle 100% ind for den og der havde revyen den funktion som arbejderkunst bør have. Den mobiliserende funktion der bl.a. betød at netop de mennesker hang sammen længe efter at strejken gik i opløsning. Det er også der, man ser dens store betydning. Der var ingen brølende bragende klubmøder, der kunne gøre hvad en optræden på scenen kunne gøre. Samtlige af teatergruppens medlemmer gik ind for kamplinien i slutningen af strejken og det på trods af, at vi fra starten knapt kendte hinanden og at vi havde vidt forskellige politiske ståsteder. Men gennem oplevelsen af hele det forløb virkede det altså. Alt i alt betød det nok at flere skulle have været med i revyen. Man skulle have lavet udskiftningen undervejs.

Tilblivelse

— *Hvordan blev replikkerne til?*

Jackie: Vi havde replikfrihed. Der var ikke skrevet noget ned. Der var nogen rammer. Vi prøvede fra starten at lave det hele frit. Men det blev dog for udisciplineret. Da der var halvanden uge tilbage blev vi

Jackie. Foto Alfa.

nødt til at tage en instruktør og når han sagde: hold kæft, så skulle man holde kæft. Det var vi egentlig lidt kede af. For da vi først var blevet enige om at gøre det anderledes, så skulle det hele være anderledes, så skulle der slet ikke være noget af den etablerede måde at gøre det på. Så skulle vi lave noget helt splintrende nyt. Den anden frihed, at salen kom til at spille med skyldtes en tilfældighed. Vi havde simpelthen ikke plads på scenen til alle de mennesker.

„Jamen så stå bag nakken på publikum og råb: Jeg vil fame ikke være skruetrækker”.

Et andet eksempel, at Gert der i revyen spiller hr. Prenør går rundt og fører folk som marionetdukker, det skyldtes at Christian altid var skidefuld, så derfor blev vi enige om, at Gert skulle stå bag ham og hviske ham i øret, hvad han skulle sige. Da så Christian var ved at vælte, greb Gert ham og så var den der.

Men selvom det lyder tilfældigt, så er det også et resultat af, at det er medspillende, at der ikke er noget skel og nogen der sætter sig ned og siger, at det kan vi ikke og sådan skal det gøres.

Selvfølge vil folk ikke vilde med det i begyndelsen. Så vi måtte true nogen af dem til at gå med:

„Du kommer på blokade på Activ hvis du ikke går med” og det

var fame koldt at gå blokadevagt på Activ på det tidspunkt. Men det var jo ikke noget orkester der spillede. Så havde det nok lydt falsk. Rammerne blev sprængt den ene gang efter den anden.

Jeg sagde tit til Hans:

„Hans la' vær' med at slå kartoteksæskene ud af hænderne på Gert, for så ryger alle kortene ud på gulvet og han er alene på scenen, så der er dårlig tid til at samle dem op.”

Jeg foreslog at han kunne trykke ham på næsen eller noget lignende. „Jo, jo” sagde Hans og så gik han lige hen og slog til æsken, så den røg ud af hænderne på Gert. Jo hårdere desto bedre.

„Nå det glemte jeg”, sagde han så bagefter.

— *Var stilladsrevyen „firkantet”?*

Jackie: Ja, det er rigtigt at stilladsrevyen ville være firkantet, hvis man ville genopføre den idag. Så ville man vide en hel masse, som man ikke vidste dengang. Men hvis man fokuserer på virkeligheden som den så ud dengang, så stiller tingene sig anderledes. Tag f.eks. slutningen: „Aldrig mere skal de suge vort blod”.

Det lober jo en koldt ned ad ryggen, når man hører det idag. Men det var sgu meningen. Samtlige medvirkende gik ind for det under

den kamp. Vi skulle vinde det der. Og det ville vi gi' udtryk for i vores revy. Vi ville ikke gi' efter. I al den tid den blev opført ville vi ikke gi' efter. Det var virkeligheden. I den sammenhæng synes jeg ikke, man kan tale om firkantethed.

Humor

– *Stilladsrevyen var også morsom.*

Jackie: Ja, jeg vil gerne fremhæve humoren.

Selvom jeg var med til at opføre den 13 gange, sad jeg hver gang og morede mig over de samme ting under stykket. Jeg morede mig dels over den friskhed og hurtighed, hvormed det rullede over scenen. Jeg ved godt at Kgl. skuespillere ikke deler en halv flaske portvin inden de går på scenen, men det gjorde vi altså. For at gi' den det der: På ham! Det er arbejdsgiveren du skal på, det er entreprenøren der skal fejles ud af scenen, han skal have sine dumme breve trukket ned over hovedet.

Et andet eksempel var at jeg havde uddelt en sang med en trykfejl. Der skulle stå:

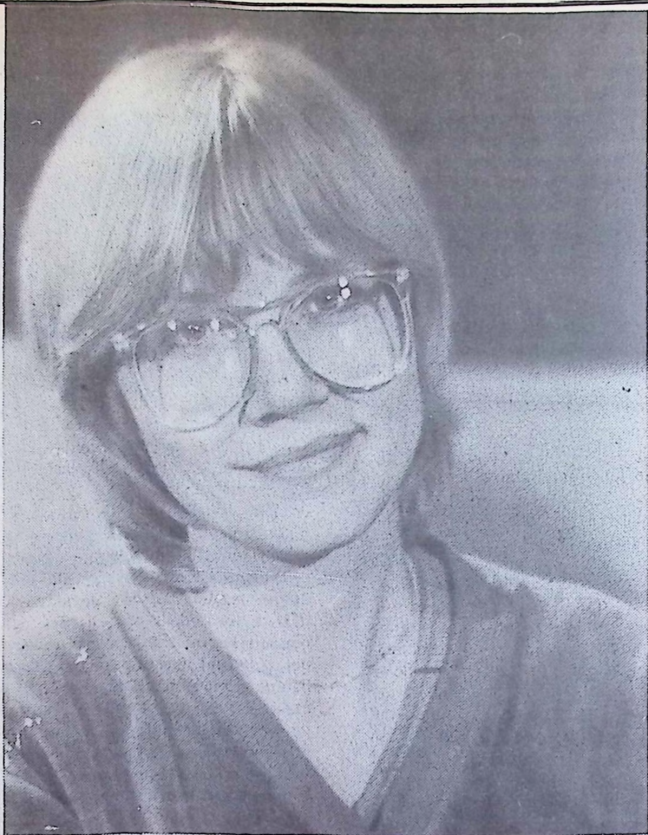
„Vi vil kæmpe - og . . .”

Desværre var m'et faldet ud så der stod: „Vi vil kæpe - . . .” Og det sang de konsekvent. Det gik aldrig op for salen, men det gik op for mig.

Metoden

– *Du har selv angivet nogen yderpunkter for metoden til at lave sådan en revy. På den ene side kan det ikke være helt fri improvisation. På den anden side kan man ikke komme med et færdigt manuskript. Hvordan ser du selv som forfatter på forholdet mellem den enkelte og gruppen? Hvilke krav stiller det til dig som leder af en sådan revygruppe?*

Jackie: Man kan sige, at det afhænger af det personlige styrkeforhold. Altså ikke mellem mig og gruppen, men hvad VI kan sammen. Vi satte os ned og sagde: Nu skal vi lave noget, der ligner et teaterstykke, men så opdager man efterhånden, at man ikke kan det ene og ikke det andet. Og så er det man spørger: Hvad kan vi egentlig?

Birthe

Der blev vi så enige om at alle kunne skråle med på nogen sange. Altså der skal være nogen sange. Og så skal der være noget handling ind imellem.

Vi var ude i nogen helt vanvittige forslag med et kæmpestillads i den ene side af scenen og en arbejdsgiverstemme, der som Vor Herre fra himlen sagde: Hør I er vist kommet for højt op gutter og så en stor støvle der trampede ned igen. Altså noget helt udflippet, som bare var skideskægt at snakke om, men som ikke blev til en skid.

Vi vidste, at der ikke var nogen der kendte til at optræde og det måtte ikke teknisk være så kompliceret at det ikke kunne lade sig gøre. Og så vidste vi at vi havde frygtelig travlt.

Det endte altså med nogle sange, nogle digte, et hændelsesforløb med en scenebeskrivelse. Og så stod det ellers helt frit. Vi har en arbejdsgiver og vi har en arbejder. Nogen bliver sendt i arbejde andre bliver sendt hjem. Fuldstændig som på det daglige kvægmarked: Spil det!

Da det først kom igang på den måde kørte det. Det var det sværeste at komme igang.

Man kunne ikke pådutte folk replikker. Der var et eksempel med Wilhelm, der skulle råbe fra salen: „Vi skal ikke være skuebrækkere”. Men hver gang startede han: „Du skal ikke tro du kan få mig til at blive skuebrækker”. Der var altså ikke noget at gøre, sådan blev den replik. Wilhelm ville ikke sige det andet. Det hand-

lede i virkeligheden om at spille sig selv.

Porcelænsstrejken

– *Var paptallerknerne arbejderkunst?*

Birthe: Produktionen af paptallerknerne under porcelænskonflikten betød meget for os med henblik på at gøre op med myten om os som kunstnere. Det er vigtigt for os at fastslå vore klasseinteresser: Vi er specialarbejdere. Det er ikke kunst det vi sidder og laver. Det er allerhøjest et slags håndværk.

Jackie: Jeg synes at paptallerknerne ramte flere steder. Jeg er enig i, at I ikke skal opfatte jer som kunstnere. Men alligevel bliver jeres produktion opfattet som kunststykker. Måske navnlig af det borgerlige samfund. Derfor virkede jeres aktion med tallerknerne på to måder. Dels fjernes der noget af det okkulte ved det I laver som KUNST, i det øjeblik I sidder inde på strøget og maler på PAPTallerkner. Det bliver smasket lige i hovedet på folk, at det er arbejdere der sidder her og laver de samme tallerkner som på den Kgl. og så forærer dem væk. Jeg ved godt at I fik en støttetiet for dem, men princippet var at I forærede kunsten væk.

Det er en meget aktiv måde at ændre folks syn på hvad der sker på en arbejdsplads på. Det er noget med at trække tingene ned, hvor de hører hjemme. Og det er i sig selv en kunst.

Birthe: Ja, hvis du ser det som sammenhængen hvori det gøres, hvor den Kgl. pludselig afmystificeres.

Jackie: Mange af platterne hænger jo endnu rundt omkring. Altså jeres platter, der ikke kan gå i stykker. Hvorfor? Fordi de er pæne. Det har vel også en betydning for, at de kommer ind under kunstbegrebet?

Gunnar: Det er jo i høj grad borger-skabet, der definerer kunst for os. Men det betyder jo ikke at det er kunst for arbejderklassen. Hvis vi tager stilladsrevyen så var det kunst i den situation det blev skabt.

Men som sådan kan den næppe reproducere. Det samme kan siges om platterne.

Birthe: Kan man sige at et flot hus er kunst fordi det indeholder en masse erfaringer. Så kommer vi væk fra, at kunst udtrykker følelser, tanker og ideer. Så gør man kunst-begrebet bredere, men det er måske heller ikke så vigtigt. Det er derimod satans vigtigt at kunne sige, hvad der er brugbart og hvad der ikke er.

Platternes betydning for strejken

Birthe: Indtil havde platterne den betydning at de i begyndelsen virkede samlende på folk. Men da man efterhånden havde malet platter i 3 måneder uden iverigt at komme en skid videre. Ja så gjorde det faktisk ingen forskel, om man sad i kantinen eller derhjemme og lavede dem. Dermed var det pludselig et negativt aspekt. De aktives indsats bestod i at distribuere paptallerknerne. På den måde blev det vort eget lille firma. Så det var lige på grænsen til at blive noget ret ulækkert.

– *Hvorfor kom I ikke videre?*

Det hang sammen med strejkens udvikling. Strejkekomiteen og tillidsmændene havde sat sig på det hele. Det var kun spørgsmålet om fortsat strejke eller ej, der blev diskuteret på fællesmøderne. Andre meget vigtige principielle spørgsmål blev aldrig lagt ud til diskussion. F.eks. blev mine forslag om at diskutere forholdet til arbejdsretten og spørgsmålet om blokade af firmaet på fællesmøderne fuldstændig syltet af strejkeledelsen. Endvidere kunne man have gjort mere for at flere blev aktive i at komme ud og fortælle om kampen.

Det var kun tillidsmændene garanteret af to plattemalende piger, der kom til at sige noget ved støtemøder. Vi kunne også sagtens have lavet vores egen musik og sanggruppe og måske også revygruppe, hvis kræfterne var blevet sluppet løs.

Erfaringerne

– *Hvordan videregiver man så stilladsrevyens og andres erfaringer til aktionerende arbejdere?*

Jackie: Jeg har talt med repræsentanter for samtlige de strejker, der har været siden vores og haft kunst- og kulturområdet som en af mine mærkesager. Jeg har forsøgt at motivere folk for det. Og jeg står med de allerbedste erfaringer. Alle der kender stilladsstrejken ved at revyen var noget vellykket, noget succesfyldt. Men hvor mange revyer har vi set siden? Hvor mange kunstneriske indslag har vi set i de efterfølgende strejker? Ingen.

– *Hvad kan man gøre mere end at fortælle at sådan gjorde vi?*

Jackie: Når man har øvet den indflydelse man kan, og det er muligt at der kan gøres et arbejde for at formidle ideen, må man passe på man ikke trækker noget ned over hovedet på de aktionerende. For det der fremhæves i de vellykkede ting er ægheden, styrken og sammenholdet og ingen af de ting vil være til stede, hvis man tromler ting igennem.

Gunnar: Der er en barriere der skal overvindes i den situation, hvor man skal optræde for folk. Der betyder sammenholdet, at man kan sige til hinanden: Det skider vi på. Det kan man ikke, hvis man ikke har det fornødne sammenhold.

– *Men det var vel en sejr i sig selv for stilladsarbejderne at opføre revyen?*

Jackie: Ja, men hvis vi har blevet enige om at vi ikke ville gøre det så kunne ingen magt på jorden få os op på den scene. Det er det, det handler om. Men generelt så starter processen helt dernede hvor de strejkende første gang får en skrivemaskine ind og skal skrive, hvad de vil og hvad de ikke vil. Det er helt nede på det plan at bevidstheden om at man kan gøre ting, u-sædvanlige ting, skal funderes.

Birthe: Ja for mange, er det svært at sige noget i forsamlinger, der er større end 10. Der starter det for dem. Hele verden omkring os er et

strålende eksempel på, hvad folk er parat til at gøre for ikke at træde frem. For ikke at komme til at stå forrest i rækken. Det er det, de har lært bittert i langt de fleste tilfælde. De fleste småkonflikter bliver ordnet med en smart bemærkning fra arbejdsgiveren, som kommer til at stå uimodsagt fordi den der står overfor er uforberedt

og ikke er i stand til at formulere det rigtige svar.

— *Har arbejderkunsten også en funktion i denne sammenhæng?*

Jackie: Ja, det er måske arbejderkunstens vigtigste opgave at styrke arbejderens selvfølelse og identitet. Det er jo ikke helt løgn at arbejder-

klassen, især i de senere år er blevet frarøvet en selvstændig kultur. Her er stilladsrevyen et af de første signaler til at tingene er og kan gøres anderledes af ganske almindelige folk, som hverken har deltaget i slumstormerbevægelse eller ungdomsoprør.

Beboerhuse som kulturfaktorer — et interview

„På Christianshavn har vi et hus, der er beboernes hus. (. .) Det hører med til at være „Christianshavner“ at man bruger det beboerhus — eller forsamlingshus om man vil — som bydelen har ønsket, kæmpet for og nu har. Ellers kunne man lige så godt slå sig ned i Brøndbyøster.

Beboerhuset er et udtryk for, at Christianshavn er et sted, hvor der er lidt gang i beboerne. Hvor man ikke kun bor, men lever med i kvarteret, føler for det, stiller krav, har visioner.

Christianshavns Beboerhus er ikke, og skal heller ikke være neutralt eller „upolitisk“. Det vil til enhver tid afspejle brugerne meninger.”

Sadan lyder det i en af Christianshavns Beboerhus' foldere. Det lille udpluk fortæller egentlig meget godt, hvor stor betydning et sådant hus har for en bydels liv. Eller kultur om man vil.

Ikke mindst i disse krisetider, hvor nedskæringerne kommer på stribet, huslejerne stiger og serviceniveauet forringes, er det af stor betydning, at man lokalt organiserer sig. — I denne sammenhæng er beboerhusene vigtige.

Endvidere opdager man — også i denne beboersammenhæng — hvordan det man normalt render rundt og kalder „KULTUR“, og ikke ved hvad er, pludselig får mening og livsnær betydning.

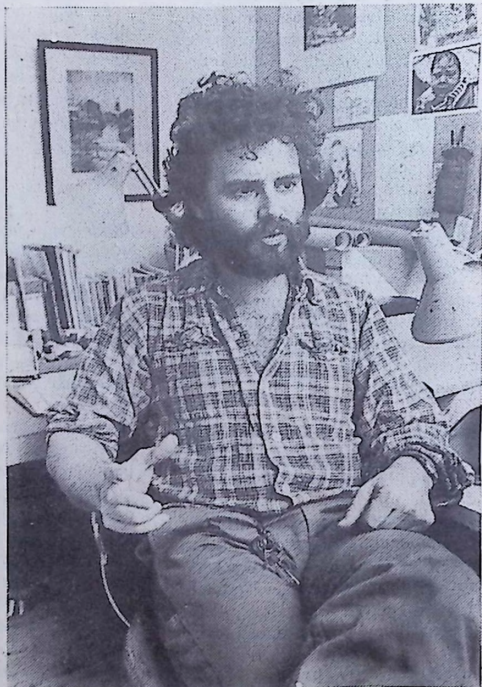
På denne baggrund har KT talt med en af Christianshavns Beboerhus' lønnede medarbejdere og daglige leder Rolf Vinkel om forskellige sider af husets liv og funktioner.

Inden da — et kort rids af beboerhusets historie.

Beboerhusets tilblivelse

Historien om beboerhuset er en historie om beboernes lange og seje kamp mod Københavns kommune. Beboerhuset er ikke en foræring til Christianshavnerne, men udelukkende et resultat af eget arbejde.

— Efter man i 1974 fik at vide at det gamle Koefods Skole ville rykke ud fra bygningerne, påbegyndte Christianshavns Beboerhusforening (CB) en lang række uofficielle forhandlinger med kommunen. Forhandlingerne drejede sig om husets skæbne: skulle det

Rolf Vinkel har været med i aktiviteterne omkring Christianshavns beboerhus helt tilbage fra 1974. Han er i dag lønnet medarbejder og varetager den daglige drift af huset.

blive til et parkeringshus eller et beboerhus?

Efter et årstids nytteløse forhandlinger opgav man, og gik i november 75 over til at besætte huset.

I de næste måneder stablede beboerne et selvstyrende og selvfinansierende beboerhus på benene - ikke mindst på grund af en imponerende energi og entusiasme. Kommunen forhandlede situationen, og fremsatte, på et tidspunkt, hvor trætheden over det vældige praktiske arbejde begyndte at melde sig, et forslag til et kommercielt beboerhus - uden lønnet personale.

Forslaget lammede i en vis udstrækning kampen, idet man indenfor beboerhusforeningen ikke var enige om det: skulle man acceptere eller forkaste det? Efter en debatperiode enedes man om at afvise forslaget, men i mellemtiden havde kommunen brudt besættelsen. De havde simpelthen skaffet sig adgang til huset, og havde sat håndværkere i fuld sving med at påbegynde istandsættelsen.

Aktionen skulle nu næsten startes op på ny. I maj 76 blev man enige om at starte en udvendig blokade af huset: CB stillede vagter op, som forhindrede håndværkerne i at komme ind. Mange - heriblandt håndværkerne - solidariserede sig med aktionen, og derfor måtte kommunen tilsidst bide i det sure æble: CB blev for første gang officielt indbudt til forhandlinger om husets fremtid. Det hele endte med et resultat som lå ret tæt på beboernes ideer om huset - og milevidt fra kommunens oprindelige ønsker.

Beboerhuset var en realitet.

Styring og aktiviteter

KT: Kan du sige noget om, hvordan beboerhuset kører i dag, om hvem der bestemmer, og hvordan styringen fungerer?

Rolf: Ja beboerhuset er en art selv-ejende institution, der drives af en beboerhusforening - christianshavns beboerhusforening - som altså udgør en almindelig foreningsstruktur, det er noget kommunen kræver af os for at kunne give os tilskud. Men det er ikke som i en hvilken som helst forening, hvor fore-

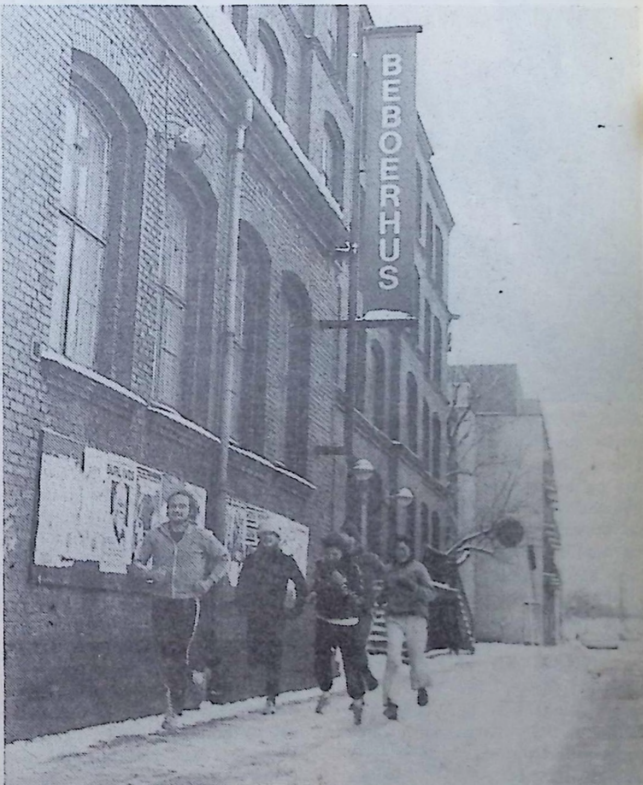
tagendet tegnes af en bestyrelse, for godt nok har vi en bestyrelse, men til gengæld har vi månedlige medlemsmøder, hvor husets brugere kommer og beslutter, hvad der skal ske i huset, hvad vi skal bruge pengene til, og hvilke retningslinjer der skal lægges for personalets og bestyrelsens arbejde.

KT: Hvordan fungerer brugerindflydelsen - helt konkret? Lad os for eksempel sige at jeg - som interesseret i huset - kommer ind fra gaden . . .

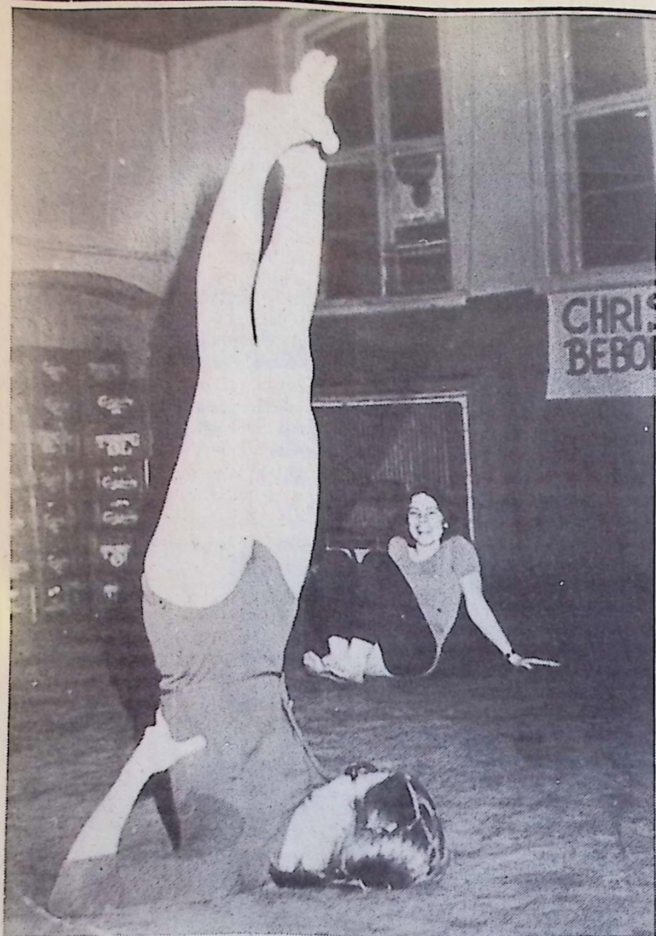
Rolf: Ja, så vil du - formentlig oppe i vores cafe, som er det sted, hvor folk umiddelbart mødes - komme i kontakt med en del mennesker. Derigennem vil du komme til at høre om, hvad folk laver, og hvad der i det hele taget foregår af aktiviteter i huset. På et eller andet

tidspunkt vil du så måske enten gå direkte ind i en gruppe, der laver et eller andet, som du synes er skægt, eller også vil du komme i snak med nogle fra personalegruppen, som muligvis kan koble dig sammen med nogle mennesker som du har fælles interesser med. - Hvis du nu fx. er interesseret i at lave et keramikværksted, kan vi så sige „jamen der er jo Peter, Loise og Søren, som også har snakket om det i de sidste tre-fire måneder, så nu er i fire der kan sætte gang i det. „Det næste er så, hvis det altså som her drejer sig om en større aktivitet, der kræver en del penge, at det kommer op på et medlemsmøde, hvor der så - hvis der er enighed og råd - bevilges penge.

KT: Kan du kort fortælle om, hvilke aktiviteter der er knyttet til huset i dag?

Forskellige slags sport dyrkes både ude

Rolf: Vi har først og fremmest nogle mere uforpligtigende aktiviteter, hvor du bare kan komme ind og bruge huset. Fx. er der en pensionistklub, hvor pensionisterne kommer et par gange om ugen og mødes. Vi har en cafe, hvor du bare kan komme ind og få dig en kop øl og falde i snak med folk, spille billard, skak eller hvad du nu har lyst til. Ud over skakken og billarden har vi også andre sportsaktiviteter, fx. bliver der spillet bordtennis og badminton. Så har vi nogle større seancer med noget fællesspisning, hvor vi laver mad til hinanden - ca. 10 frivillige kokke laver mad til omkring 100

mennesker. Vi har en del løbende arrangementer som fx. forskellige filmforevisninger. Vi har teater, og det kan være forestillinger vi henter udefra, eller folk fra huset der viser et stykke, som de har indøvet i dramaværkstedet. Vi har musik, og det kan være koncerter, det kan være nogle folk der over nede i vores lydisolerede beatørum, og det kan være folke-musik, fx. musikalske aftner, hvor spillemænd og visesangere underholder. Vi har også fotoudstillinger og kunstudstillinger, og så har vi noget dans i forbindelse med fester og folkemusikken. — Jeg vil derudover lige nævne nogle flere

af vores værkstedsaktiviteter. Ud over musikværkstedet som jeg nævnte før, så har vi også et silke-tryksværksted, hvor alle kan komme og lave plakater - fx. indkaldelse til et politisk møde eller en fest. Vi har et fotoværksted, og vi har et lille træværksted, hvor man kan lave en femdobbel seng, som man ellers ikke kunne lave hjemme i sin lille stue.

KT: Er der nogen foreninger, der holder møde i huset?

Rolf: Ja, huset bliver brugt af mange foreninger. Det kan være partiforeninger - både etablerede og mindre etablerede - og så forskellige faglige grupper, der holder møde. Derudover er der boligbevægelsen, det være sig lejerforeninger eller en enkelt opgang - eller karregruppe, som bruger huset til at holde møder i. Så er der miljø- og økobe-vægelser, og endelig seksuel- og kønspolitiske grupper, som også holder møder i huset. Det er rundt regnet de politiske grupper.

KT: Opstår der ikke nogle mere spontane aktiviteter?

Rolf: Jo det gør der hele tiden. Folk kommer herhen med uforløste og uerkendte behov, og når man så finder sammen med andre og opdager at de har nogle interesser til fælles med en selv - ja så bliver det måske til en aktivitet. Fx. kan man sige, at når der er mange forældre som mødes og finder ud af, „vi er jo mange som ikke har kunnet få institutionspladser“ ja - så dannes en gruppe af venteliste-forældre. Denne gruppe finder ud af at organisere alt muligt lige fra at sende klagebreve til at besætte Pelle Jarmers kontor.

Fællesskab og udadrettethed

KT: Kan du sige noget generelt om hvilken betydning alle disse aktiviteter har haft for lokallivet og miljøet her på Christianshavn?

Rolf: Ja, for det første har det holdt lidt sammen på det gamle miljøes rester, som er blevet sprængt af saneringen under den

store byfornyelse gennem de sidste 10 år. Det har også haft en betydning, at de nye tilflyttere her på havnen er blevet sluset ind i miljøet gennem beboerhuset. Her har de kunnet træffe nye mennesker - uden at jeg vil sammenligne os med den forening - og finde frem til et fællesskab. Og det er *fællesskab*, som på sin vis ligesom er kodeordet for beboerhuset. Det, at der opstår et fællesskab, som så igen kan udvikle sig til, at man organiserer fællesbestræbelser.

KT: Hvad mener du med „fællesbestræbelser“ - kan du give et eksempel?

Rolf: Fx. er der ske, det, at de forskellige børne og ungdomsinstitutioner her på Christianshavn har fundet ud af at koordinere deres arbejde, således at de bedre kan tackle de unges problemer. Dels ved at udveksle erfaringer indbyrdes, og dels ved at de snakker med os - som jo har med ungerne at gøre uden for disse institutioner. Hvis vi fx. har en fornemmelse af, at et barn er ude at skide på en eller anden måde, så kan vi forhøre os i den pågældende institution, om de har den samme fornemmelse. Hvis det så herigennem viser sig, at barnet har problemer, så kan vi gøre noget i fællesskab for at hjælpe. - Men det kan gå endnu videre. Fx. er der blevet lukket en ungdomsklub på Amagergade, og det medfører at en 60-70 unge er blevet rod-løse - hvad det så igen kan medføre af problemer med ungdomskriminalitet. Så finder de forskellige institutioner hurtigt sammen og bliver klar over de problemer, lukningen betyder. I fællesskab presser de så kommunen, presser Pelle Jarmer for at institutionen skal blive genåbnet. Og det er på den måde, at huset ligesom får en opbyggende betydning for Christianshavn.

Jamsessions og mørkekammer

KT: Jeg vil godt snakke lidt om det man traditionelt kalder kulturlivet. Hvilken betydning har huset haft for det kulturelle miljø - er der fx. en musiktradition her på stedet?

Rolf: Man kan ikke sige, at der er en større musiktradition, men der har altid været en del - fx. inden for beatområdet - grupper, en masse smågrupper, en masse venner, som i det private har spillet sammen. Men nu sker der det at de samles til de forskellige musikarrangementer i beboerhuset. Her finder de så ud ad, at „nu vil vi sgu sætte liv i det her musik, hver onsdag skal vi have en koncert eller noget af en fest“. Det sætter de altså så i gang og skiftes til at spille hver onsdag. Eller også jammer de lidt sammen, skifter musikere ud og alt det hallojsa der. Så man kan altså sige, at der er ved at opstå et godt musikfællesskab her.

KT: Det var musikken - kan du nævne andre ting?

Rolf: Ja, fx. er der en del mennesker der er interesseret i at fotografere selv. Mange har måske også et lille mørkekammer hjemme. Men der sidder man jo alene med sine egne billeder og kikker på dem, og det kommer der jo ikke så meget ud af. Så er der en del, der har fundet ud af at bringe deres udstyr sammen i et rum i beboerhuset, og der fremkalder de så deres billeder i fællesskab, kritiserer og diskuterer, hvad hinanden har lavet. Efterhånden er det også blevet til nogen fællesprojekter, hvor nogen siger: „nu skal vi ud og fotografere det og det problem, den og den strejke eller blokade“. Fx. er der nogen der lige for tiden arbejder med at lave en fotoudstilling over den forandring der er sket på Christianshavn. Måske kommer der oven i købet en billedbog ud af det. - Og det er altså helt forskellige mennesker, der sådan har fundet sammen i beboerhuset.

De forskellige politiske aktiviteter

KT: Der er knyttet en del politisk aktivitet her til huset. Jeg tænker her på de boligforeninger, fagforeninger og forskellige partier, som holder møder her. Kan du sige noget mere om det?

Rolf: Det man kan sige er at beboerhuset giver tag over hovedet

til forskellige opgangs- eller karregrupper og derved giver dem mulighed for at diskutere fælles problemer og arrangementer. Mht. de fagpolitiske aktiviteter kunne man nævne strejkestøttekomiteerne, der jo dannes på tværs af fag- og partipolitiske skel, dem - altså komiteerne - har der været en del af. Ud over disse ting kunne man nævne ungarbejderne. Hvis der fx. er nogle unge der foler sig frustrerede over, at deres ungdomsafdeling ikke rigtig kommer til orde i selve fagforeningen - som måske er styret af et eller andet lille pampervælde af højresocialdemokrater - ja så kan de kalde deres kammerater fra den ganske by til Christianshavn. Her kan de så holde møder under mere frie former, end de ellers kunne gøre i fagforeningsregi.

KT: De politiske partier?

Rolf: De politiske partier. . . tjæ, de indgår ikke rigtig i husets styring, men de bruger huset til deres møder - interne og offentlige. Der ved kommer mange til at høre om, hvad de forskellige partier står for og mener. Så kan det godt være, at en person som har indgået i de forskellige aktiviteter i beboerhuset, finder ud af at hans eller hendes mening stemmer overens med det og det parti - som vedkomme de altså så tilslutter sig. .

Det daglige koks

KT: Det lyder altså meget rosenrødt - er der slet ingen problemer i huset?

Rolf: Jo for pokker. Et sted hvor der er så mange mennesker samlet, er der problemer hele tiden. Normalt er det ikke strukturelle problemer. Det drejer sig mest om mindre dagligdags ting, fra nogen der drikker sig for fulde til, at det ind i mellem kan koke lidt, når der er alt for meget at lave. De lidt større problemer er, at vi godt vil have en større del af den skattemæssige fælleskage. Dvs. vi vil godt have en større støtte af kommunen, vi vil godt have at brugerne selv får deres skat tilbage og selv kan disponere over den fx. gennem beboerhuset.

De tilskud vi får er ikke store nok, så der er en fare for, at vi, ligesom for at skulle overleve som beboerhus - rent driftsmæssigt - bliver nødt til at kommerciallisere mere end vi ønsker. Det er et af de store problemer.

Den kommende indflydelse

KT: Det leder hen på husets økonomi. Hvordan er det med jeres driftsmidler?

Rolf: Ja, noget skaffer vi selv, resten får vi af kommunen. Vi kunne godt tænke os at få det hele fra kommunen - altså få hele driften dækket, men det vil kommunen ikke. Så vi må som før nævnt selv lave penge på nogle af vore aktiviteter, fx. gennem olsalg, hvor vi får en del penge. Og så udlejer vi nogle lokaler for nogle symbolske beløb.

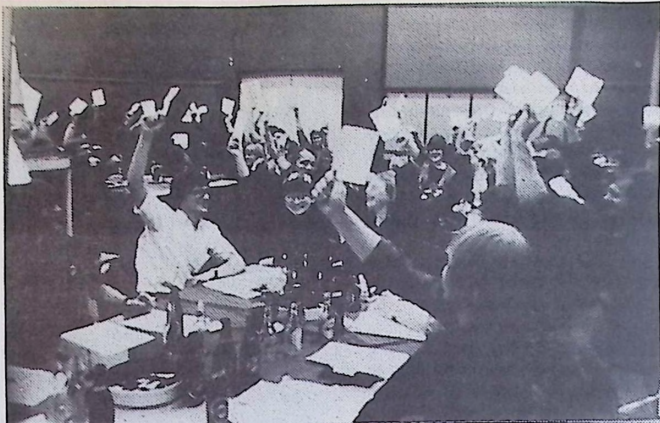
KT: Er det så sådan at kommunen ønsker valuta for pengene? Altså vil de have indflydelse på, hvad pengene bliver brugt til?

Rolf: Både ja og nej. Vi forhandler jo et budget igennem, hvor de altså giver os tilskud til de forskellige aktiviteter. På den måde kan de jo få indflydelse ved at variere på beløbets størrelse, og altså kvæle nogle bestemte aktiviteter. Det har de egentlig ikke gjort endnu. Sådan bevidst. Man kunne jo forestille sig, at de vil kvæle de muligheder, der giver politiske bevægelser handlingsfrihed - det har de altså ikke villet styre endnu. Men det kan de meget let komme til at gøre ved at øremærke budgetter. - Problemet er snarere det, at det generelt giver for lidt. Altså at de bremser husets liv som sådan, ved at give os en budgetmæssig spændetroje.

Medborgerhuse - tilbud eller behov?

KT: Er der nogen specielle årsager - ud over de rent økonomiske naturligtvis - til at de gør det?

Rolf: Ja det er der helt afgjort. Det er simpelthen for at forsøge at droppe sådan en bevægelse, som

Generalforsamling i huset.

beboerhuset egentlig er. De vil sige det modsatte selv, fordi de er ved at etablere en 15-18 medborgerhuse - såkaldte medborgerhuse - i Kbh. kommune. Men det er rent faktisk for at komme de forskellige beboerhuse-interesserede grupper i forkøbet. Så det kommunen - og det vil især sige socialdemokraterne - har gjort nu, det er, at de har nogle forslag om, hvordan beboerhusenes fremtid skal være i København. Og de ønsker bestemt ikke, at de skal være som i Christianshavns Beboerhus eller som Folkets Hus i Stengade. Derfor forsøger de at kvæle os som et udmærket eksempel for andre.

KT: Kan du fortælle noget mere om de kommunale medborgerhuse?

Rolf: Kommunale medborgerhuse er et forsøg på at bare have nogle bygninger med en slags offentlige udlejningslokaler - selskabslokaler om man vil. De skal styres ovenfra. Alt, hvad der foregår i et sådant medborgerhus, er tilbud der er organiseret og bestemt af andre end brugerne. Det står i klar modstrid med, hvad der skal ske i et beboerhus, hvor det er brugerne, der finder frem til de aktiviteter, der er behov for. Kommunen vil jo aldrig kunne lave noget der svarer til de lokale behov, for hvor fa'en skulle de kende dem fra?

Forskellen mellem de kommunale og det folkelige er at kommunen fører en tilbuds politik, og beboerhusene fører en behovspolitik. Det er modsætningen.

En ny måde at tænke på

KT: Hvis du, på baggrund af dine erfaringer og vores snak her, skal sammenfatte beboerhusets vigtigste funktioner, hvilke ting vil du så trække frem?

Rolf: Altså beboerhusene er egentlig noget helt nyt. Det sådan nogle lægger op til, er som sagt, at man organiserer sig omkring sine egne behov sammen med andre. Det er en måde at arbejde på, som man slet ikke er vant til. Det her Institutionernes Danmark som Socialdemokratiet har udviklet i dette årh. - og især efter krigen - medfører, at folk er vant til at afhænde deres medindflydelse og magt til fx. en foreningsledelse, en lille pampgruppe, som er helt ekset for at køre tingene. Det folk lige skal vende sig til igen, det er at sige: „vi kan selv styre vores tilværelse i fællesskab med andre, vi kan selv magte det hele, vi behøver ikke alle de kæmpemæssige institutioner, vi behøver ikke arbejdsgivere, vi behøver ingen af disse store overstyrende organer, vi kan selv klare tingene - fra rød-derne af.”

KT: Ja så. ...det var jo en mundfuld...

Rolf: Jamen der er mange mennesker der slet ikke er vant til at arbejde på denne måde. Omvendt er det skægt at se, hvor hurtigt folk lærer at tænke og arbejde selvstændigt. Man kan se det på pensionisterne. Jeg kan huske at jeg, dengang vi startede beboerhuset, tænkte: „der skal ske noget for de gamle herovre“.

Det var lige for vi lavede peddiorer for dem. Men de, derimod, lavede meget hurtigt en lille revolte og sagde: „Nej vi vil fane ikke have en keramik-krog, vi vil ikke ha' noget med, at vi skal sy korssting på vores gamle puder eller noget i den stil. Nej, vi vil have nogle bajere på bordet, og en del kaffe især og så vil vi hygge os, og vi skal nok selv finde ud af at tackle vores sager. Hvis vi har behov for et eller andet, skal vi nok be' om det“. Og sådan skal det være. Det er en måde at tænke på, man ligesom skal genopdage. Mange mennesker havde den som

barn. — Som 3-årig har man dropet det hele, fordi ens måde at leve og reagere på bliver institutionaliseret. Beboerhuset er en form for af-institutionalisering.

KT: Nu nævnte du de gamle, hvordan indgår børn og unge i denne problematik?

Rolf: De er nok dem der har det sværest ved at organisere sig. Mange har mistet deres fantasi og initiativ. De er jo vant til at få nogle færdigsyede tilbud, og har således et udpræget „take it or leave it“ forhold til tingene. Og huset har jo ikke noget helt konkret og færdigsyet at tilbyde dem, det kan kun tilbyde nogle rammer og muligheder, og dem kan de ikke finde ud af at bruge. De er ikke vant til det. Det er det, der er problemet. Alle de mennesker, der er vant til at få færdigsyede sager på dåse, de kan ikke selv finde ud af at organisere sig. De har mistet deres sociale og kulturelle fantasi.

På den anden side er det op-

lagt, at netop sådan noget som beboerhuset er en - ud af mange andre naturligvis - vigtig forudsætning, for at de kan lære at tænke og handle anderledes, og for at de i fremtiden ikke lader deres magt afhænde. Beboerhuset er, og det gælder for alle aldersgrupper, virkeliggjort nytænkning - politisk og kulturelt.

Velkommen

KT: Her til slut, kan jeg ikke dy mig for at spørge dig om beboerhuset i den kommende tid har nogle spændende arrangementer, som man måske kan friste KOMMUNISTISK TIDSSKRIFTS læsere med?

Rolf: Sig mig har du siddet på ørene? Beboerhuset er ikke noget underholdningscenter, som jeg skal sidde og lave fristende reklamer for. — Næ, jeg vil snarere sige, at der sikkert er flere af KOMMUNISTISK TIDSSKRIFTS læsere, der har lyst til at igangsætte nogle aktiviteter. Det er de hjertelig velkomne til.

- HM. -

»Har du tænkt på, hvem der skal overtage vort samfund«

I 1964 blev der født ca. 43.000 drenge og 40.000 piger. De er 15 år i dag, de fleste går stadigvæk i skole: de er unge. Og dog er det længe siden, det var 1964. Det var dengang arbejderens timeløn lå på 8,82 i gennemsnit, og der var en arbejdsløshedsprocent på 2,4. Det var dengang den gennemsnitlige skattepligtige indkomst var 13.766 kr., og et enfamiliehus kostede omkring 85.000 kr.

„De glade tressere“

De, der nu er femten, blev født midt i det årti, som mange i dag kalder „de glade tressere“. Da de nu femtenårige blev født, var „den kolde krig“ forbi, John F. Kenne-

dy var blevet skudt, The Beatles var blevet berømte, krigen i Vietnam var i fuld gang osv. osv.

En lang række af de erfaringer, som vel de fleste aktive på venstrefløjen betragter som deres, er de

nu femtenårige afskåret fra og forskånet for. Det er en banal kendsgerning, men den er vigtig at have i baghovedet, når man omgås femtenårige.

De femtenårige har haft TV,

så længe de har haft øjne, de har haft køleskab, så længe de har drukket mælk. De har ikke oplevet „opgangen” i 60'erne, og kun på afstand har de gjort „nedturen” i 70'erne med - den nedtur, som har haft og vil få afgørende indflydelse på deres liv. Når de husker tilbage, har der stort set altid set ud omkring dem, som der gør nu: de har ikke oplevet historiens dynamik. Dynamikken ligger i den knallert de nu er gamle nok til at køre på, i den film de nu kan snige sig ind og se, - og den skulle have ligget i fremtiden, nu hvor de snart skal ud af skolen.

Ung og overflodig

De femtenårige har ikke meget til fælles med de 30-årige, som anstrenger sig for at påvirke dem i skolen, i ungdomsklubben, i sportsklubben og mange andre steder. De har lige så lidt til fælles med de 30-årige, som de har med de 45-årige. Derimod har de meget til fælles med hinanden - men ikke alt.

De unges verden afspejler på mange måder klassesamfundet. Men på trods af de mange indbyrdes forskelligheder er det nok rigtigt at tale om ungdommen som en forholdsvis ensartet gruppe. Først og fremmest fordi de unge - uanset herkomst - har deres *vente-position* til fælles. De holder sig parate, og de kvalificerer sig til at indtage deres pladser i klassesamfundet.

I et avanceret kapitalistisk samfund er det en kvalifikation at være ung. En lærling i dag lærer (- hvis han er heldig! -) teknikken af i dag, hans far lærte teknikken i 50'erne og hans bedstefar i 30'erne. Og på den anden side: de unge, der kun har gennemgået den lovpligtige barndom, har ikke lært ret meget af det, som gør dem egnede til at være voksne. Som gruppe er ungdommen meget følsom overfor konjunktursvingninger: når udviklingen går i stå, må de blive i deres *vente-position* længere end ellers - en tid der så kan bruges til at gå arbejdsløs eller til at gå i gymnasiet. For nutiden er ungdommen overflodig, men den er nødvendig for fremtiden.

Det er ungdomskulturens funktion at fylde ventetiden ud, at give

Oprør mod det konforme? Det konforme oprør? Læseren måles og vejes. (Reklame fra »Vi Unge«.)

de overflodige en betydning, en identitet. Og det er en opgave, som den kommercielle ungdomskultur påtager sig med glæde.

„Våd, vild og anderledes”

Sådan er Seven-Up. Selvfølgelig er en sodavand våd, men vild og anderledes -? Det er en sodavand ikke. Den multinationale kapital ved, at den skal præsentere sine varer som svar på vore drømme. „Vild og anderledes”, sådan skal ungdommen drømme om at være - efter kapitalens mening. For der er penge i det vilde og det anderledes.

Ungdommens oprør mod det konforme, mod de voksnes livsform, er en af de sikre indtægtskilder for dem, der producerer cowboybukser, colaer, kassette-

båndoptagere, gummisko, osv. Det „vilde” giver omsætning, det „anderledes” holder hjulene i gang. Når en vare er slået an, går man straks i gang med at gøre den u-moderne ved at producere en ny vare, der er næsten magen til. Cowboybukseindustrien er et klart eksempel: små variationer i benvidde, sømme, lommer og knapper giver stor profit.

Hele modeindustrien bygger på det „anderledes”, men den skaber det ikke ud af intet. Det er ikke reklamens skyld, at man har behov for at have bukser på. Men reklamen gør en del ud af at fortælle at det skal være cowboybukser, og den sørger for, at Wrangler's aktionærer har det bedre end Levi-Strauss' det ene år, og for at det er omvendt det næste.

Det gøres bl.a. ved at formulere de roller man skal leve op til for at blive accepteret. Og som overskriften til dette afsnit mere end antyder, spilles der især på de unges vanskeligheder med de seksuelle roller. At det er en reklame for en sodavand, er jo ikke det første man forestiller sig, når man hører den.

Reklamen gør sit til at opdrage de unge til forbrugere - der er ingen forskel mellem den unge piges optagethed af om buksebenene skal være stramme eller vide og hendes fars optagethed af de nyeste bilmodeller. For den kommerielle ungdomskulturs vedkommende er det ovenikøbet så fiffigt at behovet for oprør tilbydes tilfredsstillelse gennem forbrug: Våd, vild og anderledes? - så drik en Seven-Up, min ven!

Den kommerielle ungdomskultur har en vigtig funktion i et kapitalistisk samfund: på den ene side skal den tilpasse de unge til den verden de skal ind i, og på den anden side skal den tilfredsstille deres krav om oprør.

- Den unge „ungdom“

Nu er ungdommens krav om oprør næppe biologisk bestemt. Venlige mennesker mener, at der til alle tider har været spræl i de unge, og at det kun er sundt at løbe hornene af sig. Det er selvfølgelig rigtig nok at der altid har været forskel på folk, men det er en mere interessant jagttagelse, at begreber som „ungdom“, „pubertet“, „teenager“ er ret nye i historien.

„Pubertetsproblemer“ og „generationskonflikter“ bliver først generelle fænomener, når samfundet er indrettet så kompliceret, at man må igennem en uddannelsesproces for at kvalificere sig til en plads i det. I „gamle dage“'s landbrugs-samfund gled børnene lige ind i de produktionsprocesser, de havde levet midt i fra de blev født. I vores dage må man vente med at være produktiv, til man er gammel nok. Ungdommen er den periode, hvor man går over fra at være uproduktivt, „nydende“ medlem af samfundet til at være produktivt, „ydende“. Og det er en svær overgang, som man som ung har meget små muligheder for at styre selv.

En selvstændig ungdomskultur havde man ikke for bare 50 år siden. Men i dag er den en væsentlig brik i styringen af denne overgang. Ungdomskulturen ligger i spændingsfeltet mellem oprør og tilpasning: den skal skabe harmoni imellem det, de unge selv kommer med fra deres barndom, og de krav, der stilles til voksne mennesker i et kapitalistisk samfund.

For og nu

Når man taler om „ungdomsoprøret“, tænker man på slutningen af tresserne. Men de femtenårige i dag har samme forhold til „ungdomsoprøret“, som vi 30-55-årige dengang havde til besættelsen: Fortid.

Det kan derfor gibbe i en alderen ungdomsoprøret at blive kaldt „en gammel stodder“ af en eller anden lømmel. Det er ikke rart at blive anset for en del af „det etablerede“, eller at blive tiltalt med „De“ af et belevent ungt menneske.

Vi, der var unge i tresserne, er blevet kaldt „generationen, der aldrig bliver voksen“. Og selv om vi på mange måder - i påklædning, adfærdsnormer, interesser - ligner unge mennesker, så forrykker det ikke den kendsgerning, at det at være ung var noget andet i tresserne end det er i 70'erne.

Der er en forskel, som man f.eks. kan se på uddannelsesstederne - i alt fald når man taler generelt. I slutningen af 60'erne talte man ikke meget om at man skulle have en god eksamen, det var ikke moderne at interessere sig for, hvad man skulle være når man blev stor - der var plads nok. Denne opfattelse gav sig f.eks. udtryk i THY-lejren:

Det her er jo en fantastisk lejr
Se her i aften - et skidegodt im-
proviseret 18-mands-orkester
Og sådan er det hele tiden
Det skyder jo op som blomster og
træer og sådan noget
Hele tiden - nye smukke ting og sa-
ger

Jeg selv personligt har det sådan
at jeg bliver helt svimmel
over alle de muligheder der er her
Jeg kan ikke finde ud af
om jeg vil være statsminister eller
skraldemand

Alle muligheder er der.
(Fra Thy-lejrens avis 1970)

Sidst i 60'erne interesserede man sig en hel del for indholdet i det man lavede og i det liv man levede. Selvfølgelig var der opposition gav mening. Nu sidst i 70'erne er det nærmest omvendt: bytteværdien af det man laver er i centrum. Karaktererne i skolen er blevet til fremtiden.

Oprøret i 60'erne foregik i en materiel situation, der var helt anderledes end den vi kender i dag. Dengang var der brug for de unge: deres arbejdskraft kunne anvendes, og deres ideer kunne rummes og til en vis grad bruges (managementteori, selvstyrende grupper, RUC). Oprøret foregik på baggrund af en fundamental materiel tryghed og en indlysende tro på fremtiden. Derfor kunne man eksperimentere med at finde frem til nye roller som protest mod den eksisterende „konformitet“.

I dag er de unge nærmest en belastning. Samfundet har ikke brug for deres arbejdskraft, og der er ikke rum for deres nye „oprørske“ ideer. Fremtiden i dag ser sort ud for de unge, den består ikke af udfordringer, men af den ene bom efter den anden. En sådan udsigt skaber usikkerhed, og der er ikke noget mærkeligt i, at mange unge forsøger at erhverve sig en identitet ved at søge tilflugt i gammelkendte og afprovede roller.

I 70'erne er der ingen brugbar identitet at hente i oprørsrollerne fra 60'erne. Hvordan skulle man kunne „stå af ræset“ og „tage sig et sabbatar“, hvis man er ung og arbejdsløs? Hvordan skulle man kunne stille effektive krav om medbestemmelse og medindflydelse, når man er ung og overflodig? En kritik af „det materielle ræs“ bliver tom snak, når realiteten udhules hele tiden.

Det konforme oprør

John Travolta har et svar på den manglende identitet. I filmen „Saturday Night Fever“ forlader han sin gruppe for individuelt gennem uddannelse at skabe sig et socialt acceptabelt liv og dermed kvalificere sig til heltindens kærlighed.

Er det tilfældigt at en sådan tankegang er det ideologiske indhold i 70'ernes uden tvivl mest succesrige ungdomsfilm? Næppe.

De „gamle” roller fra f.eks. 50'erne og længere tilbage tages frem af skabet og stoves af. Som ung i dag må man holde fast ved de muligheder for individuel succes, som man er blevet belært om.

Man kan se disse „gamle” roller i reklamefilmene, og i „disco-kulturen” har påklædningen og dansen tydeligvis til formål at understrege de kunstige forskelle, samtidig med at dansen igen er blevet lagt i faste rammer. Der er ikke langt fra den eksamen, man skal bestå i skolen, til det bevis på danse-evner, man skal aflægge på diskoteket. Både i skolen, på arbejdspladsen og i fritiden er den frie udfoldelse lagt på hylden: det gælder om at leve op til noget forudbestemt.

Og alligevel er f.eks. disco-bølgen ikke bare retlinet konformitet. Den er også et tilbud om flugt, et farverigt tilbud der melder sig som en feber hver lørdag aften, når de grå hverdage er overstået. Den er også en flugt fra konformiteten - eller som det hedder om disco-danseren i årets danske grand-prix-vinder:

*Om dagen lever hun et hundeliv
Og dyrker skoleridt som tidsfordriv,
Og så når mørket falder på, er hun
den der står af,
hun kræver action, det er det samme
hver eneste dag,
hvad mon det er hun vil ha'?*

Det er ikke svært at se, hvad de unge prøver at flygte fra. Det er straks sværere at give brugbare svar på, hvorfor flugten næsten altid får denne upolitiske og uformulerede retning. For det er jo ikke sikkert at det er ungdommen selv, der kræver sådanne individuelle udveje som Travolta repræsenterer. Det kan være de unge bruger de kommercielle udveje, fordi der ikke findes andre tilbud, der er lige så nemme og tiltrækkende at gå til.

Sammen med andre

Hvis der findes en fællesnævner for de unges egen kultur, så ser det ud til at være trangen til at være sammen med andre unge. At være

sig Jolly til din Cola

stimulerende frisk

Behov for fællesskab. Jolly Cola? (Reklame fra »Vi Unge«).

hjemme kan bruges som straf over for unge („stuearrest”). Når man er voksen hedder det samme fænomen privatliv. Unge definerer sig i høj grad i forhold til andre unge, som de befinder sig i rum med. Og at vælge den individuelle vej er ikke uden omkostninger - det er kun hårdt presset, man som ung vælger at blive holdt uden for gruppen for at forfølge sine egne mål - eller hvis mål det nu er?

Når man tager i betragtning, hvilken nødvendighed gruppesammenholdet er, og hvilke konflikter den enkelte kan have med at få andre roller til at passe med rollen i gruppen - så er det egentlig ikke mærkeligt, at der ofte kommer en form for fælles aggressivitet ud af samværet. Aggressiviteten kan være gruppens fælles front overfor omverdenen, den provokerende

holdning kan være et forsvar over for truslerne mod den identitet, gruppen giver sine medlemmer.

Hvor kulturen for voksne især lægger op til individuelle beskæftigelser (TV, aviser, bøger, osv.), så lægger ungdomskulturen op til „kollektive” aktiviteter (biografer, dans, musik, osv.). Den måde, ungdomskulturens produkter bruges på, giver denne kultur et socialt aspekt. At det er sociale behov, der har første prioritet i de unges kultur „forbrug”, har vareproducenterne også øje for: man skal forbruge sig til social tilfredsstillelse.

Enhver politisk organisering af unge må tage udgangspunkt i at disse sociale behov findes og melder sig som krav. Man vil ikke kunne gøre normale unge mennesker politisk interesserede ved at for-

længe deres skoledag med et kursus i marxismen-leninismen-Mao-Ze-dong-tænkningen. De behov hos unge, som den kommercielle kultur forvrænger, er reelle behov.

Den popularitet, P4 og Ungdomsredaktionen har blandt unge, viser at behovene er der, og at de unge selv mærker dem. Og Erhard Jacobsens overfald på disse udsendelser viser at der er politisk krudt i de unges sociale og psykologiske problemer, når de bliver erkendt som fælles „politiske” krav.

Men som tingene ser ud i dag, kan man ikke finde en mere eller mindre veldefineret ungdomsbewægelse på disse krav, vendt imod „det bestående”. Tegnene på ungdommeligt oprør finder man i dag i *lokalt begrænsede kampe* (f.eks. for et klubhus) eller i form af gruppe-adfærd, som ikke er en egentlig formuleret protest, men som *indirekte* er udtryk for utilfredshed med tingenes tilstand (punk-grupperne og deres fans, f.eks.). Eller der kan være tale om „asocial” adfærd i skolen, eller om

efterligning af ekstremgruppers påklædning og adfærd (- rockere afgiver en del af den slags inspiration -), dvs. om adfærdsformer der fremtræder som destruktive.

Men man finder ikke i dag nogen parallel i 60'ernes ungdomsoprør, ikke noget samlet alternativ til den kommercielle ungdomskultur. Der er flere grunde til det.

For det første er arbejderungdommen i defensiven, som hele arbejderklassen er det for tiden. Kapitalens krise rammer især de unge - i form af arbejdsløshed, adgangsbegrænsning, mager uddannelsessættelse. Resignationen, passiviteten, virkelighedsflugten er en løsning, som ligger uhyggeligt lige for.

For det andet har den borgerlige ideologi og dermed det kommercielle kulturudbud opsuget så mange af de unges egne udtryk, at de dårligt kan vende sig, uden at kasseapparaterne ringer. Der bliver faktisk investeret en del i de unges blå øjne - der bruges mange kræfter på at opsuge og bearbejde

den kritik, som ikke kan ties i hjel - den kan hores på plade og læses i ungdomsromaner, den kan ses på film og i reklamer. Alt kan siges, men for at blive hørt, må de unge reagere voldeligt. En provo eller en hippie er i dag et væsen, der horer hjemme på et komisk museum.

Og for det tredje, hænger det mere generelt sammen med det spørgsmål, som er hele kulturpolitikens hovedpine: hvem er fjenden? I kulturpolitikken har man ikke - som i f.eks. den faglige kamp - en materialiseret fjende at slås imod. Her drejer det sig om den borgerlige ideologi, og den er ikke til at tage og fole på. Den kulturpolitiske kamp er i sit væsen mere abstrakt, og derfor er den svær at organisere omkring.

Det kræver et vist politisk overblik at kæmpe imod den borgerlige ideologi: man må først have gennemskuet den som det forsvar for kapitalismen, den er.

Arbejderungdommens interesser

Kommentar fra KAU

Vi har forelagt KAU (Kommunistisk Arbejderungdom) artiklen om ungdomskultur. Det gjorde vi dels for at skabe debat om emnet og dels for evt. at få et bud på løsningen af nogle af de problemer som artiklen rejser.

Den artikel du lige har læst, er en artikel, skrevet af en af dem, der var unge i '68, om dem der er unge i dag. Den handler om ungdomskultur, og først og fremmest om den kultur, der dominerer i ungdommen i dag.

Vi vil her forholde os til denne artikel, og derefter se på hvilke umuligheder *vi som ungkommunister* i dag ser for at rejse en progressiv ungdomskultur.

Vi er enige i den vurdering artiklen fremlægger af situationen i dag. Forholdene er ikke sådan som de var for 11 år siden: Der er krise, og ikke højkonjunktur, det gælder om at kvalificere sin arbejdskraft, i dag blokerer adgangsbegrænsning,

økonomisk utålelige forhold, mv., effektivt for at unge kan „tage et sabbatår”.

Men vi er ikke enige i, at fordi de unge af i dag er afskåret/forskånet fra „en lang række af de erfaringer, som vel de fleste aktive på venstrefløjen betragter som *deres*”, så skulle de „ikke (have) oplevet historiens dynamik.”

Når vi snakker om ungdommen, er det vigtigt at slå fast, at ungdommen er flussedeelt lige som resten af samfundet. Vi kæmper for arbejderungdommens interesser. Arbejderungdommen af i dag, oplever det ene overgreb efter det andet, oplever krisepolitikken, samtidig med at de selv befinder sig i en ud-

viklingssituation, hvor erfaringer gøres og meninger dannes.

Det er et godt udgangspunkt for at forstå kapitalismens udvikling og for at afvise den borgerlige ideologi og kultur, som har så godt tag i arbejderungdommen.

Men OK, - udgangspunktet er, at også arbejderungdommen står defensivt i dag. Det giver et udgangspunkt, der er væsensforskelligt fra den antiautoritære ungdom fra '68 havde.

I sammenhæng med ungdomskulturen, er det gang på gang blevet påpeget hvordan den store ungdomsarbejdsløshed, adgangsbegrænsningen og de manglende lærepladser, betyder at mange unge

Red.

er uden arbejde og uddannelse, og derfor føler tomhed og ensomhed og et behov for tryghed og samvær. I kampen om at opfylde dette behov, står borgerskabet stærkest: arbejderklassen står også her defensivt.

Overfor borgerskabets ideologiske offensiv, kæmper KAU for at opbygge en progressiv ungdomskultur, som sammenkæder kampen mod borgerskabets nedskæringspolitik med kulturkampen, og som lader kulturkampen være en del af denne kamp. Samtidig er kulturkampen en selvstændig kamp, på den måde, at arbejderungdommen kæmper for overhovedet at få mulighed for at udfolde sig selvstændigt kulturelt.

Denne kamp er i et vist omfang allerede i gang. Hornsherred Film har lavet lærlingefilmen og Rockerfilmen, som begge handler om Arbejderungdommen og dens kampe. Disse film støtter sammenholdet i arbejderungdommen omkring progressive krav og kampe. I samme stil har unge fra ungdomsklubben Alterna i Værløse lavet filmen „Sort Mandag“ om nedrivningen af en børnehave i Værløse. I et bredere perspektiv, har vi set initiativer som den danske „Rock mod Rascisme“-bevægelse, som vil oparbejde en sammenhæng mellem usik og tekst, og kampen mod racisme og diskrimination. Et andet eksempel er folkebevægelsen mod Narkoti-

ka, som retter sig mod den fysiske ødelæggelse af unge og de miljøer hvor en progressiv ungdomskultur kunne vokse. Rundt omkring spirer der alternative idrætsorganisationer frem, hvor venskabet og sammenholdet sættes over konkurrencen og eliteræset.

Og arbejderungdommen kæmper for at bevare tilskuddene til fritidstilbud, går mod forringede personalenormeringer, og kæmper i det hele taget for et sted at være. Disse kampe har ført til åbne konfrontationer med borgerskabet, som da politiet ryddede Ballerup Kulturkro.

Den ungdomskultur, der her vokser op, er med til at ændre den enkeltes usikkerhed og generthed til selvtillid og evne til at fungere sammen, og dermed styrker den kampen for arbejderungdommens levevilkår og demokratiske rettigheder. Disse initiativer griber ind et sted, hvor arbejderungdommen allerede har interessen fæstnet, og er dermed med til at styrke arbejderungdommen mod borgerskabets offensiv.

Dermed har vi også temmelig klart peget på fjenden i arbejderungdommens kulturkamp: Det er borgerskabet, som gennem sin ideologiske offensiv svækker arbejderungdommens kamp, og som gennem sin nedskæringspolitik, lægger hindringer i vejen for arbejderungdommens opbygning af en selvstændig progressiv ungdomskultur.

Konkret retter kampen sig mod stat og kommune, som skal give de bevillinger, der kan sikre at arbejderungdommen kan få et sted at være.

Derfor slår KAU i sit program fast, at arbejderungdommen må kæmpe for et sted at være i fritiden (også de unge over 18 år, der ikke kan komme i ungdomsklubberne). KAU vil slås for, at det i klubberne bliver de unge, der selv skal bestemme, hvad de vil beskæftige sig med - uden restriktioner fra stat og kommune. Vi vil arbejde for at udbrede en progressiv ungdomskultur i arbejderungdommen. KAU støtter arbejderungdommen i kampen for at kommunerne skal bevillige lokaler, inventar og løn til personale i ungdomsklubberne. Der hvor kommunen ikke vil give de nødvendige bevillinger, støtter KAU besættelser af tomme huse og lokaler.

Vi mener at vi her har vist, at der er en bevægelse i gang for at rejse en progressiv ungdomskultur, mod den kultur, der dominerer ungdommen i dag.

Det er enormt vigtigt at styrke og støtte denne bevægelse, fordi kultur og fritid er en del af arbejderungdommens samlede liv. Hvis vi ikke gør det, vil vi overlade en vigtig del af vores liv til borgerskabets skalten og valten.

KAU/Landsledelsen, sekretariatet.

De nye fortællere

Det var ikke tilfældigt, når Marx ofte f.eks. i „Kapitalen“ brugte litterære eksempler til at anskueliggøre sine økonomiske overvejelser. Både Marx og Engels havde en glubende appetit på litteratur, og deres foretrukne forfatter var uden tvivl franskmænden Balzac. Det, der fascinerede dem begge hos Balzac, var hans evne til via et mylder af personer og et utal af mindre, historier inden for det enkelte roman-værk at få de drivende, historiske kræfter til at fremstå i deres udvikling og sammenhæng. Hos Balzac blev historierne til historie. „Det betragter jeg som en af realismens største triumfer og som et af gamle Balzacs mest storartede træk“ - som Engels sagde i 1888.

Historien i litteratur

Min egen viden om danmarkshistorien, de grundlæggende træk i den danske historie, viden om enkeltpersoners, lags og klassers vilkår og kampe i denne historie,

stammer i høj grad fra litteraturlæsning. F.eks. kan størsteparten af Hans Kirks forfatterskab læses som en næsten sammenhængende danmarkshistorie over første halvdel af dette århundrede.

Når vi taler om historier og historie i dansk litteratur er der i midlertid et enkelt-værk, der umiddelbart og massivt træder frem: Martin Andersen Nexø's „Pelle Erobreren“ (1906-10). „Pelle Erobre-

ren" har det hele. Pelle er helten i romanen, og Pelle er den røde tråd. Omkring ham udspilles hele registret, komik og tragedie, liv og død, det hele. Som hos Balzac myldrer det med personer og historier. Dette mylder bliver - komprimeret i tid - til historien om kapitalismens opkomst i Danmark og underklassens (som Nexø kaldte det) liv, kamp og organisering i denne periode.

Dette indhold gør „Pelle Erobreren" til et stort projekt, men jeg tror ikke, at dette indhold alene forklarer romanens kolossale udbredelse. (Så vidt jeg ved er „Pelle Erobreren" den danske roman, der er mest læst overhovedet i hele verden). En vigtig del af forklaringen på romanens udbredelse skal findes i dens uforlignelige dramatik og dens fortælletekniske kraft og spændstighed, brugen af fortællemetoder som vi kender fra folkelige føljetoner, eventyr og fortællinger af forskellig slags.

Det er ikke underligt, at mange forfattere betragter sig som Nexøs lærlinge, f.eks. Ditte Cederstrand, der for ca. et halvt år siden fortjent modtog Nexø-prisen.

Ditte Cederstrand skriver historier, historier der efterhånden som læsningen skrider frem bliver til en historie, arbejderklassens, de uspurtes historie.

Også Dag Solstad har hentet næring hos Nexø, for han påbegyndte sin igangværende romantrilogi om arbejderklassens liv i Norge 1938-46. Og sådan kunne man blive ved.

Fortælletradition

Når jeg her trækker Nexø og andre forfattere frem er det ikke for at ophøje historierne, der bliver til historien, den stort anlagte, episke romantradition som den eneste eller bedste i Danmark i dag. Det gives der mange gode grunde til ikke at gøre, og jeg skal her nævne en af dem. De her nævnte forfattere, Balzac, Nexø, Kirk, Cederstrand og Solstad har udover deres stort anlagte historiske projekter en ting til fælles: De er eller var alle professionelle heltidsforfattere!

Jeg kan dårligt forestille mig nogle af disse romanværker, f.eks. „De uspurtes historie" skrevet af andet end en rutineret heltidsfor-

Billedet viser „Tordenkalven", en af de legendariske, omvandrende fortællere og musikanter, som Johannes V. Jensen har fortalt om i novellen af samme navn. Det er iøvrigt et typisk træk i fortælletraditionen, at forfatterne fortæller om andre fortællere.

fatter. Romaner, der er mindre i deres anlæg, kan naturligvis også være både spændende, vedkommende og historisk lærerige. Og indtil

nu har jeg udelukkende talt om romaner. Andre genrer, mere dokumentarisk anlagte ting, reportager, noveller osv. skal naturligvis ikke

ud med badevandet, som der under tiden har været tendens til i litteraturhistorien, også på venstrefløjen.

At fortælle historier og historie kan naturligvis også gøres i andre former end den lange roman. Jeg tænker her på den korte fortælling, der kan give nogle mere eller mindre væsentlige brudstykker af den samlede historie.

Vi er nu fremme ved det, der er denne lille artikels egentlige emne: Et hjørne af den såkaldte nyere, danske arbejderlitteratur, der i *kortform* trækker på denne fortælletradition.

De nye fortællere

En del af den nyere danske arbejderlitteratur har på trods af alle forskelligheder en ting til fælles, nemlig dette *at fortælle historier*. Og nogle af forfatterne gør det fandens morsomt. Historierne har form af noveller eller lidt længere beretninger, og alle maler de situationer, personer og historier i et farverigt, saftigt og hverdagsagtigt sprog.

Historierne, der fortæles, er mangeartede, men drejer sig ofte om værtshuset, kammeratskabet, de dumme svin, den lille der snyder den store, den fantastiske oplevelse, den seksuelle oplevelse og andre ting i omegnen af de her nævnte. Skal man finde en nogenlunde dækkende kassebetegnelse for disse historier er fyraftennoveller eller skurvognsfortællinger nok noget af det, der kommer nærmest.

En af dem, der har taget denne fortælletradition op, er John Max Pedersen. Om hvorfor han skriver, som han gør, og hvordan han startede, siger han selv i et oplæg:

„Jeg startede med at renskrive et læs notater, jeg havde liggende. Det var i hovedsagen „fortællingsstof“. Noget jeg ofte har brugt i praktiske sammenhænge, og som jeg opfatter i stil med i sin tid folkeeventyrene: Mundtlige beretninger i kantiner og skurvogne om hændelser og personer, individuelt fortalt med en eller anden form for „morale“, der langt fra altid var lige moralsk. Disse anekdotiske fortællinger fra arbejdspladserne har enhver arbejder et utal af, selvopleve-

de eller på anden hånd, og sædvanligvis lytter alle til dem.

Jeg mente dels at denne lydhørhed kunne bevares, selv om fortællingerne fik en skriftlig form, dels at det ville være ligetil, sådan som jeg sædvanligvis selv har benyttet dem på arbejdspladserne, at anbringe en agiterende morale i fortællingerne.”

Jeg tror, at John Max Pedersen her giver en meget præcis karakteristik af skurvognsfortællingen og dens muligheder. I det følgende vil jeg kort præsentere og diskutere tre af disse nye skurvognsfortællere og deres historier.

Fortællingens skelet

De tre mest typiske og vel også dygtigste forfattere i denne skurvognsgenre, eller hvad vi nu skal kalde det, er John Nehm, Gustav Christiansen og John Max Pedersen. De er politisk meget forskellige, men har alligevel mange fælles træk: De er alle selv lærde, ikke-professionelle forfattere (Nehm er her en delvis undtagelse, efter stor succes er han nu heltidsforfatter), de er alle debuteret i en forholdsvis sen alder og de er debuteret inden for de sidste par år (Nehm lidt før), de er alle mænd, de skriver alle meget om flakkere, udsud, originaler, folk der ikke følger den slagne landevej, de skriver alle i et ligefremt og saftigt sprog - og de skriver alle forbandet godt.

Hertil kommer naturligvis, at de har genrens, selve fortællemetodens skelet fælles.

Principielt er en hvilken som helst historie sammensat af (nogle af) følgende fire elementer: Beretning, beskrivelse, dialog og kommentar.

Beretning er det handlingsbefordrende, sammentrængte, ofte dramatiske element. Vi oplever det måske tydeligst, når børn fortæller: *Og så kom der en mand, og så dit, og så dat, og så ...*

Beskrivelse er, som ordet siger, noget mere stillestående, handlingen sættes i stå for kortere eller længere tid. (Beskrivelse er det mange handlingssøgende læsere, f.eks. børn ofte springer over).

Dialog, replikker, kan bruges til mange ting. F.eks. til at give histo-

rien variation, saft og kraft, til at karakterisere den talende selv - og også til at bringe handlingen fremad.

Kommentar er fortællerens egne betragtninger, handlingen sættes i stå, og fortælleren kommer ind og giver sit besyv med.

I skurvognshistorien er beretning og dialog det centrale, fordi disse elementer er de mest fortælleøkonomiske. I kortformen er der ikke så meget plads at rutte med, og beskrivelse og kommentar skæres ofte væk eller ned til et nødvendigt minimum, for at handlingen kan drives mest muligt frem på den korte plads. Denne vægtning er så vidt jeg kan se typisk - og nødvendig - for skurvognshistorien, sagt meget firkantet. Jeg tror, at vi finder den samme vægtning i hverdagens mundtlige historier, som er skurvognsgenrens kilde.

John Nehm

John Nehm er den mest kendte af de tre fortællere, jeg vil tage op. Han slog afgørende igennem i 1975 med arbejdspladsnovellerne „Man går ind ad en port“, men allerede da havde han ni mindre digtsamlinger bag sig. Siden er det gået slag i slag med novellesamlinger og mere eller mindre selvbiografiske beretninger. Nogle af dem, især „Ståsted søges“, har desuden været udgangspunkt for filmen „Johnny Larsen“, og flere film er planlagt.

Hvis vi ser bort fra Nehms sidste bog, ungdomsromanen „Ronni og fremtiden“, er alle hans bøger siden 1975 udkommet på „arbejderbevægelsens“ forlag, Fremad. „Hvor ryger min skorsten?“ oven i købet i samarbejde med Dansk Metalarbejder Forbund. „Fagbevægelsen“ og Socialdemokratiet har gjort Nehm til deres store træ.

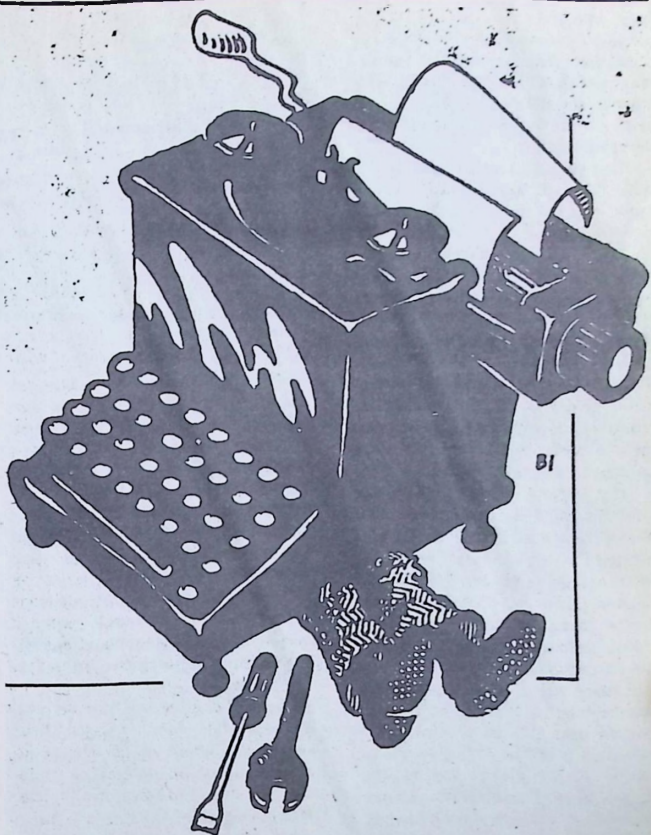
Gennem sine tre novellesamlinger „Man går ind ad en port“ (1975), „På solsiden“ (1977) og „Hvor ryger min skorsten?“ (1978) har Nehm gennemgået en sproglig litterær udvikling. Nehm er dygtig, meget dygtig, til at fortælle. Han er en fremragende iagttagere, og han kan tage personer, situationer og detaljer lige på knorret med stort sprogligt mesterskab. Han skriver simpelthen røven ud af bukserne på de fleste.

Men efter min mening har Nehm desværre ikke gennemgået nogen tilsvarende *politisk*-litterær udvikling. Indholdet i fortællingerne er stadig „at vække forståelse for de svage hos de stærke“, som der står på bagside-teksten af „Man går ind ad en port“.

Den gennemgående stemning i fortællingerne er præget af krisen, og de gennemgående temaer er arbejdsløshed, frygten for den ydmygende fyring, frygten for nederlaget. Der er også *klassefølelse*, men ikke *klassebevidsthed*.

Det viser sig bl.a. i persontegningen. Som de andre skurvognsfortællere skriver Nehm om „outsidere“, men hans „outsidere“ er altid tabere. (Efter sigende er Johnny Larsen og andre personer i filmen ikke underlagt denne skæbnebestemmelse, men tegnet noget mere nuanceret). Her er en smagsprøve, slutningen på den iøvrigt godt fortalte indledningsnovelle i „Hvor ryger min skorsten?“. Efter en druktur søger hovedpersonen med angsten for fyring og for konens reaktion rumsterende i hjernen ud til sit kolonihavehus for at dampe af:

„Jeg hinkede over til min lille have. Hvad havde jeg dog været uden den. Jeg satte mig ind i skuret og sad og nød mørket, stilheden var det umuligt at nyde for togene som kørte i ti-minutters drift og larmede ad helvede til. Jeg sad og nød det mere i aften end alle andre gange. Jeg rakte hænderne ud i mørket og kælede for konens aflagte silkestrømper, som jeg i løbet af sommeren havde fyldt med de dejligste løg, ja det var lige før jeg begyndte at tudbrøle, tænk hvis det skulle komme dertil, at jeg skulle undvære det hele, hvis hun gjorde alvor af det og smed mig ud. Hvad var egentlig meningen med livet? Mit liv? Skulle jeg se mig om efter et andet job? Næe, gu' ville jeg ej, jeg ville sgu være svag alle steder. Et tog snævrede hysterisk i sin kurve. Jeg tændte en tændstik. Der stod min mappe. En stor glæde skyldte gennem mig, da jeg ved et øjeblik ransagen opdagede, at jeg af en eller anden

„Man skal kende sit håndværk og sine virkemidler...“

årsag havde gemt en bajer der.”

Det, jeg savner i Nehms fortællinger, er modstanden, kampen - på et eller andet niveau. Jeg tænker ikke på romantiske skildringer, hvor strejke på strejke drønes igennem til sejr, men på historier og personer, der på et eller andet niveau peger på nødvendigheden af - og den faktiske eksistens af - modstand, viser at det kan nytte noget, at det ikke er den totale, sorte håbløshed.

Novellesamlingen „På solsiden“ har undertitlen „Fyraftenoveller“. Det gælder generelt for Nehms noveller, at de handler om fyraften - fyraften fra arbejdslivet, fra kammeraterne, fra sin egen selvrespekt - den „store“ fyraften.

Det er ikke de emner, Nehm tager op, der er noget galt med, det er måden han gør det på...

Selv om Nehm kan ramme en detalje på kornet, bliver man (jeg) som læser træt, jo større bidder man læser ad gangen, jo trættende. Nehms historier peger ingen steder hen, er uden perspektiv, eller rettere: De har et reformistisk perspektiv, ikke underligt at Socialdemokratiet har taget Nehm til sig.

Gustav Christiansen

Gustav Christiansen er endnu ikke så kendt. Han har arbejdet meget i tæt forbindelse med Socialistisk Kulturfront, bl.a. i et litteraturværksted. Hans interesse og alsidige produktivitet har fået mange forskellige udtryk, især selv-

oplevede fortællinger, men også bl.a. sangtekster, cabaret-indslag, digte - undertiden skrevet på „mundtlig københavnsk“. I øjeblikket arbejder han på et filmfondstøttet manuskript til en film bygget på sin egen beretning „Det tjekkiske smil“.

Her vil jeg kun sige lidt om Gustav Christiansens indtil videre mest kendte bog, „Lerfodderne“ (1977).

Det er sin egen historie, som nyudlært trykker fra 1941, arbejdsløs og derefter „frivillig“ arbejder i Tyskland, han fortæller. Bogen handler om de tusindvis af europæiske arbejdere, der mere eller især - mindre frivilligt udskrives til arbejde i den tyske industri under 2. verdenskrig. Disse arbejdere er de lerfodder, som den tyske militærkolos hviler på.

Her følger en smagsprøve fra bogen. Situationen er den, at en flok mænd, nogle af lerfodderne, rasler af sted i et tog på vej til deres kommende arbejde et sted i Tyskland. Luften i kupeen er tung af mandebøffet armsved, mens Søren, en dansk lerfod, fortæller historier fra sin tid i en tysk fangelejr:

„Ideen var så god, og Jenninas planlægning så akkurat, at det kun tog en uges tid før alle kvindebarrakkerne havde hver sin „venskabsbarak“ ovre i mandelejren, således at halvdelen af kællingerne, næsten permanent, overnattede i mandslejren, og halvdelen af mænnene ovre i kællingsreservatet...

Søren fortalte, at han en nat var gået ud for at pisse. I klart måneskin. Og frostvejr var det også, og dyb stilhed. Og mens han så står der og haler i sin pik, som ikke vil ud og fryse i den bitterlige kulde, så hører han lyden af en mangestemmig knirken. Det var sgu alle barakkerne der stod og sejlede og gyngede og knirkede, og - som Søren sagde - det mærkelige var at de næsten holdt takten over hele linjen. Som Søren sagde - det var sgu næsten som en åbenbaring“. (s.66).

Citatet her er typisk for bogens fortællemetode, der har dialogformen som det dominerende element. „Lerfodderne“ er ikke en novellesamling, men en langstrakt

DET TYSKE ARBEJDSANVISNINGSKONTOR

MEDELER I Tyskland findes gode Arbejdsmuligheder for forskellige Arbejdere, særlig for:

Byggefagsarbejdere — Byggefags Arbejdsmedhjælpere —
Jernarbejdere — Maskinarbejdere — Elektrikere —
Havnearbejdere

Teknikere for Maskinbygning og Elektroteknik o. s. v.

Alle skriftlige Forespørgsler besvares ved
personlig Henvendelse til Engageringskontoret

HAMMERICHSGADE 14

KONTORTID 9—17

Danske arbejdere blev tvunget til at tage arbejde i Tyskland under krigen. Ofte under trussel om ellers at miste deres understøttelse.

(296 sider) beretning - ikke at forveksle med langtrukken - og den adskiller sig derved fra Nehms og Max Pedersens fortællinger, men fortællemetoden og genren er den samme.

Som det fremgår af citatet, er bogen skrevet af en mand! Bogen er blevet skældt ud for at være imponeret over sin egen bajer- og fissesnak (f.eks. i Informations anmeldelse). Overfladisk set er bogen proppet med mandschauvinisme, men fornærmelse er en forkert reaktion.

Synsvinklen er lagt hos de politisk naive lerfodder, og bogen bliver derfor en skildring af den tyske hjemmefront set *indefra* og *nedefra*. Gustav Christiansen har bestræbt sig på at fortælle den historie og på at være loyal over for sine personer og sin daværende indsig. Hvad *fremstillingen* herved taber i tilbageskuende overblik og politisk klarhed, vinder den imidlertid i nærhed og intensitet. Bogen er en beretning og giver sig ikke ud for at være andet.

De syv mill. lerfodder var et væsentligt led i opretholdelsen af og senere modstanden mod den tyske militærkolos. Jeg tror, at det ville have været vanskeligt at opnå en indsigt i denne del af situationen på den tyske hjemmefront, hvis synsvinklen havde været lagt anderledes. Det er ikke nødvendigvis naivt og mandchauvinistisk at berette om politisk naivitet og mandschauvinisme, og efter min mening er bogen en både underholdende og lærerig beretning om et stykke fortrængt historie.

John Max Pedersen

John Max Pedersen er nok den af de tre, der er mest kendt i KAP-kredse. Han debuterede (i bogform) i begyndelsen af 1979 med „Et ualmindeligt dumt svin - og andre fortællinger“, og siden har han udgivet to romaner, „Herfra til enigheden“ og „Slusen“ - altså tre udgivelser inden for samme år, og mere er på vej. Der er simpelt hen et enormt tryk på Max Pedersens forfattervirksomhed, som foregår samtidig med lønarbejde, fagforeningsarbejde, journalistik osv.

Både hovedtitel og undertitel i „Et ualmindeligt dumt svin - og andre fortællinger“ udtrykker en klar værebetegnelse: Det er historier i skurvogns-genren. Med få undtagelser ligger alle bogens 22 fortællinger meget tæt på den mundtlige fortælling, og bl.a. derfor egner de sig fortrinligt til oplæsning (Danmarks Radio burde være på stikkerne).

Det er umuligt at give et dækkende billede af bogens forskellige artede fortællinger, men „skelettet“ står klart allerede fra den første fortælling. „Et værtshus i provinsen“. Den kan naturligvis læses som historien om et værtshus og dets gæster, men her vil jeg læse den som en „program-artikel“ for bogen og for skurvogns-genren i det hele taget.

Værtshuset er - som skurvognen er det, og som køkkenet eller den lavloftede opholdsstue var det - den fysiske ramme om udekslingen af historier. Og den erfarne stamgæst på værtshuset svarer til gamle dages omrejsende musikanter og for-

tæller.

Den erfarne stamgæst „kan ikke alene fortælle et utal af historier, han har også historie at fortælle, og han har tilmeldt en sjælden evne til at uddrage en almen lære af sine erfaringer.”

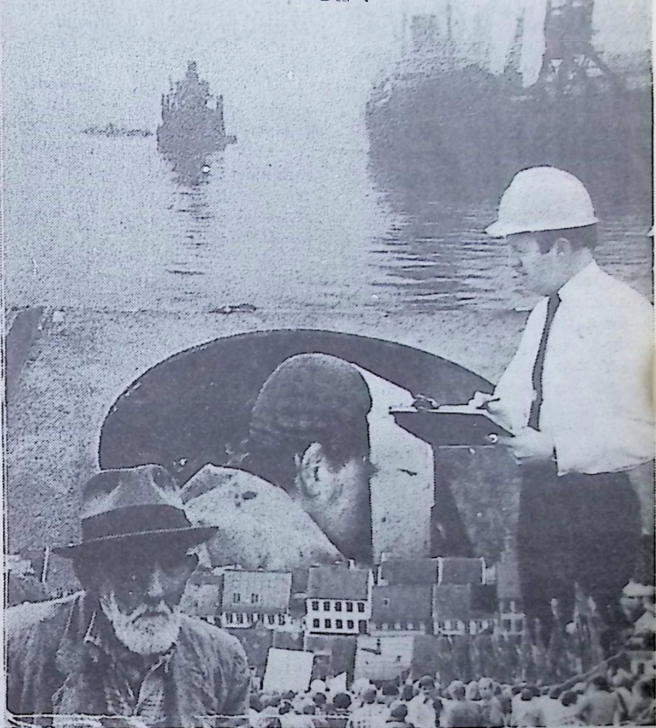
„Iøvrigt kan han også lytte, men hvis man begynder at give sine oplevelser make up, så slår han bremserne i. Han har en eller anden lille klokke inden i hovedet, der ringer, når man pynter en historie op til selskabsbrug, og så siger han: „Lad nu vær’ med dine skrøner, for fanden! Du kan alligevel ikke finde på en løgnehistorie, som jeg ikke engang har fortalt eller i hvert fald har fået fortalt!” Prøver man så at argumentere: „Er det ikke bedre med en underholdende løgn end med en dødsenskedssommelig sandhed?”, så svarer han med næsten bedrøvet stemme: „Alle løgne er skåret efter samme model og kan opdeles i nogle få hovedgrupper. Når man kender en historie fra hver af disse grupper, så er der end ikke underholdning tilbage i dem. I en sandhed derimod ligger der altid en erfaring, og erfaringer er aldrig kedelige. Hvis hundrede mennesker fortæller dig, om den samme erfaring, som du allerede selv har gjort, så er du hundrede gange mere sikker på, du har lært, hvad der er at lære af den erfaring, og det kan sgu’ da ikke være kedeligt!”

„Over Brunos (stamgæsten, red.) skabelon samler det hele sig som brikker i et puslespil og bliver til billeder af et liv og en brugsanvisning på at leve det.”

(„Et ualmindeligt dumt svin”, s. 12, 13 og 14).

Som Brunos historier rummer Max Pedersens historier sandhed og erfaring, ligesom en almen lære kan udledes af dem. Historierne bliver til brikker i eller billeder på de undertryktes liv og - ikke mindst - en brugsanvisning på at leve dette liv. Her ligger den afgørende politiske forskel på Nehms og Max Pedersens fortællinger.

JOHN MAX PEDERSEN ET UALMINDELIGT DUMT SVIN - OG ANDRE FORTÆLLINGER BORGEN

Som tidligere nævnt er også Nehms fortællinger klart sete brikker i livets puslespil, men de giver ingen brugsanvisning. Nehms fortællinger giver netop enkelte af brikkerne, men ikke mulighed for at samle dem. De giver ikke en helhed, men kun et hjørne af spillet, nemlig det hjørne hvor undertrykkelsen og nederlagene skal samles.

Jeg har været inde på Nehms persontegning. Også Max Pedersens personer er, målt med den

borgerlige alens normer, udskudt og tabere. Men de rummer alle i deres enfoldighed, druk-afhængighed, sociale pjalt-position, eller hvordan deres stilling nederst i classesamfundet nu kommer til udtryk, en kerne af classesolidaritet og opgor med undertrykkerne.

Det typiske

Alle tre forfattere er undertiden blevet kritiseret for, at de lægger for meget vægt på at skildre outsiderne og deres miljøer. Det er efter

min mening en forkert måde at se det på. Fortællingernes kvalitet - også deres politiske kvalitet - skal ikke måles på personernes og miljøernes ydre fremtrædelsesformer. At skildre arbejderklassens liv, solidariteten, sejre og nederlag, og måske også pege på veje frem, gores ikke nødvendigvis bedst ved at skildre gennemsnitsarbejderens liv.

Lad mig vende tilbage til udgangspunktet, Nexø og hans brug af farverige miljøer og folkelige fortællemetoder. Nexø blev i sin tid (1918) udsat for en tilsvarende kritik. Han blev af forfatteren Marie Bregendahl bebrejdet, at der blev begået for mange mord i hans bøger. Og Nexø svarede:

„(Jeg) spurgte mig selv, om det nu også er rigtigt at forlange, at den digtede verden skal forholde sig proportionalt til virkeligheden. Hvad ville mon en billedhugger svare, om vi sagde til ham: De laver altid nøgne mennesker, men endnu har jeg aldrig truffet et nøgent menneske hverken på gaden eller i parker? Jeg tænker mig han ville sige: Jeg fjerner det tilfældige og uvedkommende og søger ind til det egentlige - jeg fører tingen til bunds. Og må digteren ikke også det, uden at føle sig forpligtet til at være i overensstemmelse med statistikken?”

Hvis vi nu skræller det lidt gammeldags og kunsthojtidelige i formuleringerne væk, er det et meget præcist svar Nexø giver - også på den aktuelle, nævnte kritik.

At søge det egentlige er ikke det samme som det gennemsnitlige. I de folkelige fortællinger dengang og idag, både de skriftlige og de mundtlige, har outsiderne en central plads. Ikke mindst i de korte historier kan det være virkningsfuldt og nødvendigt at bruge miljøer og personer, der ligger under for gennemsnittets brede vej. Det er ofte lettere at skildre og forstå det egentlige, det typiske, i situationer og miljøer, hvor den gennemsnitlige almindeligheds fernis er tynd eller skrælet helt væk.

Det afgørende for den politiske

kritik er altså ikke de skildrede personers og miljøers overflade, men om det lykkes at trænge ned i og bag om overfladen, om det lykkes at indfange de væsentlige træk i den samfundsmæssige helhed.

Hertil kommer naturligvis, at det farverige og overdrivelsen er noget grundlæggende i denne fortællertradition, og desuden en vigtig forudsætning for fortællingens udbredelse og gennemslagskraft.

Mænd, historie og historier

Det er klart, at det stiller forskellige krav til forfatteren, om man skriver i den ene eller den anden genre. Og lige så klart er det, at læseren må stille forskellige krav til produktet. F.eks. kan den korte fortælling ikke give den samme rigdom af nuancer og brede skildring af udviklingsforløb, som den lange roman kan.

Forfatteren til den korte fortælling har kun rådighed over læserens bevidsthed i kort tid og må derfor gå meget direkte til værks. Overdrivelsen kan som nævnt være et brugbart virkemiddel, ligesom den overraskende pointe eller morale (som Max Pedersen er en mester i), der kan give læseren en aha-oplevelse. Når læseren siger: Aha, det var egentlig en fiffig måde at reagere på i den situation, er der sat en tankevirksomhed i gang.

Kortformen kan ikke give historien, men den kan give nogle mere eller mindre væsentlige brikker til en forståelse af historien. Når den korte fortælling er bedst kan den give læseren netop den brik, der sætter vedkommende igang med selv at „producere“ de resterende brikker i puslespillet.

Det er glædeligt, at der igen er dukket fortællere op, der i kortform, ligefremt, underholdende og lærerigt kan berette om de undertryktes liv og kamp. På skrift har denne fortællertradition (næsten) ikke eksisteret siden begyndelsen af dette århundrede. Den korte fortælling har sin egen selvstændige berettigelse, og jeg tror, at den har nogle muligheder for at få et udbredelsesmønster, som den stort anlagte roman ikke har.

Og det er ikke stoffet, der mang-

ler. De tre forfattere, jeg har omtalt her, er alle uhyre produktive. Den modne alder for deres debut gør, at de har masser af erfaringer at øse af.

Hele genren er en mande-genre, og det er da også dele af mandens livssituation, der tages op, undertiden med en tendens til - og når den er værst - med begge ben plantet i mandschauvinisme. Det er ikke tilfældigt, at skurvognen er blevet et samlebegreb. Men genren rummer - når den er bedst, og når den er rensat for mandschauvinisme og flåbende reformisme - en grad af konkrethed og sanselighed, som man ikke finder ret mange andre steder.

HJ.

